Birlik

ONBEŞ GÜNLÜK SİYASİ DERGİ * SAYI 5 * 1-15 OCAK 1991 * 3000 TL (KDV dahil)

Sosyalist Birlik Partisi Kuruldu

SAVAŞI DURDURUN

Birlik'ten Mektup

Sevgili Birlik okurları,

SBP'nin kuruluş çalışmalarının ve güncel gelişmelerin yoğunlaştığı bir dönemde rastlaması nedeniyle dergimizin 5.sayısının çıkışı epeyce gecikti. Bu durumu, dergi yolladığımız birimlerden ödemelerin gecikmesi de etkiledi. Ödemelerdini geciktiren dostlarımıza sitem ediyoruz. Elimizde olmayan gecikme nedeniyle dergimizi arayıp bulamayan okurlarımızdan da özür diliyoruz.

SBP, yeniliğin ve geleceğin partisi olarak kuruldu. Dergimiz de yeniliği ve geleceği yakalama çabalarına katkıda bulunmaya çalışacak. Bu biraz da arayış çabalarına daha geniş katılımla bağlı bir sorun. Okurlarımızdan daha fazla katkı, destek ve eleştiri bekliyoruz.

Bu sayımızda genç arkadaşlarımızın kendilerini ifade edebilmelerine, giderek kendi bağımsız yayın organlarını oluşturabilmelerine yardımcı olabilmek için "Gençlik" eki oluşturduk. Genç okurlarımızdan da bu çalışmalara katkı bekliyoruz. Her alanda kendini ifade edebilmek için söyleyecek sözü olan tüm gençlere sayfalarımız açıktır. Bu .konuda tek sınırlamamız, sınırlamanın olmayışıdır.

Dergimizin geciktiğini başta belirttik. Bu sayımız zamanında yayınlanabilseydi, Ocak ayının ilk haftasında elenizde olacaktı. Ancak bu mümkün olmadı. Biz biraz gecikmiş olmakla birlikte, 1991 yılının bu ilk sayında siz tüm okurlarımızın yeni yılını kutluyor,barış, özgürlük ve demokrasi getirmesini diliyoruz. Bir sonraki sayımızda buluşmak üzere şimdilik hoşçakalın.

DUYURU

Yeni Yazışma Adresimiz

"Tünel - Galipdede Cad. 48/9 Birlik Apt. Beyoğlu/İstanbul"

Abone ve bağışlar için

Posta çeki Hesabı: Erol Kızılelma 666071

Döviz Hesabı: Garanti Bankası Maltepe / Kartal Şubesi Erol Kızılelma 9001065/3 DEM

BİRLİK Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü Atilla Aytemur ■ **Yönetim Yeri:** Nuruosmaniye Cad. Atay Apt. 5/3 Cağaloğlu - İstanbul ■ **Baskıya Hazırlık :** Rıfat Güler ■ **Baskı :** Zeki Matbaası ■ **Baskı Tarihi:** 4 Şubat 1991

Sosyalist Birlik Partisi

YENİLİĞİN VE GELECEĞİN PARTİSİ

SBP Kurucuları Kuruluş başvurusundan sonra birarada görülüyorlar

Bugün 15 Ocak 1991. Dokuz ay önce başlayan, binlerce kişinin emeği ile ilerleyen, iki kurultaydan zenginlik ve meşruiyetini alan birlik süreci, Sosyalist Birlik Partisi'nin kurulmasıyla bugün noktalandı.

15 Ocak 1991 tarihini partimizin kuruluş tarihi olarak belirlerken bu tarihin savaş ile barış, yaşam ile ölüm arasında kritik bir dönüm noktası olabileceğini bilmiyorduk. Sosyalist Birlik Partisi bütün dünyanın Körfez Savaşı konusunda nefesini tuttuğu bu günde, Türkiye'de savaşa karşı barışın, çözümsüzlüğe karşı umudun sesini ve emek, demokrasi, insan hakları mücadelesini yükseltecek yeni bir güç olarak doğuyor.

Bizler, SBP kurucuları, yurdumuz marksist hareketinin ve sosyalist mücadele sürecinin birikiminin tümünü kapsamadığımızı bilerek kuruluşunu gerçekleştirdiğimiz yeni partiyi birlik sürecinin temel bir adımı olarak görüyoruz.

Sosyalizm mücadelelerinin tüm dünyada insanlığa kazandırdığı büyük değerleri koruyarak, ama devletçi sosyalizm anlayışını reddederek, insanı hiç bir yüce idealin aracı kılmayan, çoğulcu, demokratik bir sosyalizm için mücadeleyi esas kabul ediyoruz.

Sadece yarının hedefleri için değil, günümüzü güzelleştirmek, yurttaşa, insana, bireye verilen değeri arttırmak için mücadele ediyoruz.

Tarihsel oluşum koşulları içinde, devletin bireyi ezen, onu yetkisiz, inisiyatifsiz ve ürkek kılan niteliğini değiştirmeyi, yurttaşı ülkenin gerçek sahibi haline getirmeyi amaçlıyoruz. Devletin daraltıldığı, yurttaşların politik karar alma süreçlerine katıldığı, çoğulcu, katılımcı bir demokrasiyi gerçekleştirmek istiyoruz.

Sömürüye karşı ve sınıfsız bir toplum için kapitalizme karşı mücadelemizi hergün bu uğurda çaba göstererek hayata geçirmeyi hedefliyoruz. Devletin bireyi ezmesi ile sermayenin egemenliği arasında-

ki ilişkiyi gözden ırak tutmuyoruz.

Şüphesiz, yurttaşların dışında, onların üstünde bir kuruluş değil; insanların kendi kaderlerine sahip olabilecekleri bir ilerlemeyi, ancak insanın kendi dönüşümünün ürünü olarak gören, kendisine, bu dönüşümün bir yardımcısından daha büyük bir misyon biçmeyen bir parti olmak istiyoruz.

İnsanın insanlaşma yolunda ilerleyebilmesinin, farklı dilleri konuşan, farklı kültürden, farklı ulusal aidiyetten başka insanlarla eşit ve demokratik bir biçimde ilişkilerini düzenleyebilmesine bağlı olduğuna inanıyoruz. Türklerin gelişiminin, Kürtlerin kendi varlıklarının özgürce serpilebildiği bir ortamda hızlanacağını, Türklerin ve Kürtlerin gelişmelerinin ancak bundan sonra büyük bir ivme kazanabileceğini biliyoruz.

Bunun da yetmeyeceğinin farkındayız. Kadınları ezen konumdayken, erkek insanlaşamaz. Kadınlar ve erkekler, eşitlenme sürecinde yol aldıkça, birlikte insanlaşabilir. Erkek egemenliği ile mücadele etmeyi amaçlarımızın başına koyuyoruz.

Cinsler, uluslar, insanlar arasında eşitlik istemeyi, bunun savaş tehlikesinden uzak, demokratik bir ortamda gerçekleşmesini hedeflemeyi yeterli bulmuyoruz. Tüm bunların milyarlarca yılda oluşmuş türlerin yok olmasının önlendiği, yani doğanın kazanımlarının korunduğu bir ortamda, temiz hava, temiz deniz, temiz toprak, temiz ve yeşil kent dokusu içinde gerçekleştiği bir ülkeyi hedefliyoruz.

Kısacası, bugün karşı karşıya bulunduğumuz gibi kimsenin bizi bir savaşın içine sürükleyemeyeceği, devletten korkan insanların değil, kendi kendini yönetmeye başlayan, devleti sınırlayan ve denetleyen yurttaşların, Türk'ü, Kürt'ü, kadını, erkeğiyle eşit, yaşanılır bir çevrede, doğayla uyum içinde ve emeğin hakkına sahip çıkabildiği bir Türkiye'yi özlüyoruz.

Ancak bu yolda adımlar atabildikçe, emirnamelerle değil, insanın aktif çabasıyla kurulabilecek olan demokrasi ve sosyalizme yaklaşabileceğimize inanıyoruz.

Tüm bu amaçlar için biz marksist olan ve olmayan tüm demokratik çağdaşlaşmacıların partisi olarak Sosyalist Birlik Partisi'ni kadınların ve erkeklerin, Türklerin ve Kürtlerin, gençlerin ve yaşlıların, halkımızın hizmetine sunuyoruz.

Önümüzde engin ufuklar, uçsuz bucaksız bir gelecek uzanıyor. Sosyalist Birlik Partisi, dil, din, cinsiyet ayırımcılığı yapmadan, Türk, Kürt bütün yurttaşları, sınıfsız, sömürüsüz, tahakkümsüz bir evrene doğru, cesur, ışıklı ve neşeli bir yürüyüşe çağırmaktadır.

Sosyalist Birlik Partisi

Kurucular Kurulu

GENEL YÖNETİM KURULU SEÇİM SAYIM SONUÇLARI

ADI VE SOYADI : ALDIĞI OY:

1- Kamil Ateşoğulları 97
2- Ekin Dikmen 97
3- Hüsnü Okçuoğlu 96
4- Kemal Anadol 95
5- Akın Birdal 93
6- Nedim Tarhan 86
7- Yusuf Işık 85
8- Hacı Goya 78
9- Çağatay Anadol 77
10- Şerif Felekoğlu 75
11- Mevlüt Ilgin 74
12- Enver Sezgin 72
13- Zülfü Dicleli 72
14- Ömer Can 71
15- Vedat Tellioğlu 68
16- Erol Kızılelma 68
17- Birsen Özkan 67
18- Alpaslan Berktay 66
19- Ayşe Çamalan 63
20- Umur Coşkun 63
21- Veli Gürcan 63
22- Abbas Tan 62
23- Hürriyet Karadeniz 62
24- Fatma Hikmet İşmen 61
25- Ahmet Abakay 59
26- Tektaş Ağaoğlu 58
27- Atilla Aytemur 58
28- Talat Ulusoy 56
29- Erdal Talu 56
30- Ayşe Bilge Dicleli 53
31- Nesrin Toker 53
32- Naciye Babalık 52
33- Yusuf Uzun 52
34- Şefik Mas 52
35- Hürriyet Saygı 51
36- Zakarya Mildanoğlu 51
37- İlhan Okçu 50
38- Serhat Salihoğlu 50
39- Sadiye Zafer Gönül 49
30- Musa Öner 48
41- Osman Sakalsız 47
42- Hasan Hüseyin Çebi 47
43- Haluk Tan İpekçi 46
44- İbrahim Aksın 44
45- Suat Atsak 44
46- Münir Derçin 43
47- Necati Demirel 43
48- Gönül Elçin 42
49- Şaban Yıldız 42
50- Müge Onat 42

GENEL YÖNETİM KURULU YEDEK ÜYE LİSTESİ

1- Gönül Sabuncu 42
2- Sıtkı Coşkun 42
3- Emin Turan 41
4- Hızır Topal 40
5- Necmettin Akgün 40

MERKEZ DENETLEME KURULU

1- Hüseyin Gençer
2- Nezahat Gündoğmuş
3- Gülgün Tunü
4- Haydar Yiğit
5- Ahmet Melek

MERKEZ DİSİPLİN KURULU

1- Osman Aslanbay
2- Dündar Durgun
3- Erşan Şansal- Ali Faik Cihan
5- Mustafa Yaprak
6- Serpil Kirpikçi
7- Mehmet Şerifoğlu

Genel Başkan : Sadun Aren
Genel Sayman : Ömer Can

Merkez Yürütme Kurulu Üyeleri :

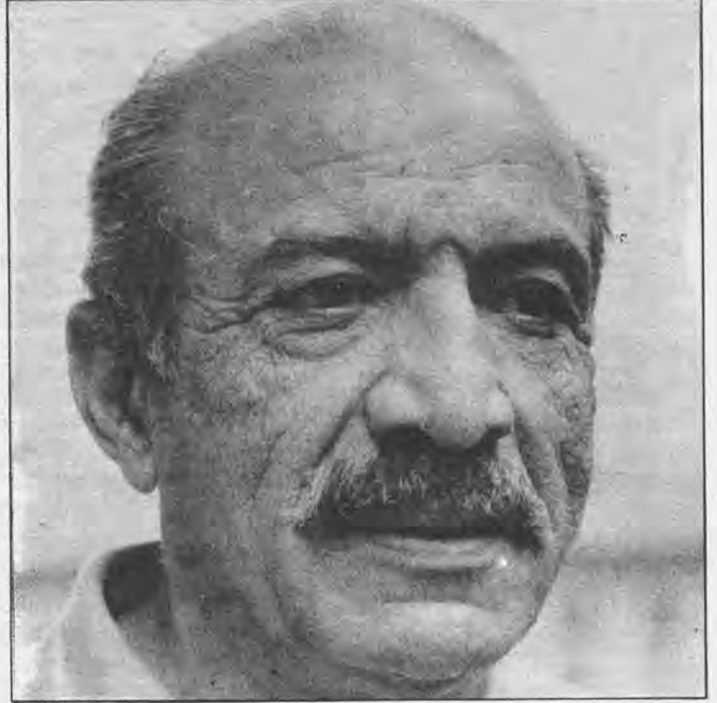
1- Kemal Anadol
2- Hüsnü Okçuoğlu
3- Kamil Ateşoğulları
4- Ekin Dikmen
5- Erdal Talu
6- Akın Birdal
7- Şerif Felekoğlu
8- Nedim Tarhan
9- Veli Gürcan
10- Müge Onat
11- Serhat Salihoğlu
12- Ömer Can
13- Erol Kızılelma
14-Enver Sezgin

Genel Başkan Yardımcıları :

1- Kemal Anadol
2- Akın Birdal
3- Nedim Tarhan
4- Şerif Felekoğlu
5- Erdal Talu

Sosyalist Birlik Partisi GYK ve MYK Belirlendi

GENEL BAŞKAN SADUN AREN

Kuruluştan sonra toplanan Sosyalist Birlik Partisi Kurucular Kurulu, Genel Yönetim Kurulu'nu, Merkez Denetleme Kurulu'nu, Merkez Disiplin Kurulu ile Merkez Yürütme Kurulu'nu seçti.

SBP Genel Başkanlığına oybirliğiyle Prof. Sadun Aren getirilirken, Ömer Can Genel Saymanlığa seçildi.

SBP Genel başkanlığına seçilen Sadun Aren 19 Mart 1922'de Erzurum'da doğdu. Türkiye'de sosyalist mücadele içinde genç yaştan beri önemli görevler almış olan Sadun Aren, makroiktisat üzerine çalışmalarıylatanınıyor.

Sadun Aren 1940'ta Eskişehir Lisesi'ni, 1944 yılında da Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Aren, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde doktora yaptıktan sonra SBF'de Doçent oldu. Araştırma yapmak üzere bir süre İngiltere ve İsviçre'de kaldı.

1951'de başlayan TKP tevkifatında hakkında tutuklama kararı verildiğinden ötürü, ülkeye dönmedi. Bu arada 1955 yılına kadar BBC Radyosu Türkçe Bölümü'nde çalıştı. Türkiye'ye döndükten sonra, kısa bir süre tutuklu kaldıysa da, 1957'de beraat etti. Maliye Meslek Okulu'nda öğretmenlik yaptı. 1958'de Profesör oldu. Daha sonra ODTÜ ve Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu'nde öğretim üyeliği yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş çalışmalarına katıldı ve kuruluşta danışman olarak çalıştı.

YÖN Bildirisi'nde imzası bulunan Sadun Aren, Sosyalist Kültür Derneği'nin kurucuları arasında yeraldı.

Program hazırlıklarına katıldığı TİP'e 1963'te üye olduktan sonra GYK ve MYK üyelikleri yaptı. 1965'te TİP İstanbul Milletvekilliğine seçilen Sadun Aren, 12· Mart 1971 darbesinden sonra TİP davasından yargılanarak 12 yıla mahkum edildi. Aren, 1974 affıyla tahliye edildi.

Bundan sonra DİSK Eğitim Dairesi Müdürü olarak çalıştı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra da DİSK davasında yargılanan Aren, Ders notları gerekçe gösterilerek tutuklandı. Bu davadan beraat etmesine rağmen DİSK davasından 5,5 yıla mahkum edildi ve 1984 yılına kadar tutuklu kaldı. Barış derneği davasında da yargılanan Sadun Aren, bu davadan beraat etti.

Prof. Sadun Aren, 1960-70 döneminde YÖN, Sosyal Adalet ve Emek dergilerine, 1974'ten sonra da Politika gazetesine çeşitli yazılar yazdı. Kitaplarının yanısıra çevirileri de bulunan Aren, halen "Marksizm ve Gelecek" dergisi yayın yönetmenliğini yapıyor. Aren 1988'den beri İnsan Hakları Derneği üyesidir.

Sadun Aren'in yapıtları şunlardır: Türkiye'de Bütçenin Hazırlanışı, Araştırma El Kitabsı, İstihdam Para ve İktisadi Politika, Yatırım İndirimi ve İktisadi Politika, Umumi İktisat Ders Notu, İktisada Başlangıç, 100 Soruda Ekonomi El Kitabı.

ÇAĞATAY ANADOL

Partiye Bir Meclis Gibi Bakmak Mümkün mü?

Marksist hareketimizde çok önemli, ama kısmi bir birlik gerçekleşti. Daha geniş birliklerin aranışı içinde olmayı ufkumuzdan eksik etmeden şimdi yapacağımız şey, çeşitlilik içinde bir arada yaşamayı öğrenmek ve bunu partiyi kitlelere açma çabaları içinde gerçekleştirmek. Birlik için çaba sarf edenler, bunun arkamızdaki tarihle, örgütsel alışkanlıklarımızla ve tek tek kişiliklerimizle çelişen bir amaç ve bu yüzden de gerçekleştirilmesi son derece güç bir iş olduğunu bilirler. Oysa bizim sol kültürümüz, ayrılma kolaycılıkları içinde oluştu. Gerçekleştirilmesi bu kadar güç bir işin bozulmasının oldukça kolay olduğu, akıldan uzak tutulmamalı.

Bir ideolojik yaklaşımdan bir politikadan ya da bir pratikten, kolaylıkla ayrılık tohumları üreyebiliyor. İnsanlar genellikle en kolay yolu seçiyorlar, ayrılmak. Bu bireysel de olabiliyor, toplu çıkışlar halinde de. Alışkanlıklarımız bizi "homojen" ama kaçınılmaz olarak da küçük partilere, gruplara doğru çekiyor. O zaman da, belki "doğru" şeyler söyleyip yapan, ana ne kendine, ne kendini adadığı değerlere hayrı dokunmayan, ya da sarf edilen enerjiye kıyasla pek az dokunan yapılar çıkıyor ortaya.

Buradan hareket etmek gerekiyor; bir toplumun değişim güçleri, hatta sınıfsız toplumu amaçlasalar da, tüm öğeleriyle aynı ideolojik lafzın, aynı politikanın, aynı pratiğin torbasına doldurulamaz. Hele de bu toplum Türkiye gibi, kapitalizmin bir hayli çeşitlendirdiği bir toplumsa. O halde, bu partide toplanmış değişim güçlerinin önünde yalnızca tek bir hareket modeli bulunuyor: Herkesi kucaklayabilecek, mutabakatlarla oluşturulması gereken ortak politikalar üretmek, partiye bir özel ideolojik vurgunun **amplifikatörü** gibi bakmamak.

Şüphesiz bu bile, parti içindeki ve çevresindeki her öğenin teker teker onayını almak anlamına gelmeyecektir. Bu, hem gerçekleşme imkanı bulunmayan, hem de bir **siyasi inisiyatif** olan partiyi inisiyatifsiz bırakacak bir yaklaşım olurdu. O halde parti, bir bütün olarak, iç mutabakatları gözeten yaklaşımlar içinde bulunmaya gayret ederken, onun bileşenleri olan bireylerin de partiye bakışlarında bazı değişiklikler yapmaları gerekiyor.

Kanımca partiye, kapsadığı değişim güçlerinin bir meclisi gibi bakmak gerekiyor artık. Her meclis gibi, içinde farklı eğilimler ve bireyler yaşayan, meclis kararlarının, ne yapalım ki çoğunluğun kararları olduğunu, bu karara karşı olanların meclisten çekilmek yerine, zaman içinde çoğunluğu değiştirmeyi düşündükleri bir yapı. Ama çoğunluk nasıl oluşursa oluşsun, bu meclisin, bildiğimiz diğer meclislerden farkı bulunduğunu ve bunun **değişim güçlerinin meclisi** olma özelliğinden kaynaklandığını gözönüne almak gerekiyor. Ancak böylece çoğunluk-azınlık ilişkileri, karşılıklı bir gözetme ilişkisine, yenme-yenilenme ilişkisinden çok ötede, birbirinden öğrenme ve etkilenme, birbirini değiştirme ilişkisi haline dönüşebilir. Yenmek, dışlamaktır. Bizim amacımız kapsamak olmalıdır.

Partiyi oluşturan bugünkü bireylere ve yarın partiye katılacak olanlara, teker teker "nas" sahibi, düşünceleri değişime kapalı yaratıklar olarak bakmak zaten tüm araçlarımızla çelişiyor. Biz, insanı değerli bir varlık olarak kabul etme, ve onun ileri özlemleri için birlikte çalışma noktasından hareket etmiyor muyuz? Öyleyse bugün kendi fikirlerinin, önceliklerinin, partinin politika haline gelmiş fikir ve öncelikleriyle tam çakışmadığını düşünen varsa, ona düşen şey, parti değiştirmek değil, partiyi değiştirmek için çaba harcamaktır. Başka insanlar tarafından benimsenmemiş bir fikir, salt kendi kafamızda değerli olduğu için değerli olabilir mi? Fikir, değerini başka insanlara sirayet etme gücüyle kanıtlanmalıdır.

Şüphesiz partinin, oluşan iradeleri her adımda demokrasiye dayanmalı, azınlıkların haklarını, en başta çoğunluk olma hakkını gözetmeli, hiç kimseyi çaresiz bırakmamalı, "yapacak başka bir şey yoktu" duygusuna sürüklememelidir.

Sosyalist Birlik Partisi

meclisinde yer alan değişim güçleri şimdi bir yönetim oluşturarak, adeta bir "hükümet" kurdular. Bilinmelidir ki, zamanla başka "hükümetler" de oluşturabilirler. Kanımca bu "hükümetler", parti içinde, zamanla kristalleşecek renklerin bir koalisyonu, bir gök kuşağı hükümeti olmalıdırlar. Parti hukuku buna son derece uygundur.

Ortada fol ve yumurta olmadığını ben de biliyorum. Ama artık **testi** resmen yola koyulmuşken, sizler gibi **benim de** eserim olan birliği koruyup, pekiştirmek için, üstüme düştüğüne inandığım bir görevi yerine getirmek istedim.

Birkaç söz de bugünkü durum üzerine söylenmeli. Ne yapalım ki büyük ölçüde 12 Eylül darbesinin ve altında uzun yıllar yaşadığımız rejimin bir sonucu olarak, yurdumuzun marksist kadroları demografik olarak yenilenemedi. Bugün büyük ölçüde, 60'lı (kurucularımızın büyük bölümü) ve 70'li yıllarda yetişmiş insanlara dayanıyoruz. Bu insanlar 15 ile 25 yılın yorgunudurlar, galibi de sayılmazlar. Üstüne üstlük, bağlandıkları değerler sistemi de bir bunalım yaşıyor. Mecalsiz bir görünüm arz etmeleri kanımca bundandır. Demek ki tabanımızın hızla yenilenmesi, gençleşmesi gerek. Bunu büyük kitlelerle iletişim kurarak yapabiliriz. Bu ise, ilk genel seçimlere katılmak, mutlaka katılmak ve seçim platformumuzu, partimizin dışında değişim güçlerinin de ortak platformu haline getirmek demektir.

Örgütlenmeyi tamamlamak, partinin ilk hedefi olarak önümüzde duruyor.

Semra Ulusoy

Kadın Tezleri Üzerine

"Hafıza-i beşer nisyan ile..." Beşeriyet kadın sorunu ile "maluldür."

GEREKÇE

Türkiye Birleşik Komünist Partisi Kongre tezlerinin kadın bölümü, genel kadın hareketi açısından pek yeni'ler, yeni tezler içermiyor olabilir. Yeni olan, sol bir partinin bünyesi içinde böyle bir konunun tartışmaya açılıyor olması. TBKP'li kadınların, yani bir parti üyesi olan kadınların böyle bir çalışmayı başlatmaları bu tür çalışmaların partiler dışında, bağımsız kadın hareketinin örgüt ya da grupları içinde yürütülmesini savunanlarca yadırganabilir. Ancak evden başlayarak bulunduğumuz her alanda (partide de) konumumuzu sorgulama gereğinden yola çıkıldığında, yanlış olmuyor. Partilerin üyeleri de olsalar bağımsız kadın hareketinin parçası olan kadınların görevi de.

Tezlerin amacı, üyesi olunan örgüt 'yararına' bağımsız kadın hareketinin diğer bileşenlerine 'ahkam kesmek' ya da 'projeler sunmak' değil. Sakın böyle anlaşılmaya ! Ola ki böyle değerlendiren olursa da (oluşmasında katkımız olan önyargıları henüz kıramadığımızdan olsa gerek) canları sağola!

TEZLER HAKKINDA

Kadın tezlerine bir çalışma, hatta bir ilk çalışma demek daha doğru: Henüz olgunlaşmadığı için.

Bu çalışmayı çıkarmakta biraz geç kaldık. Çeşitli nedenleri var elbette : biraz 'kadınlık' sorunları, biraz (itiraf etmeli ki) tembellik, eh biraz da elimizin orak çekiciyle kadın işine bulaşmanın güçlüğü tabii...

Tezlerin başında, Marxist kuramın kadın sorununa bakış açısının kısa bir eleştirisi yer alıyor. Kuşkusuz bu konuda daha çok araştırmaya gereksinim var. Kimi zaman kısa değinmek özlü olamayabiliyor. Tezlerin başındaki bu kısa eleştiri doğruları sıralamanın yalınlığının yanı sıra eksikliğini de içeriyor. Bu nedenle bunun, bir başka cenahtan gelen bir dürtü olarak kabul edilmesini, ve en azından bugüne değin bu konuda tartışmamış kadın (ya da erkeklerin) bu konuya eğilmelerini diliyorum.

Yakın zamana kadar bir tek "kılavuz" un her sorunu irdelemeye yettiğini düşündük. Ancak gerek kendi yaşadıklarımız gerekse dünyada olup bitenler bunun böyle olmadığını gösterdi. Kendimizi ne kadar zorlasak; "kuram doğru uygulama yanlış", "suç kuramda değil yorumlayanlarda" desek de işin içinden çıkamadık. Bu gerekçeler pek çok soruya yanıt bulmamıza, kısacası hayata tek kuramla bakma yaklaşımını kurtarma-

ya yetmedi. Pek çok sorunun yanı sıra kadın sorunu gibi çok bilinmeyen'leri olan bir sorun bir tek Marxist kuramsal bakış açısıyla ele alınamıyor. Üretim ilişkileri, kadının konumunu her yönüyle açıklamaya yetmiyor. Feminist kuramın yaklaşımı var. Sorunun pek çok boyutunu farklı biçimde sorguluyor; cinsiyetçi işbölümünü ele alıyor, üretim ilişkileri değişse bile kadının ezilmişliğinin sürdüğünü vurguluyor. Sosyalist ülkelerde kadın sorununun hala var olması bu savı doğruluyor.

Acaba, kadın sorununa yaklaşımda tek başına işlevsel olamayan Marxist kuram yerine Feminist kuram bu işlevi tek başına görebiliyor mu ? Bu noktada, tezlerde çok kuramlı bakış açısı savunuluyor. Tartışmaya değer.

NELER VAR ?

Tezler kadın sorununun global olduğunu; toplumun temelinin aile değil birey olduğunu; devletin erkek egemen ideolojisinin, devlet biçimleri değişse de, sürdüğünü; içinde TBKP'nin de SBP'nin de yer aldığı siyasal parti ve toplumsal örgütlerin erkek egemen konumlarda olduğunu savlıyor. Aile ele alınıyor. TBKP'nin ilk programında yer alan 'ailenin demokratikleştirilmesi' saptamasına soruyla yaklaşıyor. Tartışalım.

Hareket-parti ilişkisi de irdeleniyor: partili-kadın ikili kimliği irdeleniyor. Bağımsız kadın hareketinin bir parçası olarak kadının, partisi içindeki ayrımcılığa , erkek egemen konuma karşı verdiği mücadelede bu iki kimlik karşı karşıya geliyor: Bir yanda kadın özgürleşme hareketinin etkin bir elemanı, diğer yanda ise erkek-egemen partinin bir üyesi; yani mücadele ettiği, değiştirmeyi hedeflediği bir niteliğin temsilcisi. Bu karşıtlık çözülemez bir çelişki olarak görüldüğünde kadının partide kalmasının bir anlamı olmuyor. Avrupa'da az sayıda da olsa kurulmaya başlanan kadın partileri böylesine bir tepkinin ürünleri değil mi ?

Yok, çözülebilecek bir çelişki ise (ki ben böyle olduğuna inanıyorum) bu uğurda mücadeleden hem parti hem de kadın yarar görecek demektir. Ancak zorlu olacağı da bir gerçek.

Tezlerde bağımsız kadın hareketi tanımlanıyor. Onun çok parçalı ve çok renkli olması gerektiği saptaması var. Feminist kadın ya da grup/örgütlerin yanı sıra feminist olmayan grup/örgütlerin de kadın hareketinin bir parçası olduğu, olması gerektiği yazılıyor.

MARXİST Mİ ? FEMİNİST Mİ? İKİLEMİNE GİRMEDEN

Bu iki kuram birbirini dışlıyor mu? Sanmıyorum. Ama yandaşlarının birbirini dışladığına epey tanık olduk. Kadın haklarını savunanlara karşı 'feminist' sözcüğü adeta bir karalama olarak kullanıldı. Diğer taraftan ise, kadın hareketinden yana olmanın önkoşulunun feminist olmak olduğu da ileri sürüldü. Zamanla feminizmi benimseyen kadınların feminist olduklarını söylemekte ne kadar zorlandıklarına tanık olduk. Tüm bunların, kişilerin görüşlerini özgürce ifade etmelerini önleyen bir psikolojik ortamdan ileri geldiğini sanıyorum. Bilerek ya da bilmeyerek hiç kimseyi bu tür ikilemlerle karşı karşıya getirmemek konusunda çok daha titiz olmak gerektiğine inanıyorum. Bırakalım kadınlar kendileri karar versin. Eğer kadın hareketinin zenginliğinin onun çok renkli, çok parçalı oluşundan kaynaklandığına inanıyorsak, bunun için bir önkabule gerek olmamalı.

Bu yaklaşımımın, ne Marxizm ne Feminizm olan bir 'ortayolcu' yaklaşım olarak değerlendirilmemesini dilerim. Eğer böyle anlaşıldıysa düşüncelerimi iyi ifade edemediğime yorarım. Savunduğum, TBKP tezlerinde ileri sürülen ve bana da doğru gelen, çok kuramlı bakış açısıdır. Eklektisizme düşmeden. Soruna böyle yaklaşabilmekte kadınların Türkiye'ye özgü konum ve sorunlarının da ele alınmasında yarar var: erkek millet söyleminin pek yaygın olduğu; militarizmin iliklere kadar işlediği bu Müslüman ülkenin kadınlarının özgül konumlarının incelenmesinde, varolan araştırmaların değerlendirilmesinde büyük yarar vardır.

SONUÇ OLARAK

Geç de olsa TBKP içinde başlatılan bu çalışmanın SBP içinde de sürdürülmesinden yanayım. Amaç TBKP'nin bu konudaki görüşlerinin SBP'ye taşınması değil elbette. Tartışmaların taşınması. SBP içindeki kadınlarla, erkeklerle bu tartışma sürdürülsün, sürdürelim diyorum.

Tabii bu bir yanı. Türkiye kadın hareketinin birer parçası olan kadınlarla yeniden birlikte tartışmanın olanaklarını yaratabiliriz. Kadın Kurultayı deneyiminin olumsuzluklarını yeniden yaşamadan, özgürce tartışabiliriz. Küçük küçük de olsa bizi umutlandıran deneylerimiz var. Birbirimizi anlayabilmenin, hoşgörünün ipuçları var yani : Kadın değil miyiz ?

Abdurrahman Atalay

Türkiye Birleşik Komünist Partisi Büyük Kongresi Yapıldı

"Eskinin Sonu,Yeni Bir Partiye Doğru"

TBKP Büyük Kongresi 12,13,14 Ocak tarihlerinde Ankara'da yapıldı. 33 yerel örgüt kongrelerini yaparak büyük kongreye delege seçtiler. 62'si doğal delege olmak üzere 364 delege belirlendi.Kongreye bu delegelerden 249'u katıldı.

Kongre süresince 70'i Genel Yönetim Kurulu Çalışma Raporu üzerine, 10'nu karar tasarılarının tartışılması bölümünde olmak üzere toplam 80 kişi söz aldı.

Büyük Kongreye Türkiye'den ve yurtdışından birçok siyasal parti ve kitle örgütü temsilcisi katıldı. Bir kısmı selamlama konuşmaları yaptı. ANAP, SHP, RP, SP; SBP temsilcileri kongreye katıldılar. Değişik partilerden 10'u aşkın milletvekili kongreyi izledi. Danimarka Komünist Partisi, Hollanda Yeşil Sol Partisi, Fransız Komünist Partisi, Almanya Demokratik Sosyalizm Partisi, Kıbrıs Cumhuriyetçi Türk Partisi, ispanya Komünist Partisi, Avusturya Komünist Partisi, Yunanistan Komünist Partisi, Batı Berlin Sosyalist Birlik insiyatifi temsilcileri kongreye katılarak, dayanışmalarını ve partilerinin selamlarını ilettiler.

Sargın-Kutlu davasında uluslararası dayanışmanın örgütlenmesinde önemli katkıları olan Dünya Hukukçular Birliği üyesi, ingiliz hukukçusu John Bowden da TBKP'nin çağrılısı olarak kongrede hazır bulundu.

Kongrenin ilk kararı savaşa hayır oldu. Kongre divanının oluşmasından hemen sonra verilen savaşa karşı çıkan önerge alkışlarla kabul edildi.

Büyük Kongre esas olarak iki önemli kararı tartışarak sonuçlandırdı. Daha önce Genel Yönetim Kurulu'nca hazırlanarak partiye iletilen tasarılar kongrenin en önemli tartışma konularını oluşturdu.

Bu kararların birincisi "TBKP'nin Geleceği üzerine" başlıklı tasarıdır. Bu tasarı gelinen yeni aşamada TBKP'nin komünizmin özgürleşmesi mücadelesini nasıl sürdüreceğini ve birlik partisi ile ilişkisini belirlemeye çalışıyordu. Komünizm üzerindeki yasak kalkana kadar TBKP'nin varlığını koru-

ması gerektiği belirtilerek, partinin merkez organlarının korunarak bu mücadelenin sonuna kadar sürdürülmesi gerektiği belirtiliyordu.

Geniş TBKP potansiyellerinin yeni partinin kurulması ve geliştirilmesi hedefine yönelmesi gerektiği belirtilerek, bu potansiyelerin daha fazla sınırlı bir amaç için TBKP çatısı altında tutmanın gereksizliği açıklanıyordu. Önerge 12 red ve 3 çekimser oya karşı 212 oyla kabul edildi.Ancak bu tartışmada önemli olan nokta, birliğin gerekliliği üzerinde kongrede tam bir görüş birliğinin bulunmasıydı.Tartışma TBKP'nin misyonunu hangi durumda dahaetkin biçimde tamamlayacağı üzerineydi.

"TBKP ve Yenilenme" karar tasarısı partinin yenilenme sürecini ele alarak sonuçlara varmaya çalıştı.Kongre yenilenme üzerine yapılan tartışmaların ve ortaya atılan düşüncelerin bu kongreyle sonuçlandırılmasının sözkonusu olmadığı üzerinde birleşti.Bu nedenle öneri bazı görüşlerin onaylanması veya reddedilmesini içermemekteydi. TBKP'de yenilenmenin hangi politik gereklilikler sonucunda başladığını özetleyen tasarı, köklü bir yenilenme için hiçbir tabu tanımamaksızın cesaretle herşeyi tartışmak gerektiğinin altını çiziyordu.Tasarı 4'e karşı büyük çoğunlukla benimsendi.

Ülkemiz solunda önemli bir yer tutan TKP ve TİP'in mirasçısı olan TBKP'nin kongresi bir dönemin noktalanması oldu.Öyle görülüyor ki TBKP kongresi bir dönemi bitirirken yeni döneme önemli düşünsel ve örgütsel bir miras aktarmayı başarabildi. Artık TBKP'liler yeni bir kimlik kazanmak üzere birlik partisini güçlendirme çalışmalarına vargüçleriyle katılacaklar.

SBP'li Milletvekilleri:

Tüm Barıştan Yana Güçlerle Birlikte Hareket

Ülkemiz gereksiz yere, adım adım ve sorumsuzca bir savaşın içine itildi. Bütün bunlar olurken kamuoyu ve parlamento devre dışı bırakıldı. Çünkü ANAP iktidarı Körfez bunalımının savaşa dönüşmesini dış politikamızın temeli olan Yurtta Barış, Dünyada Barış ilkesini bir yana bırakarak siyasal geleceğini bu savaşın sonucuna bağlamıştır. Ortadoğu gerçeği, mozayiği ve halklarıyla, onlarla olan dini, tarihsel ve coğrafya yakınlığı hiçe sayılmıştır.

Halkımızın ve ülkemizin yararına olmayan bu durumda, tüm muhalefetin ve halkın savaşa karşı olmasına karşın hükümet, Anayasayı da çiğneyerek ANAP grubunun oyla-

rıyla TBMM'nin yetkilerini hükümete, hükümet de yetkisini fiilen Özal'a devretti. O da bu yetkiyi ABD'ye devretti.

Bu süreçte Parlamento işlevsiz duruma getirildi, bilgi verilmedi. Bu tutum inatla sürdürülmektedir. TBMM'nin böylesi önemli bir günde sürekli olarak toplanması kararlaştırılmış olmasına karşın 18 Ocak 1991 Cuma ve 19 Ocak 1991 Cumartesi günleri TBMM'ye hiçbir bilgi verilmedi. Çünkü, Hükümet Meclisi gelmedi. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın en zor ve en sıcak günlerinde saygı ve sorumluluk anlayışından kaynaklanan bir düşünceyle hergün TBMM'ye bilgi veren hükümet anlayışından hangi hükümet anlayışına geldiğimizin değerlendirilmesini halkımıza bırakıyoruz.

Ayrıca yetkililerin açıklamalarındaki tutarsızlıklar ve birbiriyle olan çelişkiler, yanıltıcı bilgiler de kamuoyunu ciddi bir biçimde rahatsız etmektedir.

✓ Halk tek taraflı ve yanlı ABD'nin sesi olarak yayın yapan CNN yayınlarına mahkum edilmiş olup muhabirliğini de Özal yapmaktadır. İç politikada hükümetin sesi olarak görev yapan TRT'nin bugünlerde nerede olduğu ve ne yaptığı kamuoyunca merak edilmektedir.

✓Halkın istemediği bir savaşa sürüklenen ülkemiz, savaşın şiddeti arttıkça ve boyutu büyüdükçe gelişen olaylar karşısında halkın yeterli güvenlik önlemlerine sahip olmaması, hükümete güvensizliğini artırmakta, göçlerin artmasına ve tedirginliklere neden olmaktadır.

✓ Başta Doğu ve Güneydoğu'daki vatandaşlarımız savaş nedeniyle kendi olanaklarıyla başka yerlere göç etmekte ve hükümetçe hiçbir önlem alınmamaktadır.

✓ Haksız ve gereksiz yere üslerin amaç dışı olarak ABD'nin emrine verilmesi ve kullandırılması ülkemizi ileri aşamalarda NATO açısından da zor durumda bırakacak ve ülkemiz "Saldırılan ülke" statüsünden çıkacaktır.

SONUÇ OLARAK:

Hükümet ülkemiz için bu derecede önemli konuda yanlış politikasını inatla sürdürmekte, bu da yetmiyormuş gibi TBMM'ye bilgi vermekten kaçınmaktadır. TBMM işlevsiz ve devre dışı bırakılmış olup kamuoyundaki saygınlığı düşünülmemektedir.

Oysa, gerek savaş sırasında gerek savaştan sonra Türkiye'ye büyük görevler düşecekti. Savaş yerine Barış'ı düşünen bir anlayışın sahibi olarak;

Dış müdahalelerden arınmış, demokratikleşmeyi ve çağdaşlaşmayı düşünen barış içinde yaşamayı amaçlayan bir Ortadoğu'nun yaratılmasında büyük rolü olabilirdi...

ABD güdümünde politikasıyla bu rolü oynamak istemeyen, halkının istemi dışında savaşa giren, TBMM'ya saygısı olmayan ANAP iktidarını kınıyor, başta Meclisteki muhalefet partileri olmak üzere tüm barıştan yana güçleri;

İnsanlık için kalıcı bir barıştan, genel bir silahsızlanmadan, her türlü tahakkümü dışlayan yeni ve demokratik bir uluslararası işbirliği ve işbölümünden yana ve genel insanlık çıkarlarının savunucusu olan Sosyalist Birlik Partisi olarak birlikte hareket etmeye çağırıyoruz.

20 Ocak 1991

Kemal Anadol
SBP İzmir Milletvekili
Ekin Dikmen
SBP İçel Milletvekili
Hüsnü Okçuoğlu
SBP İstanbul Milletvekili
Kamil Ateşoğulları
SBP Ankara Milletvekili

SAVAŞA KARŞI

■ 8 Muhalefet partisinin il başkan ve yöneticileri, 2 Şubat Cumardtesi günrü Şişli Abide-i Hürriyet Caddesi'nde "Barış Yürüyüşü " adı altında ortak bir eylem yapmayı kararlaştırdılar. Parti temsilcileri yürüyüşle ilgili olarak başvuru belgesini birlikte İstanbul Valiliği'ne verdiler. RP İstanbul İl Merkezi'nde biraraya gelen SHP İstanbul İl Başkanı Ercan Karakaş, DYP İl Başkan Yardımcısı Recai Dıblan, RP İl Başkanı Tayyip Erdoğan, HEP İl Başkanı Osman Özçelik, SBP MKYK üyesi Erol Kızılelma ve Yusuf Işık, SP İl Başkanı Mustafa Birçek, TBKP İl Başkanı Zeynep Vardal, Yeşiller Partisi MKYK üyesi Türksan Başer Kafaoğlu, ülkenin savaşa sokulmaması ve barışın sağlanması yolunda parti genel merkezlerine de "ortak tavır" önerisi götürmeyi kararlaştırdıklarını açıkladılar. Parti temsilcileri, Türkiye'nin sıcak savaşa sokulmaması konusunda görüş birliği içinde olduklarını belirttiler.

■ Nükleer Savaşa Karşı Hekimler Derneği (NÜSHED) Genel Başkanı Prof.Dr. Leziz Onaran, Güvenpark'taki "Barış Fidanı"nı suladığı için gözaltına alındı.

■ Savaşı protesto etmek için ABD İstanbul Başkonsolosluğu önünde toplanan yazar, sanatçı ve politikacılardan oluşan topluluğu, polis zorla dağıttı. Edip Akbayram, Nur Sürer, Hasan Kıyafet, Halil Ergün, Aytaç Arman, İlyas Salman, Sadık Gürbüz, Bilgesu Erenus'un da aralarında bulunduğu kalabalığa SHP İstanbul İl Başkanı Ercan Karakaş da katıldı. Polisin sanatçıları gözaltına almak istemesi ve taşınan pankartı yırtması tepki yarattı.

Zülfü Dicleli

OLANAKSIZIN PEŞİNDE KOŞANLAR

Emperyalist politikanın, militarizmin, savaşın, yani şimdi Körfez'de yaşadığımız şeyin kader olmadığı, barış mücadelesiyle savaşın insanlık tarihinden çıkarılabileceği görülmediği için, marksist politika, emperyalizmin kötülüklerinin tekrar tekrar sayılıp dökülmesine indirgeniyor. Oysa şimdi sorun, savaş uzadıkça bütün ülkelerde yükselecek olan barış hareketinde, barışı sağlayıp, kalıcılaştırmak için etkili olabilecek politikalarla aktif yer alabilmek, bütün barış yandaşlarını birleştirebilmektir.

Körfez'de başlayan savaş, olanaksızın peşinde koşanların savaşıdır. Geleceği olmayanların savaşıdır. Bu savaşla, kendi geleceği olmayanlar, insanlığın geleceğini karartmaktadır. Geleceğimizi kurtarmanın tek yolu, geleceği olmayanlardan kesin politikalarla ayrılmak, onları yalnız bırakmaktır.

Saddam yönetimi, olanaksızın peşinde koşmaktadır. 21. yüzyılın eşiğinde, elindeki silahlara, ordusuna ve Arap düyasındaki anti-Amerikan ve anti-İsrail duygulara dayanarak, Ortadoğu'da bir imparatorluk kurmayı düşlüyordu. Arap milliyetçiliği ile İslamcı söylemi birleştirmenin, "kuvvetli lider" imajı altında, Arap dünyasını kendi etrafında toplamaya yeterli olacağını sanıyordu. Etki gücü marjinal fundamentalist grupları aşamadı. Dünyadaki derin ve hızlı ekonomik, politik, kültürel gelişmelerden, TV ekranlarında, her geçen gün daha çok kendi alışageldikleri küçücük dünyadan farklı bir dünyayı görmekten şaşkınlığa kapılan, derin bir kimlik bunalımına düşen ve çıkış yolunu başlangıçtaki temel ilkelere geri dönüşte arayan sağdaki ve soldaki fundamentalistler dışında Saddam'ın politikasını ciddiye alan olmadı. Saddam'ın militarist, yayılmacı ve kendi çapında emperyalist politikasında, "Üçüncü Dünya'nın antiemperyalist güçlerinin bir başkaldırısın", "ezilen ulusların şahlanışını" gören bizdeki Sosyalist Parti'nin politikası soldaki fundamentalizmin tipik bir örneğidir.

Saddam'ın politikasını onaylamayan, ama onun attığı adımların, "Amerikan emperyalizmini teşhir etmek ve antiemperyalist mücadeleyi yükseltem" için iyi bir fırsat yarattığını düşünen ve bu nedenle hem Sadam'ın hem ABD'nin emperyalist politikalarına karşı aynı ilkesel, açık, net barışçı tutum almaya yanaşmayan sol çevreler de var. Bunlar soruna savaşa karşı barışı korumak açısından değil, ne olursa olsun ABD emperyalizmine karşı olmak açısından yaklaşıyorlar. O kadar ki, gazetelerde, Irak'ın Kuveyt'i işgalini de ABD'nin hazırladığını öne süren, her şeyi ABD'ye bağlayan marksist açıklamalar okuyoruz. Irak'ın Kuveyt'i işgali karşısında "haksız savaş" kategorisini unutanlar, bu kategoriyi şimdi birden bire hatırlıyorlar. Oysa bu ayırımın günümüzde hiçbir anlamı yok. Bütün savaşlar haksız, çünkü savaşla hiçbir soruna çözüm bulunamıyor.

Kaldı ki, Körez'deki savaş karşısında, durumu "haksız savaş", kavramlarıyla açıklamaya çalışanlar, bu geleneksel marksist-leninist kavramın gerektirdiği şekilde alternatif bir haklı savaşı somutlayamıyorlar. Haksız savaş kavramı, haklı savaşı gerekçelendirmek için işlevlidir. Emperyalizm çağının kavramlarıyla politika yapacaksanız, haksız emperyalist savaşa karşı, ya haklı antiemperyalist savaşı, bu durumda Irak'ın yanında savaşmayı, önereceksiniz, ya da emperyalist savaşı "iç savaşa" dönüştürmeyi savunacaksınız. Bunların çıkar yol olmadığı çok iyi biliniyor, onun için önerilmiyor, ama geleneksel antiemperyalist söylem tekrarlanıp duruluyor. Emperyalist politikanın, militarizmin, savaşın, yani şimdi Körfez'de yaşadığımız şeyin kader olmadığı, barış mücadelesiyle savaşın insanlık tarihinden çıkarılabileceği görülmediği için, marksist politika, emperyalizmin kötülüklerinin tekrar tekrar sayılıp dökülmesine indirgeniyor. Oysa şimdi sorun, savaş uzadıkça bütün ülkelerde yükselecek olan barış hareketinde, barışı sağlayıp, kalıcılaştırmak için etkili olabilecek politikalarla aktif yer alabilmek, bütün barış yandaşlarını birleştirebilmektir.

Türkiye'de Özal yönetimi ile marjinal fundemantalist çevreler arasında kalan geniş politik ve toplumsal güçler savaşa karşı, barıştan yana. Barış güçleriyle demokrasi güçleri örtüşüyor. Bu geniş bağlama oturmayan politikaların etki gücü olamaz. Sonuç alıcı bir politika, yalnızca ABD emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı olmak kategorisi üzerinde oluşturulamaz, Ortadoğu'da bir Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın toplanmasına, Avrupa'daki yumuşamanın, Ortadoğu'da da gerçekleşmesini sağlayacak bir sürecin başlamasına kadar uzanan bir barış ve silahsızlanma, demokrasi ve insan hakları alternatifi gerekiyor.

ABD yönetimi de olanaksızın peşinde koşmaktadır. ABD, hareketini, Birleşmiş Milletler'in Kuveyt'i işgalden kurtarmak ve

Kuveyt'in egemenliğini yeniden sağlamak için aldığı kararlarla gerçeklendirmeye çalışıyor. Bu amaçlara ulaşılsa bile, ortaya öyle bir durum çıkacak ki, ABD, "bu kadar insanın ölmesi, şehirlerin yıkılması gerekli miydi?" sorusuna hiçbir inandırıcı yanıt veremeyecektir. Savaş çok uzamasa bile, ABD savaş sonrası Ortadoğu'daki Amerikan askeri varlığını koruma, sürdürme, haklı gösterme problemi ile karşı karşıya kalacaktır. Saddam gibiler Sovyet tehdidinin ortadan kalkmasıyla ABD'nin yitirdiği, ama militarizmini ayakta tutmak için ekmek-su kadar ihtiyaç duyduğu "düşman"ı, ABD'ye ancak kısa bir süre sağlayabilir ve yeni "düşman"ların yokluğunda, militarizmi, savaş makinesini, Ortadoğu'daki askeri varlığı ayakta tutmak çok zordur.

Savaşın savaşmakta ısrar edildiği sürece çabuk sona ermeyeceği hemen belli oldu. Savaşan tarafların giderek daha saldırganlaşacağı, karşılıklı birbirlerini tüketeceği, kazananı olmayacak bir sürece giriliyor. Ne Panama, Grenada örnekleri, ne Vietnam örneği yeniden yaşanabilir. Irak'ın modern silahları, füzeleri Amerika'nınkinden daha önce tükenebilir, ama savaşan insanların savaşla bir sonuç alınabileceğine olan inançları çok daha çabuk tükenecektir. Haberler CNN tekelinden kurtulup tabutlarla iletilmeye başlayınca, çok şey değişecektir.

ABD'nin Ortadoğu petrolüne bağımlılığı yoktur. Bu, Avrupa ve Jaonya için ve Türkiye gibi ülkeler için söz konusudur. ABD'nin amacı, Ortadoğu petrollerinin akışını ve dağılımını denetimine almaktır. Özal yönetimini de bunda söz hakkına sahip olma vaadiyle kendi rotasında tutmaktadır. Ama bırakalım Arap ülkelerini, savaş sonrasında Avrupa ve Japonya bu denetime ne kadar boyun eğecektir? Askeri güçle dünya ekonomisine yön vermek bugün ne kadar olanaklıdır?

ABD'yi elindeki muazzam askeri güçle "dünyaya intizam vermeye" yönelten asıl faktörler iki tanedir. Birincisi, bir süredir, Avrupa ve Japonya ekonomilerini yenilemede, dünya ticaretindeki paylarını artırmada, ABD'yi geride bırakmışlardır. Yılda 300 milyar doları aşan askeri harcamalardan yana kesin tercihi, ABD'nin ekonomisini modernleştirmesini olanaksızlaştırmıştır. ABD dünya ekonomisine yön verme olanaklarını yitirmiştir. Bu durumda tercih, bir kere daha, askeri harcamaları kesip, sivil ekonomiyi canlandırmak yerine, askeri mekanizma ile üstünlük elde etmekten yana yapılmıştır. Ama, Körfez savaşı, askeri harcamaları daha da artıracak, ABD'nin zaten rekor seviyedeki dış borçlarını büyütecek, Avrupa ve Japonya ise, ekonomik üstünlüklerini artırmaya devam edeceklerdir.

İkinci neden, ABD-Sovyet kutuplaşmasının sona ermesiyle, ortaya çıkan çok kutuplu, çok merkezli dünya gerçeğine, ABD'nin biran önce müdahale ederek, bu çok kutupluluğun gelişme dinamiğini etkilemek çabasıdır. Oysa ne ABD'nin, ne de başka bir güç merkezinin bu çok kutupluluk realitesini değiştirme, kendi çıkarına düzenleme olanağı yoktur. Bir de bu nedenle ABD olanaksızın peşinde koşmaktadır.

Olanaklı olan tek şey, çok kutupluluğu, bütün ülkelerin çıkarlarını, Kuzey karşısında Güney'in ağır sorunlarını, dünya ekonomisinin ve ekolojisinin çıkarlarını dikkate alan, geleneksel uluslararası anlaşmaları ve gelenekleri aşan yeni uluslararası düzenlemelere gitmektir. Bütün sorunların barışçı yollardan, çıkarların karşılıklı dengelenmesiyle ve bütün insanlığın çıkarları temelinde çözülmeye çalışılmasından başka çıkar yol yoktur. Dünya realitesine tahakküm amaçlarıyla, zor yoluyla yapılan her müdahale, sorunları yalnızca daha da artıracaktır. Körfez savaşı, sonuçta çok pahalıya da mal olsa, herkese bunu öğretecektir.

Bütün bunların ışığında, daha baştan ABD'nin güç politikasına angaje olarak, emperyalist amaçlarla soruna yaklaşan Özal yönetiminin de olanaksızın peşinde koştuğunu görmek zor değildir. Günümüzde bir savaşa, Özal yönetiminin yaptığı gibi, sonuçta bundan güçlenerek çıkılacak bir fırsat olarak yaklaşmak, insanlık karşısında hiçbir şekilde savunulamaz. Toplumun geniş çoğunluğunun, öteki bütün politik güçlerin iradesinin tersine, askerlerimizi kırdırtarak, şehirlerimizi bombalatarak, içeride baskıyı artırarak (ikinci cephe açıldığı taktirde bunların hepsi gündeme gelecektir, ikinci cepheye hayır dendiğinde ise beklenen ganimetten bir pay alınamayacaktır), elde edileceklerle, bunlar ne olursa olsun,Türkiye nasıl güçlenmiş olur? Şurası da açıktır, Ortadoğu'da ABD ve İsrail ile başbaşa kalmış bir Türkiye'nin yüzüne, şimdi sanıldığının tam tersine, Avrupa Topluluğu'nun kapıları bir daha hiç açılmamasına kapanacaktır.

Olanaksızın peşinde koşanların önünde iki alternatif vardır: Ya başlanılan yolda sonuna kadar gidip, yani her bakımdan tükenip, yıpranıp, yıkılıp, ama her şeyi de yakıp yıkıp olanaksızın peşinde koştuklarını görmeleri ya da şimdiden, daha vakit erkenden bunu görüp, savaş deliliğinden vazgeçmeleri ve barışı kuracak yolları aramaları.

Baştan beri emperyalist politikalara, militarizme, savaşa karşı olan bizlerin önünde duran ise, ne olursa olsun, bu politikada ısrar etmektir. İnsanlık ve halkımız bu anlamsız savaştan çok şey kaybedecekse de, sonunda, ancak savaş karşıtlarının ısrarı, özverisi, savaş yandaşlığına boyun eğmemesi sayesinde bir şey kazanabilir.

Nedim TARHAN
SBP Genel Başkan Yardımcısı, Dünya Barış Konseyi Üyesi
Türkiye Barış Derneği Eski Başkan Yardımcısı ve Adana Eski Milletvekili (CHP)

Sayın Milletvekillerine Barış Çağrısı

Değerli Milletvekili,

Bugün Irak'a yapılan müdahale Türkiye'nin savaş ortamına daha çok yaklaşmasına neden olmuştur.

Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" anlayışını benimseyen halkımız savaş istememektedir. O nedenle, halkın temsilcisi olan sizlere büyük görevler düştüğü açıktır.

Parti farkı gözetmeksizin bütün milletvekillerimizi, TBMM'nin;

1) Türkiye'nin savaşa girmemesi. Böylece, ülkemizde, bölgemizde ve dünyada adil ve kalıcı bir barışın sağlanması,

2) Körfez sorununun herşeye karşın barışçı yollardan çözümlenmesi için karar alarak çağrıda bulunmasını sağlamak üzere girişimde bulunmaya davet eder, barışçı girişimleriniz nedeniyle teşekkür eder, başarılar dilerim.

Saygılarımla.

Not: Çağrı ekinde 12 Eylül 1980'den sonra açılan Barış Derneği Davası'nda bu derneğin başkan yardımcısı olarak yargılanırken yaptığım savunmanın... bir parlamenterin niçin barışçı olması gerektiğine ilişkin... bölümünü bilgilerinize sunuyorum.

18.11.1982 Tarihli Barış Derneği Davası Savunma Metninden Bir Bölüm:

"... Bir parlamenter niçin barışçı olmalı?"

... Bir parlamenterin barışçı olması, ülke, bölge ve dünya barışı açısından önem taşımaktadır. Özellikle o parlamenter, "...insanca ve sağlıklı bir düzende gelişmeyi, gücünü halktan almayı, özgürlükleri geliştirmeyi, toplumsal adaleti sağlamayı, ulusal bağımsızlığı güçlendirmeyi, tüm insanlığa yararıl olmayı ve dünya barışına katkıda bulunmayı amaç edinen" bir siyasi partiye üye ise, onun için barışçı olmak, her şeyden önce bir ödev olsa gerekir.

İşte bu nedenle, barışçı çabalarını parlamento dışında da, sürdürmenin gerekli olduğuna inandım. "Adaletli ve kalıcı bir barışın gerçekleşme koşullarının araştırılması, geliştirilmesi ve tanıtılması" amacıyla kurulan Barış Derneği'ne üye oldum ve yönetiminde görev aldım. Barış Derneği'nin çalışmalarına, barışın güvenliği açısından yardımcı olmayı ödev bildim. Barış Derneği'nin yönetiminde olmaktan da onur duydum.

Bugün her tarafta, "savaşa hayır, barışa evet" denilmektedir. Savaş, insanların ölümüne neden olur, insanlığı köreltir. Barış ise, insanlara yaşama olanağı sağlar ve insanlığı yüceltir. Onun için insanlar yaşam ve insanlık mücadelesiyle, barış mücadelesini bir tutmaktadırlar. Onun için barış istemektedirler. Bağımsızlığını ve haklarını korumak için, barışı korumak için gerektiğinde savaşmasını da bilen ulusumuz, barış içinde yaşamak istemektedir. Atatürk'ün önderliğinde bağımsızlık mücadelesi veren Ulusumuzun barışçı olduğunu yadsımak olanaksızdır. Barış, bizim dış politikamızın temelini oluşturur. Bu durumda, barışı savunduğu için insanların yargılanmasını ve barışın yargılanmasını, parlamenterlik yapan bir insan olarak ülkem adına, insanlık adına tahilsizlik sayıyorum.

Ülkenin güvenliğinden sorumlu olan, barışa ya da savaşa karar verecek bir parlamenter; üstlendiği görevin ağırlığını, önemini ve sorumluluğunu duyarak barışçı olmalıdır. Barışçı olduğu yolunda halka güven vermelidir. Halkın güven içerisinde yaşamasını gözetlemelidir. Güvenliğinden kaygı duyan, yarınından emin olmayan insanlar, üretime yönelik çalışma yapamazlar. Üretimin gelişmediği ortamda ise, ülke kalkınmasından da, bağımsızlıktan da söz edilemez. O nedenle de, savaş tehdidini yok etmek, kara bulutları ortadan kaldırmak, ulusun güvenliğini sağlamak ve barışçı olmak zorundadır.

Bir politikacı, barış konusunda sorumluluk duymaz ve sorumluluk duyduğu yolunda halkta güven yaratmaz ise, ulusun varlığı için savaşa karar verse bile inandırıcılığını yitirir. Savaş yanlısı olan parlamenterin, ulusun çıkarından önce kendisinin çıkarını gözettiği kanısına varılırsa, ulusun güvenliği tehlikeye girer.

Yurtta barış ile dünya barışı birdir. Dünya barışından uzak, ulusal barış söz konusu olamaz. Ulusal güvenlik ile bağımsızlık özdeştir. Bağımsızlık korunamayınca, güvenliğinde hiçbir anlamı kalmaz. Ulusal güvenlik ise, uyumlu bir dış politika ile sağlanır. Bu politika ise, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" olmalıdır.

Günümüzde bir parlamenterin barışçı olması, sadece kendi ülkesi için de önem taşımamaktadır. Dünya küçülmüştür. Bir ülke parlamenterinin savaş ya da barış konusunda yaptığı açıklama, çok uzakta bulunan ülkeleri de olmul ya da olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkemizde yaratılacak en küçük bir savaş ortamı; nasıl, başta komşularımız olmak üzere, tüm dünya ülkelerini yakından ilgilendiriyorsa; bizi de, diğer ülkelerde gelişen olaylar, ülkeler arası yapılan savaşlar, yakından ilgilendirmektedir.

Kemal Anadol
SBP Genel Başkan Yardımcısı

MECLİSTEN SAVAŞ KARARI İSTEYEN HÜKÜMET TESKERESİNİN TBMM'DE GÖRÜŞÜLMESİ SIRASINDA SBP GENEL BAŞKAN YARDIMCISI İZMİR MİLLETVEKİLİ KEMAL ANADOL'UN KONUŞMA TUTANAĞI

KEMAL ANADOL (İzmir)- Sayın Başkan, Yüce Meclis'in saygıdeğer üyeleri; bugün, gerçekten hepimiz tarihi sorumluluk altında, hatta kullandığımız oylar bakımından da vebal altındayız. Ben 1982 Anayasası'na karşıyım; ancak, 1982 Anayasası'nın bile savaş ilanı ile ilgili hükmünü noksan buluyorum.

Millet Meclisi Başkanı seçerken grup kararı alınmıyor, bir milletvekilinin dokunulmazlığını kaldırırken grup kararı alınmıyor -çok kritik bir durum- ama bir ulusun geleceği ile ilgili savaş kararı için grup kararı alınabiliyor.

ŞADAN TUZCU (Rize)- Kim aldı kim? (ANAP sıralarından 'Hayır, yok öyle bir şey, yok öyle bir karar' sesleri)

K.KEMAL ANADOL (Devamla)- Anlaşılıyor efendim, anlaşılıyor aldığınız karar...

LEYLA YENİAY KÖSEOĞLU (İstanbul)- Hayır yok.

MUSTAFA NAZİKOĞLU (Rize)- Vallahi de yok, billahi de yok.

K.KEMAL ANADOL (Devamla)- Peki, grup kararınız yoksa ona göre konuşayım; teşekkür ederim.

BAŞKAN- Hem sayın hatip, hem sayın milletvekilleri, karşılıklı görüşmeyelim. Devam buyurun.

K.KEMAL ANADOL (Devamla)- Peki Sayın Başkan. Değerli arkadaşlarım, çok saygı duyduğum Sayın Kamran İnan, ANAP Grubu olarak olumlu oy verecekleri beyan etmedi mi? Zabıtlara geçmedi mi arkadaşlarım? Niye "Yok" diye ısrar ediyorsunuz? İşte bu karar da aynı şekilde gerçek dışı, bu hükümet teskeresi de aynı buna benziyor.

Değerli arkadaşlarım, bir konuyu daha sözlerimin başında belirtmek istiyorum. Tekrar ediyorum, gerçekten saygı duyduğum Kamran İnan şöyle bir şey söyledi: "Bugün bir kırıklık içindeyim; çünkü ortada ulusal bir mesele var; 60-70 senelik cumhuriyet tarihimizde dış politika sorunlarında iktidarı ile muhalefeti ile hep birlikte hareket edildi; bunun istisnası ilk defa bu Mecliste görülüyor..." Böylelikle SHP'si ile DYP'si ile HEP'i ile bağımsızları ile savaşa karşı fikir beyan edenleri suçladı.

MEHMET ZEKİ UZUN (Tokat)- Sayın Genel Başkan da "Grup adına biz buna red oyu vereceğiz" dedi.

K.KEMAL ANADOL (Devamla)- Bugün gerçekten ben de bir kırıklık içindeyim. Neden? Arkadaşlar,Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri, hangisi olursa olsun, hangi dönemde olursa olsun bir istikrarlı politika izlemişlerdir. Bu politika şudur: Atatürk'ün "Harp hayati ve zaruri olmalıdır. Aksi halde bir cinayettir" diyen, "Yurtta barış, dünyada barış" diyen, "Kimsenin bir karış toprağında gözümüz yok, kimseye bir karış toprak vermeyiz" diyen bu politikası istikrarlı biçimde Kore'ye asker gönderme hariç -Parantez içinde söylüyorum ve onu da burada marifet gibi burada söylemek iş değil, o Kore'de yaralanan, gözünü kaybeden, kolunu, bacağını kaybeden gazilerin Kıbrıs ambargosundan sonra Amerikan Başkanına gönderdikleri o teneke madalyaları hatırlatmak istiyorum size- sağcı, solcu,

koalisyon, tek başına iktidar ne olursa olsun Atatürk'ün bu politikası uygulanmıştır.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir)- Maaşları bile kesildi artık.

KEMAL ANADOL (Devamla)- Evet, maaşları bile kesildi. Bu nedenle, ben gerçekten bugün bir kırıklık içindeyim. Türkiye Cumhuriyeti bu kararı alırsa ilk kez bu politikayı bırakarak, Ortadoğuda mütecaviz, saldırgan ve savaş isteyen bir devlet olacaktır, kırıklık içindeyim arkadaşlarım. Elbette Saddam haksız, elbette Saddam saldırgan; Saddam'ın saldırgan olması Türkiye Cumhuriyetinin de saldırgan olmasını gerektirmez değerli arkadaşlarım.

MEHMET ZEKİ UZUN (Tokat)- Öbür yüzümüzü mü çevirelim, ne yapalım yani?

BAŞKAN- Müdahale etmeyiniz.

KEMAL ANADOL (devamla)- Saddam size tokat atmak istemiyor ki, öbür yüzünüzü çevireceksiniz, Saddam'ın başı zaten belada.

METİN GÜRDERE (Tokat)- Açık beyanları var, açık beyanları.

KEMAL ANADOL (Devamla)- Değerli arkadaşlarım, ayrıca burada bir hukukçu olarak, bir eski parlamenter olarak Anayasa suçu işlendiğini de altını çizerek, bu tarihsel oturumda zabıt tescil ettirmek istiyorum. Bugün, Cumhuriyet Gazetesi'nde bir haber var; Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Sungar, Türkiye ile ABD arasında gizli bir mutabakat yapıldığını, İncirlik'teki uçakların bu çerçevede konuşlandırıldığını açıkladı. Sungar, Savunma ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması'nın, İncirlik üssü için getirdiği bir takım şart ve tavanların dışına çıkıldığını söyledi ve haberin devamında, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanıyla Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı arasında mektup teati edildiğini ve olayın bu şekilde cereyan ettiğini yazıyor.

Ben bir milletvekili olarak isterdim ki, böyle kritik bir günde, böyle tarihi bir oturumda, hükümet, karşımıza ciddi birtakım şeylerle gelsin ve bu konuda açıklama yapsın. Var mı böyle bir gizli anlaşma? Öğrenmek istiyorum. Ben öğrenmeyeceğim de bu milletin temsilcisi olarak, o televizyon ekranından millet öğrenmeyecek de kim öğrenecek bunu? O zaman elbette "Kapalı kapılar arkasında politika yapılıyor" derler, sizin de kızmaya hakkınız olmaz arkadaşlar. Bu feci bir şey.

BEYTULLAH MEHMET GAZİOĞLU (Bursa)- Televizyon yayınını kesmişler Anadol.

K.KEMAL ANADOL (Devamla)- Televizyon yayınını kesmişler mi? Millet de onların sesini keser gerektiğinde. (DYP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Anayasanın 90. maddesi açık: "Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır."

Bu ülkede siyasal yelpazenin solunda bulunanlar, hatta, kulakları çınlasın, Osman Bölükbaşı gibi sağında bulunanlar, yıllardır bu ikili antlaşmalara karşı çıkmışlardır. Türkiye'nin aleyhine olduğunu söylemişlerdir. ABD ile imzalanan, birgün bile Yüce Meclis'in onayından geçmeyen, kapalı kapılar arkasında düzenlenen, memleketin ali menfaatlerine değil, şimdi hangi menfaate hizmet ettiği belli olan bu ikili antlaşmalara ve üslere karşı çıkmışlardır. Karşı çıkanların başları belaya girmiştir, hapislere girmişlerdir. Onların ne kadar haklı olduğu bugünkü oturumda birdaha belirleniyor, bir daha tecsil ediliyor.

Değerli arkadaşlarım, İncirlik üssü gizli anlaşması... Şimdi söyledim; cevap bekliyoruz. Sayın Demirel çok somut örneklerle açıkladı, bir cümleyle de ben vurgulamak istiyorum. Arkadaşlar, "Biz Irak'a saldırmayacağız, o saldırırsa savaşacağız" deniliyor. Peki, Sayın Demirel'in söylediği gibi bu üslerden uçak kalkacak mı? Bu üslerden uçak kalktığı an, yabancı uçaklar devletler umumi hukukundaki Kasus Belli, yani savaş nedeni ortaya çıkar. O uçak kalktığı vakit siz otomatikman Irak'a savaş açmış sayılırsınız. Milleti aldatmayın... Milleti aldatmayın. Savaş sebebidir Irak için o. O nedenle ben, halkın temsilcisi olarak o soruyu tekrarlıyorum burada. Bu üslerden yabancı uçaklar Irak'a kalkacak mı, oraya bomba atacak mı? Döndükten sonra ikmal yapıp tekrar gidecek mi? Gittiği an Türkiye savaşa girmiş demektir. Siz Türkiye'yi savaşa sokuyorsunuz o zaman. Kandırmayın bizi, milleti de kandırmayın.

Arkadaşlar, sözlerimin başına dönüyorum: Geleneksel Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin barışçı politikasında şu husus yoktur: Pasta paylaşmak. Bu, bizim onurumuzu zedeler. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin hiçbiri pasta paylaşma politikası gütmemiştir arkadaşlar.

Saddam'ı elbette hep birlikte kınıyoruz. Saddam'da çok silah varmış. Amerika sattı onları. Şimdi, Amerika'da petrol rezervi on beş seneye inmiş, on beş senelik rezervi var, Saddam'ı bu haksız, bu caniane, bu uluslararası politikaya ters düşen işgalini bahene ederek, fırsat sayarak geldi Amerika bir Ortadoğu devleti oldu artık. Çıkmaz oradan. Amerika artık Ortadoğu devletidir, Suudi Arabistan'ı işgal etti.

Ha, şimdi yeniden Ortadoğu coğrafyası düzenlenirken biz pasta paylaşacağız.BAŞKAN- Sayın Anadol , süreniz doldu, bağlamanızı rica ediyorum.

K.KEMAL ANADOL (Devamla)- Değerli arkadaşlarım, ayrıca halkımız tehdit altında. Hükümet, "tedbir aldık" diyor. Irak sınırında, Güneydoğu'da oturan vatandaşlarımızın göçü karşısında bu hükümet ne yaptı? Boşaldı orası. Aksine köyler de boşaltılıyor. Bunların iskanı için ne yapıldı, iaşesi için, ibatesi için ne yapıldı? Gaz maskesi dağıtıldı mı. Hükümet bunları söylemeliydi burada. Güneydoğu'da o sınırda oturan yurttaşlarımızın yaşama hakları güvence altına alındı mı. Bunu öğrenmek, bilmek istiyoruz. Siz de milletin karşısında bunu söylemek zorundasınız arkadaşlar.

MEHMET ZEKİ UZUN (Tokat)- O kararın altında yatan da budur zaten.

KEMAL ANADOL (Devamla)- O kararın altında yatan o değil.

MEHMET ZEKİ UZUN (Tokat)- Bu, bu...

KEMAL ANADOL (Devamla)- Yıllardır izlenen gizli politika, savaş çıkmadan bile onları, oradaki insanları zor durumda köylerinden uzaklaştıran politika, bu savaş gerekçe sayılarak, oradaki insanları şimdi çok daha kötü durumda bıraktı.

Değerli arkadaşlarım, kısaca şunları söylemek istiyorum. Sosyaldemokrat Halkçı Parti savaş istemiyor, Doğru Yol Partisi savaş istemiyor, Halkın Emek Partisi savaş istemiyor, bizim yeni kurduğumuz, savaş çığlıkları arasında barış isteyerek kurduğumuz Sosyalist Birlik Partisi savaş istemiyor, parlamento dışında DSP savaş istemiyor, Refah Partisi savaş istemiyor. Milletin % 90'ından fazlası... Buna rağmen ANAP savaş için oy verecekse, bunun vebalinden kurtulamaz. O zaman size yakışan bir şey vardır: Savaş çıktığı vakit, buna oy veren milletvekilleri cepheye gitsin, sorumluluğu onlar paylaşsın. Hepinize saygılar sunuyorum. (SHP- DYP ve bağımsızlar sıralarından alkışlar)

M.Şerif Felekoğlu
SBP Genel Başkan Yardımcısı

ORTADOĞU SAVAŞI ve BARIŞ

Ortadoğu son yüzyılın en hareketli bölgelerinden biridir. Özellikle petrolün enerji kaynağı ve sanayileşmenin temel maddelerinden biri haline gelmesinden sonra Emperyalist güçlerin çıkarlarının çatıştığı, bunun sonucu olarakta çeşitli halkların ve ulusların savaştırıldığı ve Dünya Barışı için tehlike oluşturan bir bölge özelliğini korumaktadır.

Sömürgeciliğin ekononik, sosyal ve siyasal gelişmesini engellediği, geri üretim ilişkiler nedeniyle geri kalmışlık ve azgelişmişlik zincirini kıramayan, çeşitli etnik grupların ve ulusların, inanç gruplarının birlikte yaşamak zorunda kaldığı dünyanın bu bölgesinde; sömürgeci ve emperyalist güçler tarihin her döneminde çıkarları uğruna halkların bu özelliklerinden yararlanmış, yapay ayrımlar va çatışmalar yaratmış, bölerek, çatıştırarak, güçsüzleştirerek, özellikle uydu devletler, krallıklar, prenslikler kurarak hem bölgeyi yönetmiş, hem de sömürüsünü devam ettirmiştir.

Bölgede güçlü, ulusal çıkarlarına sahip ve onu koruyan yönetimlerden ziyade, küçük prenslikler, şeyhlikler ve aile yönetimlerine dayalı petrol sahipliği, sömürgeciliğin ve uluslararası petrol tröstlerinin ve bu tröstleri destekleyen sermaye güçlerinin tercihi olmuştur. Bu nedenlede hiçbir tarihi ve sosyolojik gerçek temele dayanmayan, bölge halklarının iradesi dışında kum çölleri üzerinde sınır çizgileri çizilmiştir.

Daha önce kurulmuş ve devlet biçiminde örgütlenmiş, emperyalizmin çıkarları ve istemlerine aykırı oluşan halk yönetimleri ise ya darbelerle devrilmiş, yahutta ekonomik ve siyasal abluka altına alınarak etkisiz hale getirilmiştir. (İranda Musaddık, Mısırda Nasır yönetimi gibi..) Ortadoğu'da gerçek anlamda denge ve barışın kurulmamasının temel nedeni uygulanan bu politikalardır.

Ayrıca fiili işgal dışında İsrail gibi yapay olarak kurulan ve Arap halklarına karşı acımasızca kullanılan devletler "istikrarsızlığın" diğer önemli nedenlerinden biridir.

Bölgedeki doğal gelişmeyi, yapay yöntemlerle etkileyen ve önleyen, çıkarları için halkların iradesine aykırı, zorba, despot ve otoriter yönetimleri çeşitli entrikalarla iktidara getiren, dilediği yönetim değişikliğini, ahlaki olsun olmasın;her türlü yöntemi uygulayarak sağlayan başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere emperyalist tüm güçler bugünkü olumsuzlukların vebalini, akan masum insanların kanlarını ve günahını başkalarına yükleyemezler.

İran-Irak savaşında- İran'ın gücünü kırmak için Saddam Hüseyin gibi ırkçı ve faşist bir devlet başkanının emrine bölgeyi yok edebilecek kadar silah, kimyasal silah, uçak ve en son teknikle üretilen modern savaş silahlarını düşünmeden verenler, barışı, insanlığı, insan haklarını savunamazlar. Halepçede 5000 kadar Kürt vatandaşını, İran'da binlerce küçük yaştaki çocukları kimyasal silahlarla yok eden, yaralanmasına neden olan Saddam'ın bu eyleminin günahına ortak olmaktan kurtulamazlar. Saddam'a karşı giriştikleri bugünkü harekatta amaçlarının "zorbalığa, zorla ilhaka, barış dışı eyleme, insan hakları ihlallerine" karşı "barışı korumak olduğu" savı inandırıcı olamazlar. Bu eylemin temelinde büyük çıkarların yattığı gerçeği yadsınamaz.

Savaşarak barışın kurulamayacağını insanlık en son İkinci Dünya Savaşı'nda acı deneyimlerle öğrenmiştir. Bugünkü savaşında barışı getirmeyeceği şimdiden bellidir. Barışı getirmek yerine yeni düşmanlıklar ve sorunlar getirecektir.

Bu sorunları daha da ağırlaştırmadan ve çözümsüzleştirmeden, milyonlarca insanın yaşamını yitirmeye neden olunmadan derhal savaşa son verilmeli ve barış sağlanmalıdır. Tüm barış güçlerinin bu konuda ödünsüz dayanışması gerekir. Yeni "Hiroşumalar-Nagazakiler"e insanlığın tahammülü yoktur. Barışı ve barışçı dünya dengesini bozanlarla savaşmadan, savaşa başvurmadan savaş dışı metod ve yöntemler kullanarak mücadele edilmelidir. İnsan yaşamından daha önemli, daha kutsal bir şey olamaz. Barışı savaşla sağlamaya çalışmak insanlığı ve Ortadoğu halklarına yapılabilecek en büyük kötülüktür. O halde ne yapılmalıdır.

1- Derhal ateşkes sağlanmalıdır.

2- Tüm yabancı güçler Ortadoğu'dan çekilmelidir.

3- Saddam kayıtsız ve şartsız Kuveyt'ten çekilmeli, Kuveyt'in hükümranlık hakları tanınmalıdır.

4- Saddam Hüseyin bir uluslararası mahkemede savaş suçlusu ve soykırımdan sorumlu olarak yargılanmalıdır.

5- Bir Ortadoğu konferansı toplanmalı, Filistin sorunu, Kürt sorunu, arap halkları arasındaki sorunlar, İsrail sorunu, Ortadoğu'nun demokratikleşmesi ve insan hakları sorunları, Ortadoğu halklarının istek ve iradeleri öncelikle gözönüne alınarak, dünya barışına katkıda bulunmak suretiyle çözümlenmelidir.

6- Irak bölge devletlerine ve komşularına tehlike yaratmayacak biçimde silahsızlandırılmalıdır. Bölgede denge silah güç ve üstünlüğüne dayalı olarak sağlanmamalıdır. Silahsızlanma aynı zamanda tüm bölge devletleri içinde düşünülmelidir.

MEHMET ŞERİF FELEKOĞLU:
Hınıs/Erzurum-1944 doğumlu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu, Ankara Barosu avukatlarından.

Adana, 23 Ocak 91

SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ GENEL BAŞKANI PROF. SADUN AREN, GENEL BAŞKAN YARDIMCILARI İZMİR MİLLETVEKİLİ KEMAL ANADOL VE NEDİM TARHAN'IN BASIN TOPLANTILARI:

ÜLKEMİZ BU SAVAŞIN DIŞINDA TUTULMALIDIR

Türkiye, Irak'ın Kuveyt'i işgali üzerine BM'ce alınan ambargo kararını uygulayarak bu konuda uluslararası dayanışmanın kendine yüklediği hükümlülükleri tam olarak yerine getirmiştir. 15 Ocak'tan sonra Irak'a karşı zor kullanılmasına izin veren BM kararına ise uyma zorunluluğu yoktur.

ABD ve diğer ülkelerin Irak'a karşı başlatmış oldukları savaş bizim savaşımız değildir. Savaşa ancak bir saldırıya uğranılırsa gidilir ve savaş ancak o zaman meşru olur. Irak bugüne kadar bize saldırmamıştır.

O nedenle, ülkemiz kesinlikle bu savaşın dışında tutulmalıdır. Oysa, topraklarımızdaki yabancı üslerin kullanılmasına izin verilerek Irak'ın bize saldırması kışkırtılmaktadır. Zaman uzadıkça bu saldırı olasılığı artmaktadır. Bu nedenle ABD ile olan ve bugüne kadar TBMM'nin onayından geçirilmeyen ikili anlaşmalar iptal edilmeli ve tüm üsler derhal kapatılmalıdır. Türkiye böylece tamamen savaşın dışına çıkarılmalıdır.

Diğer yandan üslerin bulunduğu Adana gibi kentlerde yaşayan yurttaşlarımız da, Irak sınırında bulunan halk korku ve heyecan içinde kendi yazgısına bırakılmıştır. Okula giden öğrencilerin, fabrikadaki işçilerin, çarşıdaki esnafın, memurların ve tüm kent sakinlerinin bir güvencesi yoktur. Örneğin dün gece Adana'da resmi makamlarca yanlışlıkla "KIRMIZI ALARM" verilmiş ve bu yanlışlığın sorumluluğunu Vali dahil hiç kimse üstlenmemiştir. Paniğe kapılan halk ne yapacağını bilmez halde sokaklarda bırakılmıştır.

Dün gece Adana'da Adliye civarında bir lokalde partililerimizle birlikteyken bu alarmı bizler ve lokalde bulunanlar duymadık. Olayı daha sonra TV'den öğrenen insanlar daha çok telaşa kapıldılar.Tüm bu olaylar yurttaşın resmi makamlara olan güvenini sarsmakta ve yoğun bir göçe yol açmaktadır. Göçün yarattığı sorunlar ise yurtaşı daha da sıkıntıya sokmakta, sefalete ve perişanlığa neden olmaktadır.

18 Ocak'ta ABD F-15 uçağı Adana üzerinde uçarken bir füze düştü. Büyük bir rastlantı ile Seyhan Mahallesi'nde portakal bahçesine düşerek Adana büyük bir faciadan kurtuldu. 22 Ocak günü İncirlik'te fırlatılan Patriot füzesinin parçalarından birisi Murat Genç adlı çocuğu ağır şekilde yaralamıştır. Tüm bunlar gösteriyor ki, Adana'da yaşayan yurttaşlarımızın can güvenliği kalmamıştır.

Ankara'da milletvekillerine dağıtıldığı söylenen ve basında yer alan gaz maskelerinin Adana'da ve Irak sınırındaki yurttaşlara dağıtılmaması bağışlanmaz bir uygulamadır. Kaldı ki, bu maskelerin milletvekillerine bile tam dağıtılmadığı anlaşılmaktadır.

Yurttaşı yönetime karşı güvensizliğe iten Siyasal İktidar ayrıca basının haber alma ve yazma özgürlüğünü kısıtlayarak yurttaşların savaş hakkında doğru bilgi almasını da engellemektedir.

Özetle ülkemizdeki yabancı üsler derhal kapatılmalı, Türkiye savaşın dışında tutulmalı, savaş bölgesindeki yurttaşlarımız yazgılarına terk edilmekten kurtarılmalıdır.

ENVER SEZGİN

KÖRFEZ SAVAŞI VE KÜRTLER

Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesiyle başlayan Körfez krizi, ABD ve müttefiklerinin Irak'a saldırmasıyla fiilen savaşa dönüşmüş oldu. Son derece gelişmiş silahlarla sürdürülen bu savaşın ne zaman ve nasıl biteceği kimse tarafından bilinmiyor. Ancak bilinen bir şey var ki, savaş nasıl sona ererse ersin Ortadoğu'da varolan sorunlar daha da keskinleşecek, bunlara yeni sorunlar eklenecektir.

Krizin patlak vermesiyle birlikte ABD yanlısı bir tutum sergileyerek Türkiye'yi adım adım savaşın içine iten hükümet şimdi yeni ve sonu belirsiz serüvenlere girmeye hazırlanıyor. Gerek Cumhurbaşkanı ve gerekse de Başbakan, "Irak'tan bir saldırı gelmedikçe Türkiye'nin Irak'a müdahale etmeyeceklerini" söyledikleri halde, ülkedeki üsleri Irak'a karşı kullandırmalarından sonra, şimdi de sınıra askeri yığınak yapıyorlar. Bütün askeri hazırlıkların önemli gerekçelerinden biri de, "Irak'ın toprak bütünlüğü sorunudur.

Yetkililer sık sık "Irak'ın toprak bütünlüğü'nün bozulmasına müsaade etmeyeceklerini" tekrarlayıp duruyorlar. Sözü edilen Irak'ın kuzeyinde **Bağımsız bir Kürdistan**'ın kurulmasıdır. Ben bunun büyük bir demlagoji olduğunu düşünüyorum. Çünkü bugün için Kürtler de içinde Ortadoğu'da bağımsız bir kürdistan'ı düşünen ciddi hiç bir kuvvetin olmadığını biliyorum. Irak Kürtlerinin mücadelesi ve politikası incelediğinde de görülecektir ki, bugünkü talepleri **Özerk bir Kürdistan**'dır. Irak Kürtlerinin en büyük siyasal örgütü olan IKDP'nin temel yaklaşımı, "Irak'a demokrasi, Kürdistan'a özerklik" biçimindedir. Üstelik öteki muhalif güçlerle de bu temelde işbirliği yapmaktadır. Yani Kürt sorununun çözümünü demokratik bir Irak çerçevesinde, Arap ve Kürt halklarının eşit ilişkileri temelinde aramaktadır.

Ortadoğu gibi zor ve karmaşık bir bölgede ve dört ayrı ülkenin sınırlarını ilgilendiren bir sorunun bir çırpıda ve kolay çözülemeyeceğini en çok Kürtler bilirler. Hepsinden önemlisi kendi ülkesindeki Kürt sorunuyla başı bir hayli belada olan bir devletin Irak Kürdistanı'na girerek - hele hele İran ve Suriye'nin de böyle bir girişime çok sert yanıt verebileceklerini de düşünürsek - sonu olmayan bir maceraya girişmesinin en başta Türk halkına büyük zararları dokunacaktır.

ULUSLARARASI KONFERANS VE KÜRTLER

Bu savaş nasıl biterse bitsin, sonuçta kaybeden en başta Ortadoğu olacaktır. Çünkü savaştan sonra Arap-İsrail anlaşmazlığı büyüyecek, Filistin sorunu daha da keskinleşecek, Araplar arası ilişkiler düşmanlık düzeyine yükselmiş olacaktırd. Ama öte yandan Kürt sorunu gibi ikinci, üçüncü derecedeki kimi sorunlar da öne fırlayacaktır. Bütün bu karmaşık ve zor sorunlar ancak barışçı yollarla çözülebileceğine göre Ortadoğu'yla ilgili uluslararası bir konferans yapılması fikri düne göre daha da önem kazanmıştır.

Amaç, barış içinde bir Ortadoğu yaratmaksa böyle bir Ortadoğu için, Kürt sorununun da ele alınıp çözüm yoluna girmesi gerekmektedir. Bu nedenle gerek olası bir uluslararası konferansta ve gerekse de doğrudan Kürtleri ilgilendiren öteki uluslararası organizaszyonlarda Kürtler taraf olarak yerlerini almalıdırlar. Böyle bir politikanın, Türkiye'de toplumsal yaşamı her geçen gün daha fazla tehdit eden Kürt sorununun çözümüne sayısız yararlar olacaktır.

Maden İşçilerinin Ankara Yürüyüşü

"Yağmur yağsa da,kıyamet kopsa da yürüyeceğiz"

Maden işçilerinin grevi otuzuncu gününü doldurdu. Otuz günlük süre içinde grevci işçiler yağmur-kar yağmasına aldırmaksızın, kent içinde sürekli olarak sloganlar atarak yürüdü. Geçmişteki işçi eylemlerinden çok farklı bir görüntü sunan eylemlerin en belirgin özelliğinden biri de yetkililerin basında ve TV'de yayımlanan açıklamalarına göre anında slogan üretilmesiydi. Örneğin: "Hodri Meydan" programında Alaton'un "somun balığı" üretilmesi önerisi için **"papağan alaton balığı sen tut"** Başbakan Yıldırım Akbulut'un bütçe görüşmelerinde yaptığı konuşmada "Zonguldak'ta sol örgütler cirit atıyor" sözleri üzerine **"sağ-sol bilmeyiz, halkımızı böldürtmeyiz"- "ne sağcıyız ne solcu, madenciyiz madenci" vb.** gibi.

Grevin başladığı 30 Kasım sabahı yaklaşık sekiz bin kadar işçinin, grev pankartlarından Sendika Merkezine yürümesiyle başlayan eylemler, her geçen gün katılımın artmasıyla coşkuyla sürdürüldü. Yürüyüşlerin en önemli özelliklerinden biri, madenci eşlerinin ve çocuklarının katılımıyla ve davul-zurna, klarnet eşliğinde yöresel oyunların sergilenerek gerçekleştirilmesiydi. Bir başka önemli özelliği de yağmur ve kar yağışına aldırmaksızın şemsiyeler açılarak yürüyüşün gerçekleştirilmesiydi. Yağışlı günlerde yapılan yürüyüşlerde atılan sloganısa, tam da güne özgü idi: **"Yağmur yağsa da, kıyamet kopsa da, yürüyeceğiz.'**

Her gün ortalama yirmi bin işçi ve ailesinin katılımıyla gerçekleştirilen yürüyüşlere, hafta sonlarında diğer kentlerden gelen işçilerin katıldığı ve aktif dayanışma içine girdikleri görüldü. Dayanışma amacıyla Zonguldak'a gelerek yürüyüşlere katılan sendikalar şunlar: Belediye-İş, Tarım-İş, Petrol-İş, Yol-İş, Hava-İş ve Eğit-Sen.

Öte yandan, sendika ve demokratik kitle örgütlerinin yanı sıra siyasi partilerin de, greve destekleri sürüyor. SHP-DYP- DSP- İDP- SP ve Sosyalist Birlik Partisi yöneticisi ve mensupları yaptıkları açıklamalarda, işçilerin hak arama mücadelesini desteklediklerini bildirdiler.

TRT'nin greve ve yürüyüşlere duyarsız kalması, hükümet yanlısı haber vermesi işçilerin haklı tepkilerine yol açmakta ve **"TRT onların caddeler bizim"** sloganlarıyla protesto edilmektedir.

Grev öncesi ve başladığı günlerde, işçilerin yanında olduğunu söyleyen Zonguldaklı esnaf ve tüccarların, yirmi günlük süre içerisinde suskun kalmaları ve demokratik protesto yollarını, destek verme biçimlerini denememeleri, işçilerin tepkilerine yol açtı. 22-23 Aralık günlerinde yapılan yürüyüşlerde **"İşçi burada, esnaf nerede", "esnaf şaşırma, sabrımızı taşırma"** sloganlarının atılması, pazartesi günü yankısını buldu, Belediye Nikah Salonu'nda toplanan esnaf ve tüccarlar hemen o gün TSO Başkan ve Genel Sekreterinin öncülüğünde oluşturulan bir heyet görevlendirerek yardım toplamaya başladılar.

30 Aralık günü yoğun yağış altında gerçekleştirilen yürüyüş sonucu, Sendika binası önünde toplanan işçilere hitaben yaptığı konuşmada, Genel Başkan Şemsi Denizer: "Başbakan tarafından çağrı alındığını, görüşmek için pazartesi günü Abant'a hareket edeceğini, bu nedenle yürüyüşlere iki gün ara vererek istirahat etmelerini" açıkladı.

GREVDEN NOTLAR

✔ Grevin başlamasıyla oteller yatak ücretlerini 10-15 bin lira arasında artırdı. Otellerde çalışan işçilerin aylık ücretleri ise asgari ücret. Hiçbir işçi de sendikalı değil.

✔ Grevle beraber yüzbinlerce ton gıda maddesi yardımı yapıldığı haberi dillerden düşmüyor. İşçiler arasında yaptığımız araştırmada aldıkları gıda yardımı şöyle: 1 kg pirin, 2 kg un, 2 paket makarna, 1 paket şehriye, 1 kg. bulgur ve 5 adet yumurta.

✔ Grev başlamadan 200-220 TL olan yumurta, grev süresince zam görerek 280 TL'den satılmaya başlandı. Tabii, çiftlik yumurtası.

✔ Başbakan "Zonguldak'ta sol örgütler cirit atıyor" dedi. Yürüyen işçiler arasında ANAP'a oy veren işçilerle birlikte ANAP İl ve İlçe Yönetim Kurullarında görev alan işçiler de var. Demek ANAP Zonguldak örgütü de solcular tarafından işgal edildi.

✔ ANAP Merkez İlçe Başkanı Enver Cevahir TTK işçisi ve şu anda grevci. Her işçi gibi kendisine nöbet yazılmış. Ancak nöbetini tutmamış. Ne ki, grevi tasvip etmediğinden nöbet tutmadığını söylemeye utanmış.

✔ Yurdun dört bir yanından Belediye Başkanları akın akın Zonguldak'a geliyor. Yüksel Çakmur da gelenler arasında. Farklılığı sendikayı ziyaretinden sonra Yeniçarşı'da sendika tarafından yaptırılan madenci anıtına özgürlük fidanı dikmesi.

✔ Güneş ve Günaydın gezetelerinin greve geniş yer vermesi işçiler arasında memnuniyetle karşılanıyor. Ancak işçiler "iyi ki Asil Nadir ile Özal'ın arası bugünlerde limoni demekten kendilerini alamıyorlar.

✔ Zonguldaklı esnafın tutumundan hoşnut olmayan işçiler şimdiden söylenmeye başladı: "Sözleşme imzalansın esnaftan alış-veriş yapmayacağım. İstanbul-Ankara ne güne duruyor?" Bu sözü duyan diğer işçiler hemen atılıyor: "Anlaşılan Ankara yürüyüşü şimdiden sardı seni."

✔ Devlet Bakanı İbrahim Özdemir ile yaptığı görüşmeye dayanarak yayın yapan yerel İnanış gazetesi, işçilerin tepkisini aldı. Gazete yürüyüş sırasında işçiler tarafından yalan haber, taraflı haber yazdığı gerekçesiyle yakıldı. Haberin yayınlanmasını engelleyemeyen Yazı işleri Müdürü Necmettin Kurucu görevinden ayrıldı.

✔ Yürüyüş sırasında siyasi gruplar tarafından dağıtılmak istenen yayın ve bildirilere işçiler ilgi göstermiyor. İlk günlerde bildiri ve yayın dağıtılmak istendiyse de işçilerin ilgisizliği karşısında sonraki günlerde böyle bir girişimde bulunulmadı.

MADENCİLER ORGANLARINI BAĞIŞLIYOR

Grevci Maden İşçileri tüm organlarını insanlığa bağışlıyor. Kozlu grev komitesi tarafından önerilen organ bağışı kısa sürede tüm işçiler tarafından kabul gördü. Olayın gerçekleşmesi üzerine Kozlulu işçiler organlarını bağışlayacaklarını belirten pankartla yürüdüler? Kozlulu işçilerin bu örnek davranışı diğer şubelere bağlı işçilerce de benimsendi.

Sosyalist Birlik Partisi İzmir Milletvekili Kemal Anadol'un 8 Ocak 1991 Günü Meclis Genel Kurulunda Yaptığı Gündem Dışı Konuşmanın Metni:

"ZONGULDAK OLAYI BİR REJİM SORUNU OLMUŞTUR"

K. KEMAL ANADOL (İzmir)- Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; geçtiğimiz günlerde Zonguldak maden işcisi, Türkiye işçi hareketi bakımından ve Türkiye'deki demokratikleşme açısından büyük bir sınavdan başarıyla geçti ve yaşadığımız günlerde de geçiyor. Bugünkü güncel grev sorununun tartışmalarının öncesinde, gerçekten Türkiye'de yaşayan insanların, halkımızın en fedekar en cefakar kesimi içinde yer almaktadır maden işçileri.

Zonguldak'ta yerin yüzlerce metre derinliğinde çoluk çocuğuna helal ekmek getirebilmek için Azraille pençeleşen işçilerin Zonguldak'ta ocağı girmesi, gerçekten savaşa girmekten daha tehlikelidir. Ciğerini yer altında bırakan, emekli olduktan sonra emekli aylığı bağlanmadan ölen Zonguldaklının sayısı binleri, yüzbinleri aşar. Zonguldak'ta -abartısız söylüyorum bu Genelkurmay Başkanlığı'nın rakamlarıyla sabittir- Kurtuluş Savaşı'nda ülkeyi kurtarmak için şehit verdiğimiz insanlardan çok fazla maden şehidi vardır somut rakamlara göre. Bu Zonguldak'lı, yerin yüzlerce metre derinliğinde, yerin üstündekilerin mutluluğu için, onların sobasını biraz daha fazla ısıtabilmek, fabrikalarındaki üretimi biraz daha fazla çoğaltabilmek için canını verir, kanını verir, ciğerini bırakır; öyle bir Zonguldak. Yıllardan beri devam eder gelir ve bundan sonra da devam edecek. İşte, burada çalışan çileli Zonguldak maden işçisi ki, aynı zamanda köylüdür, bir ay ocakta, bir ay tarlada çalışırbugüne göre göreceli olarak toplu sözleşme ve grev mevzuatının özgürlüğünün fazla olduğu dönemde, yani 274 ve 275 sayılı yasaların yürürlüğe girdiği 24 Temmuz 1963 gününden, faşist askeri darbe yapıldığı 12 Eylül 1980 gününe kadar geçen 17 sene içinde bir tek grev yapmamıştır. Hakkı olduğu halde, 12 Eylül'den önce 17 yıl bir gün grev yapmayan maden işçisi, 1991'e girdiğimiz günlerde, karda, çamurda, soğukta grev yapmak zorunda kalmıştır. Bu isteyerek olmaz değerli arkadaşlarım. Biraz sağduyu ile baktığımızda, durup dururken, yüzbinlerce insanın Zonguldak'tan kalkarak 100 kilometre yürüdüğünü, bu olağanüstü hadiseyi yadsıyarak, olayı küçümsemek mümkün değildir.

Değerli arkadaşlarım, bu Zonguldak işçisi, o 100 kilometrelik yürüyüş boyunca bir tek ideolojik slogan atmamıştır. Arasına bir tek yabancı sokmamıştır. Deminden beri milletvekillerinden bahsedildi.Zonguldak işçisi o milletvekillerini teker teker tanıyordu;

PEN Yazarlar Derneği

Genel Maden İş Sendikası'nın Zonguldak'ta 40.000'ni aşkın işçinin haklarını elde etmek için başlattığı grev sürmektedir.

Yıllarca yerin altında çok güç koşullarda çalıştığını bildiğimiz işçilerimizin taleplerini haklı buluyoruz. Siyasal iktidar, onların yerinde isteklerine kulak vermek zorundadır. Olay Demokrasi ve İnsan Hakları Savaşımının bir parçası niteliği görünümündedir.

PEN Yönetim Kurulu olarak direnen EMEKÇİLERİMİZİ ve onları temsil eden Genel Maden İş Sendikası'nı desteklediğimizi kamuoyuna duyuruyoruz.

Yönetimimiz bu amaçla kamuyonunu duyarlılığını harekete geçireceği inancı ile üç milyon TL.'yi (Etibank-Zonguldak Şubesi 66997 No'lu hesaba) göndermiştir.

Yaşar Kemal
PEN Yazarlar Derneği
Genel Başkanı

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu

Bilindiği üzere, Zonguldak Havzası'nda ve MTA işyerlerinde çalışan 48 bin işçi İNSANCA YAŞAMAK, ÇALIŞMAK, EMEĞİNİN ALINTERİNİN KARŞILIĞINI, HAKLARINI ALMAK için GREVDELER.

Zonguldak grevini, sadece ilgili sendikalar üyesi işçiler değil, mühendisi, memuru, esnafı ve serbest meslek sahipleri ile ZONGULDAK İLİ, TÜM BÖLGE HALKI YAŞIYOR, eğer çıkmaza girerse TÜM TÜRKİYE YAŞAYACAK.

Bu anlamda tüm yetkili ve sorumluları emeğe ve alınterine gerçek değerin verilmesine, insanca yaşama hakkında saygı gösterilmesi için ivedi olarak gerekli önlemleri almaya ve grev karşısında duyarlı ve çözümcü olmaya çağırıyoruz.

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, Zonguldak'ta grevde bulunan işçilerle dayanışma amacı ile T.İş Bankası Taksim Şubesi 46 50 60 hesap numarasında hesap açmıştır: Tüm mühendis ve mimar üyelerimizin bu dayanışma kampanyasına gönülden destek vereceğine inanıyor, grevin emekten yana çözülmesini bekliyoruz.

ama milletvekillerinin dışında, -hatta tanımadığı milletvekillerine kimliğini soruyordu- grupların içine işçi olmayan, Zonguldaklı olmayan kimseyi gerçekten sokmuyordu; bunun saptanmasında büyük yarar görüyorum. Zonguldak işçisi, gerçekten yıllardır gösterdiği sağduyuyu, bu yürüyüş sırasında da gösteriyordu tahriklere kapılmıyordu.

Yüce Meclis'in değerli üyeleri, tahrik yok muydu; Zonguldak işçisini suç işletmek içni, Zonguldak işçisini yasa dışı eylemlere itmek için çok büyük tahrikler yapılmıştı. Bir tanesini bugün bu kürsüde konuşan Sayın Çalışma Bakanı yaptı.

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep)- Çankaya yapmadı mı?

K.KEMAL ANADOL (Devamla)- İster istemez anımsadım. Çalışma Bakanı Sayın İmren Aykut, cuntanın seçtiği Danışma Meclisi olarak, bu sıralarda görev yaparken, cuntanın seçtiği Başbakan Bülent Ulusu, Zonguldak'ta üretim yavaşlamış, televizyona çıktı, "O Zonguldak işçisinin kafasını kırarım" dedi 1981'lerde. Herhalde o alışkanlık 10 sene geçmesine rağmen, kadın olmasına rağmen ona nezaketini unutturmuş, "Soğuk savaş" deyimleriyle burada, işçilere bu Meclis kürsüsünden tahrikkar cümlelerine devam ediyor.

Arkadaşlar, Kurtuluş Savaşı'ndaki şehitlerden fazla yerin altında şehit veren Zonguldak maden işçisine, "Onlardan Saddam'ın adamları" demek tahriklerin en büyüğüdür ve o Zonguldak'taki bir işçi, en az İmren Aykut kadar yurtseverdir, ondan çok daha fazla yurtseverdir. (SHP sıralarından alkışlar.)

İmren Aykut'un bu talihsiz cümlesini burada merakla bekledim, "Bir sürçü lisan oldu" desin, yalanlasın veya daha doğru bir tavırla özür dilesin, özür dilemesini bekledim; gündeme getirmeyecektim; ama Zonguldak işçilerine eski tabirle bir bühtanda bulunan Çalışma Bakanı'nın, bayan nezaketini aşan Çalışma Bakanı'nın, bu sözlerini susarak kabul etmesinden sonra, onu Yüce Meclis huzurunda ve halkın huzurunda istifaya davet ediyorum arkadaşlar, mutlaka istifa etmelidir. Emeğe, alın terine, kana, gözyaşına saygısı olmayan insanların Bakanlar Kurulu'nda bulunması mümkün değildir.

ERDAL KALKAN (EDİRNE)- Hangisinin saygısı var ki, hangisinin?

K. KEMAL ANADOL (Devamla)- Değerli arkadaşlar, sadece Çalışma Bakanı değildi işçileri tahrik eden, işçileri tahrik eden TRT vardı. TRT işçilerin taleplerini sendikanın istemlerini ya vermiyordu, ya çarpıtarak veriyordu; ama, işverenlerin söylediklerini abartarak veriyordu; bütün bunların ötesinde, bir toplantıda konuşan Cumhurbaşkanının Zonguldak olaylarıyla ilgili söylediklerini yaram saat yayınlıyordu ve bu TRT- herkesin malı olan bu TRT- bizim vergilerimizle yayın yapan bu TRT- her akşam Turgut Özal'ı ekrana çıkararak Zonguldak işçileriyle karşı karşıya getiriyordu ve Cumhurbaşkanı Özal, Çalışma Bakanından çok daha büyük tahriklerde bulunuyordu. Ajite etmek için söylemiyorum, sinirlendiğim için de söylemiyorum; ama, Cumhurbaşkanı Özal, herhalde psikolojik bir içgüdüyle Cumhurbaşkanlığı koltuğunda olduğunu unutuyor, MESS başkanlığındaki günlerini anımsıyor ve bir MESS başkanına yakışan biçimde konuşuyordu; ama, günümüzdeki MESS başkanına bile bu konumya yakışmıyor; ona da biraz sonra değineceğim.

Değerli arkadaşlarım, burada bu Zonguldak olayında bir rejim sorunu ortaya çıktı. Nasıl körfez sorununda ülkenin tarihsel, güncel çıkarlarıyla ilgili, yaşamsal çıkarlarıyla ilgili bir konuda Turgut Özal parlamentoyu dışlayıp, hükümeti dışlayıp, Anayasa'da olmayan yetkilerini kullanarak, "Ben, şuraya buraya asker göndereceğim" deme sorumsuzluğunu gösteriyorsa, burada da düz kontak yaparak, konuya zaman zaman iyi niyetle yaklaştığını sandığım Sayın Başbakanı da devreden çıkararak sadece parlamentoyu devreden çıkardığı yetmiyormuş gibi, hükümeti de devreden çıkararak, kendi Başbakanını, Çalışma Bakanını devreden çıkararak yangının üstüne benzin sıkma sorumsuzluğunu gösteriyordu.

Bunun da en somut örneği ocakları kapatma sorunudur Yüce Meclis'in değerli üyeleri. Zonguldak'ta toplu sözleşmenin de ötesinde, ocakları kapatma çok büyük bir sorundur. Ocaklar, Zonguldaklının torununun,

çocuğunun ekmek kapısıdır. Ocaklar kapatıldığı vakit Zonguldaklı ekmek yiyemez, aç kalır. İşçi para kazanamayınca avukat para kazanamaz, terzi para kazanamaz, doktor para kazanamaz. Zonguldak'ta kömür, sadece işçinin değil tüm Zonguldaklının, köylünün, kentlinin, herkesin sorunudur.

Sendikanın adına tek kişi, Sendika başkanı konuşuyordu. Hiç, sendika başkanının yerine politikacılar konuştu mu, görüldü mü. Hayır, yardımcıları da konuşmadı, tek ses çıkıyordu; ama, hükûmet adına sayın Cemil Çiçek çıktı, ocakların kapatılmasından söz açtı. Bu, işçileri en çok tahrik eden bir cümleydi ve sendika başkanı dedi ki: "Sayın başbakan ocakların kapatılmayacağına dair açıklama yapmadıkça biz müzakerelere oturmayız." Sayın Başbakan, takdir ettiğim bir biçimde, bütçe müzakerelerine çıktı, hepimize, tüm ulusa, ocakların kapatılmayacağı yolunda güvence verdi; ama, aynı şekilde, televizyon programına çıkan İmren aykut "Toplusözleşmelerde böyle sertlikler olur, bu sözlere aldırış etmeyin, ocaklar kapanmayacaktır" dedi.

Başbakanın böyle konuşmasına karşın, Çalışma Bakanının bu beyanda bulunmasına karşın üç gün geçmeden Cumhurbaşkanı Özal çıktı, ocakların kapanacağından söz açtı ve bizim ocaklarda -demin Sayın Bakandan da aynı şeyler duyduk- 300 kilo üretim yapılıyormuş, Batı'da 3000, 4000 bin kilo üretim yapılıyormuş laflarını söyledi.

Arkadaşlar, biraz gerçekçi olalım. Zonguldak ocaklarında kişi başına 300 kilo üretim yapılıyor. Doğru; ama, Belçika'daki ocaklarda; Almanya'daki ocaklarda 3000, 4000 bin kilo üretim yapılıyor. Bu da doğru; ama, bilmediğiniz bir şey var; o 4000 kilo kömürü çıkartanlar Bartınlı, Çaycumalı, Devrekli, Zonguldaklı maden işçileri. Orada 4000 kilo kömürü çıkartan Zonguldaklı işçiler niye Zonguldak'ta 300 kilo kömür çıkartıyorlar? Herhalde bunun sorumlusu Zonguldaklı işçi değil. "Gelmiş-geçmiş iktidarlar... O da doğru; ama, gelmiş-geçmiş iktidarların içinde 6 Kasım 1983'ten bu yana iktidarda bulunan ANAP yatırım yapmamış, kredileri kullanmamış, iyileştirme konusunda hiçbir şey yapmamış, Batı'daki maden ocaklarında meslek hastalığı yok, sulu üretim yapılıyor, gaz maskesi var, oralarda meslek hastalığı yok; ama Türkiye'deki maden ocaklarında meslek hastalığı kaçınılmazdır diye verilen raporlar var. Bu teknolojik ile bu kömür üretimi mutlaka meslek hastalığını kaçınılmaz hale getirir. Bunun sorumlusu Sayın Özal nasıl çıkar da toplu sözleşmede taraf olur. Bana gösterir misiniz? 1982 Anayasası'nın herhangi bir maddesini. Cumhurbaşkanı toplu sözleşmeye karışır, orada taraf olur diye bir madde var mı değerli arkadaşlar? Yok.

Şimdi ben şunları soğukkanlılıkla gözden geçirmemiz kanısındayım. Değerli arkadaşlar, artık son imzalanan Paris Şartı'yla, soğuk savaş bitti. Sosyalist ülkelerde, komünist ülkelerde çok büyük değişiklikler oldu, tekrarlamayacağım; ama iktidarda bulunan sosyalist ülkelerdeki partiler bile-sınıf savaşımını,sınıf çelişkisini yepyeni biçimde yorumladılar. Anayasalarından sınıf öncülüğünü çıkardılar. Proleterya diktatöryasını çıkardılar, batıdaki sağ, batıdaki kapitalistler de buna paralel olarak kendilerini yeniden gözden geçiriyorlar. Türkiye'de de solcular kendilerini yeniden gözden geçiriyorlar; ama batıdaki işverenlerin kendilerini yenileme arzusu, olaylara gerçekten çağdaş bakma arzusu Türkiye'de tam tersine vahşi kapitalizmin temsilcisi olarak Çankaya'da oturan Özal, sınıf kini duyarak Zonguldak işçisine onu tahrik etmek için, olay çıkarmak için hibçir yetkisi olmadığıhalde elinden geleni yapıyor. Arkadaşlar ANAP iktidarı bir an önce 141 ve 142. maddeleri kaldırmak zorundadır. Sadece biz istediğmiz için değil, kendi çıkarı için, çünkü bu grevde yaptıkları resmen sermayenin tahakkümüne hizmet vetmektedir, bu 141'e göre suçtur arkadaşlar. Asıl tahrikçi, asıl işçi sınıfını, Zonguldak işçisini ayaklandırmaya yönelen davranışlar bir iktidardan sorumsuzca gelmiştir. Neden?

Devlet, işçi-işveren ilişkilerinde tarafsızdır. İşçi ve işveren örgütleri karşı karşıya gelir toplu sözleşme müzakerelerine başlar, hatta işçi, işverene göre daha zayıf durumda olduğu için, daha çok korunmaya muhtaç olduğu için devlet, işçinin sosyal haklarını, insan onuruna yakışır yaşam seviyesinde bulunmasını sağlamak için işçiden yana tavır alır, merkez sağ iktidarlar bile böyledir; ama Zonguldak olayında böyle olmamıştır. Başta Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Hükümet, Kamu İşverenleri Sendikası'nı elinden tutup kenara fırlatmışlardır, onların yerine geçerek sendikaya karşı hücuma geçmişlerdir. Sonunda da olay bu noktaya gelmiştir. Ama sendika, bu ülkenin askeriyle ve polisiyle çatışmama sağduyusunu göstermiştir, geri dönmüştür; eğer dönmeseydi, işçinin üzerine askeri göndererek çatışma çıkartarak 'Belki körfezde savaş olmaz, içeride savaş çıkar, bunu kullanırım' anlayışı maalesef Zonguldak olayına egemen olmuştur. Bir olağanüstü hal ilan etmenin vesilesi olarak bir stepne gibi Zonguldak olayı körfezin stepnesi olarak elde tutulmuştur Çankaya'daki zat tarafından.

DEVLET BAKANI KAMRAN İNAN (Bitlis)- Yapmayın bu kadar canım.

K.KEMAL ANADOI (Devamla)- Neden "yapmayın" diyorsunuz, söyleyeyim efendim. Bana yakışmaz, hiçbirimize yakışmaz, hangi partiden olursak olalım; bir işçinin maaşıyla, aldığı yevmiyeyle subayların maaşını mukayese ederseniz, işçiyle askeri maaşı bakımından birbirine düşürürseniz, bu sorumsuzluktur arkadaşlar.

Değerli arkadaşlar, ayağının tozuyla darbe yaban Kenan Evren, televizyon ekranına çıkar çıkmaz ilk fırsatta kendi maaşıyla bir garsonun maaşını mukayese etmişti. 10 sene geçti, Çankaya'daki kişiler değişti, ama zihniyet değişmedi arkadaşlar.

Cumhurbaşkanlığı bütçesini biz söylüyor muyuz, yüzde kaç arttı, alınan uçakları söylüyor muyuz, ısmarlanan zırhlı otobüsleri söylüyor muyuz; ne hakla siz, 300 metre derinliğinde canını ortaya koyan ve 500 bin liranın altında ücret alan Zonguldak işçisinin üretiminden bahsediyorsunuz, onun sorumlusu o değil arkadaşlar. O nedenle ANAP iktidarı bu konuda çok kötü bir sınav vermiştir. Zonguldak işçisi ise bu sınavdan başarı ile çıkmıştır.

Eğer tarihe, emeğe birazcık saygı duyan, alın terine birazcık saygı duyan, Zonguldak'ta yerin yüzlerce metre derinliğinde şehit olan, cesedi bile yukarı çıkarılamayan Zonguldaklı insanlara biraz saygı duyan bir iktidar olarak geçmek istiyorsanız bu toplu sözleşmeyi bir an önce, subayların maaşları ile karşılaştırmadan, hak ettikleri ücreti verirsiniz ve kendinizi biraz olsun tarih önünde affettirirsiniz.

Yüce Meclis'e saygılar sunuyorum. (SHP, DYP ve HEP sıralarından alkışlar)

Özcan Keskeç

ZONGULDAK GREVİNİN ASIL YANI

İşçi sınıfının sendikal hareketinin bölünmüşlüğünün, oluştuğu dönemin nesnelliği içinde nedenlerini aramak doğru bir yaklaşımdır.

İşçi sınıfının, politik savaşımının "öncü parti" eliyle yürütülmesi anlayışı, "öncü parti"nin "misyonu"nu yerine getirmek için, sendikal alandaki bölünmelere de "öncülük" etmesini kimi zaman zorunlu kılmıştır.

Bu parti anlayışını eleştirmeden, bu anlayıştan kopmadan, sonuçlarını eleştirmek çok da anlamlı değildir.

Çünkü, "öncü parti" anlayışına uygun olarak, sendikaları, demokratik kitle örgütlerini, yönlendirmek, yönetmek, partinin destek güçleri biçimine dönüştürmekle yükümlüdür. Bunun gereklerini de yapacaktır. Yönetimi ele geçirecek, sendikaların kontrolünü elinde tutabilmek için partilileri seferber edecektir. Kitlenin gelişip yetkinleşerek, bilincindeki ve belleğindeki gelişmenin derinleşip kalıcılaşması yerine, yönetim de kendinden olanların bulunmasını çözüm olarak görür biçime gelecektir. Bu da geçmişin nesnelliğidir. Bugün de "devrim" ve "sosyalizm" adına aynı anlayışları geçerli gören görüşler yok değildir. Bu tür bakış açılarının bir sonucu olarak ülkemizde, sendikal hareketi, sendikacılar hareketi olarak gören ve algılayan görüşler oluşmuştur.

Sendikacının temel belirleyici olduğu varsayılmış, onun temsilcisi olduğu işçi kitlesinin bir yansıması, uzantısı olduğu es geçilmiştir. Sendikacı olumlu ve olumsuzluklarda kuşkusuz rol oynayıcıdır, ancak belirleyici değildir. Kimi zaman sendikacı olumlanmış, işçi kitlesi geri olarak nitelenmiş, kimi zaman da işçi kitlesi "pir-ü pak" sayılarak sendikacı işe yaramaz, satılmış hain görülmüştür. Bu yapaylık, değerlendirmede, eylemlilikte, işlevsellikte, konumlandırmada "sağ" ve "sol" savrulmaların önemli nedenlerini oluşturmuştur.Kişilerin, kitlelerin, örgütlerin gelişme ve değişme içinde olacaklarını "dünya görüşlerinin" merkezine koymaları gerekenler, adeta bir değişmezlik yasasının savunucuları haline gelivermişlerdir. Değişim ve gelişim yasalarının, öznelliğinin yanı sıra ve ondan kat, kat daha fazla nesnelliğe bağlı olduğu unutulur olmuştur.

Bugün maden işçileri, eylemleriyle bu yanlışları bilinmesi gerekenler olarak bir kez daha ortaya koymuştur. Türk-İş'in 32 sendika 746 şube ve 1,5 milyonu aşkın işçi demek olup, 3-5 yönetici demek olmadığını hala görmeyenler varsa, Zonguldak Grevi hiç kuşku yok ki onlar için hiçbir şey demektir.

Türk-İş'e bağlı sendika yönetimlerinin % 80'inin son dört yılda değiştiğini, grevci işçilerin üyesi bulunduğu Genel Maden-İş Sendikası yöneticilerinin, "Değiştirilemez" diye nitelenen yıllanmış sendika yönetiminin yerine yeni seçilmiş "çiçeği burnunda yöneticiler" olduğunu, Türk-İş'in bir günlük "genel grev" eylemine karar verme zorunluluğunu duymasının bu gelişimin ürünü olarak ortaya çıktığını, Hak-İş Konfederasyonu'nun ülkemizde ilk kez bir başka konfederasyonunun -onun hiçbir istemi ve çabası olmaksınız- eylemini destekleme ve katılma kararı almasını, Zonguldak grevinin demokratik mücedele geleneğimize kazıdığı kazanımlar olduğunu, görmeyenler yine bu grevi anlamamış olacaklardır.

"Ana ücret", "Dana ücret" şartlatanlığını tefrika edenlere, gelenekselleşen günlük mitinglerde "Ben giydirilmiş, soyundurulmuş ücretten anlamam. Ben babamın bana veremediği simit parasını bilirim" yalınlığı ile kitap yazan grevdeki işçinin çocuğunun bilinci ve direncini, o Zonguldak halkının bilinci ve direncine dönüştürmenin gerçekliğini kavrayamamanın, "Türkiye Zonguldaktır" duyarlığına ne kendisini ne de ülkeyi ulaştırması kof bir hayaldir.

Kısaca bugün, grevci işçiler ve sendikası bütün olarak, birbirini tamamlayarak ve bütünleşerek, haklılık ve meşruiyeti arkalarına alarak ders veriyorlar. Bu derski, Başbakan'ın "Zonguldak'ta sol örgütler cirit atıyor" korkutmacasının, aslında kendi korkuları olduğunu bilince çıkartıyor.

Bu savaşımın asıl yanlıları ve daha şimdiden kazanımları bunlardır.

Toplu-İş sözleşmesi bağıtlanabilir. Ya da ABD Irak'a saldırabilir. Ülkemiz "Çevik Kuvvet" macerası ile savaşa sokularak "savaş hali" ilanıyla grev ertelenebilir. Grev bunun içinde barış için savaşımın içindedir. Nasıl olursa olsun, Zonguldaklı maden işçileri asıl yanı ile savaşımlarınıkazanmışlardır.

"Varlığını Türkiye insanının özgürleşme ve insanca yaşam özlemine adayan "İşçi sınıfının ve diğer emekçi kesimlerin ve emekten yana olan herkesin, emeğin hakları için savaşımda başarıya ulaşmadan çağdaş bir demokrasinin yerleşemeyeceğine" inanan "toplumsal değişim hareketiyle eşit, özgür işbirliği dayanışma, onlardan öğrenme, ilişkisi olacağını belirten", insanları her ölçek ve çevrede kendi yazgıları üzerinde sürekli daha fazla söz ve yetki sahibi kılmayı, temel gören" herhangi bir nihai amaç uğruna her türlü aracı mübah saymayı reddeden, toplumda çoğulcu ve demokratik kurumların yerleşmesi sürecini zedelememeye ve kesintiye uğratmamaya özen gösteren, ilke ve anlayıştan yola çıkan Sosyalist Birlik Partililer, dayanışmalarını, grevci işçiler ve sendikalarının istediği alanda, onların istediği biçimde onlarla birlikte göstermelidirler. Grevin bizlere öğrettiği asıl yanı budur. Bu asıl yan yola çıkışımızdaki doğruluğun belirleyicisi geleceğin umutışığıdır.

Mehmet Yılmaz

YÖNETİCİLER GERÇEĞİ Mİ SÖYLÜYOR?

Gerek hükümet, gerekse TTK yöneticileri her fırsatta kurumun zarar ettiğini, bütçeye yük oluşturduğunu söylüyor. Bu zararınsa genellikle fazla işçi çalıştırmaktan kaynaklandığını belirtiyorlar. Bu iddianın doğru olup olmadığını irdelemek gerektiği kanısındayım. Her şeyden önce bir yargıya varabilmek için, kurumu tanımanın zorunluluğu ortada. O nedenle ki, biz bu yazımızda öznelliğe yer vermemeye çalışacağız. Becerebildiğimizce, nesnelliği bırakmamaya özen göstereceğiz.

TTK NEDİR, NASIL KURULDU? 1940 yılında madenlerin millileştirilmesiyle kurulan EKİ (Ereğli Kömür İşletmeleri) müsessesi 1984 yılına kadar TKİ'ye (Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu) bağlı olarak faaliyet gösterdi. Bu dönem içerisinde Müessese Kozlu, Armutçuk, Karadon, Üzülmez ve Amasra üretim bölgelerinden oluşuyordu ve bu bölgeler bölge müdürlüğü olarak adlandırılıyordu. Yardımcı üretim ve idari hizmetlerse genellikle merkezden, şube müdürlüklerince yürütülüyordu.

Kaba bir hesapla o dönemde müessese müdürü ve yardımcıları dahil, en fazla otuz müdür ancak vardı kuruluştu. Oysa ANAP iktidarı, madenleri özel sektöre satmayı amaçladığından, satışı kolaylaştırmak amacıyla, hiçbir araştırma yapmaksızın müessese düzeyinde kurulan bir işletmeyi TKİ'den ayırarak Kurum yaparak yeni-

den örgütledi. Bu örgütlenme sonucu müessese bir iken altıya çıktı, tapelerinde bir de Kurum oluştu. Oluşturulan Kurum'da dokuz tane Daire Başkanlığı kuruldu. Kısaca müessese iken otuz kadar müdür bulunan kuruluşta, şimdi o kadar genel müdür ve müessese müdürü ve yardımcısı var. Tabii, her müessese yeniden şubeler kurdu, altı müessesede şimdi en az kırk şube müdürlüğü ihdas edildi. Bu da yetmedi, dokuz daire başkanlığında kiminde iki, kiminde üç olmak üzere yirminin üzerinde şube müdürlüğü kuruldu. Kısacası, bugün Kurum'da yüzün üzerinde müdürlük unvanı bulunmaktadır. Müdürlük ihdas edilince, muamelat birimi, muhasebe birimi gibi birimlerin kurulması geliyor peşinden. Böylece işin niteliğine göre istihdam olayı rayından çıkıyor, ilişkilerin niteliğine göre istihdama dönüşüyor.

ANAP iktidarıyla EKİ müessesesi TTK'ya dönüşerek yukarıda izah etmeye çalıştığımız bir yapıya kavuşuyor. Şimdiki durum şöyle:

1genel müdür

6 genel müdür yardımcısı

9 daire başkanı

22 daire başkanlığı şube müdürü

6 müessese müdürü

24 müessese müdür yardımcısı

18 işletme müdürü

36 şube müdürü

1 genel sekreter

30 başmühendis

45 muamelat şefliği

Kuşkusuz liste daha da uzatılabilinir. Ancak anlatılmak istenen olgu bu kadarıyla da anlaşılacağından uzatmaya gerek yok. Şimdi de madalyonun öteki yüzüne bakalım. Tüm müesseselerde 3500 kazmacı, 2700 yedeği çalışmaktadır. 6000 civarında da nakliyat işçisi çalışmakta.

SÖZLEŞMELİ PERSONEL KONUSU: Yargıya varmadan bir başka konunun, sözleşmeli personel konusunda bilinmesinde yarar var. Devlet memur ücretlerinin artırılmasında, çağın gereklerine uygun bir maaş bağlanmasında cimrilik ederken, KİT'lerde aynı memuru sözleşmeli yaparak en az üç katı maaş vermeye başlamıştır. Öte yandan bekçiler başka birimlere nakledilerek yerine yeni bir güvenlik örgütü kurulmuş, iki bin kadar güvenlik görevlisi alınmıştır.

50 kişinin çalıştığı bir birimde 11 sözleşmeli 39 işçi vardır. Sözleşmeliler 1.300.000.-TL ile 3.000.000.-TL arasında değişen oranlarda maaş almaktadırlar. Buna karşılık 39 kişi 380.000.-TL ile 428.000.-TL arasında değişen maaş alıyor.

Bugün Kurum'da güvenlik görevlileri hariç 2500'ün üzerinde sözleşmeli personel çalışmakta, aldıkları maaş ise 1.300.000.-TL ile 6.000.000.-TL arasında değişmektedir. Ve bu personele her yıl değeri 1.000.000.-TL. olan "giyim çeki" verilmektedir.

TTK KONUTLARI: Kurumun merkezde ve müesseselerde kuruluşundan günümüze kadar geçen sürede yapılan konutları vardır. Ne ki, son yıllarda mevcut konutlar beğenilmeyerek, bir de işçi-memur ayrımını somutlamak istercesine yeni konutlar inşaa edilmiştir. İşin garip tarafı ise Kurumun İnşaat Daire Başkanlığı ve 6 İnşaat Şube Müdürlüğü olmasına karşın, yapılan konutlar özel sektöre ihale edilerek yaptırılmaktadır. Konutların özel sektöre yaptırılması bir yana, en basit inşaat işleri bile ihaleye çıkarılmaktadır.

İHTİYAÇLARIN KARŞILANMASI: Kurumun özel sektörün bile gıbta ile baktığı atölyeleri vardır. Kurumun ihtiyacı birçok malzemenin imalatı bu atölyelerde gerçekleştirilirken,son yıllarda bu tutumdan vazgeçilmiş, imalat durdurulmuş, her şey piyasadan alınmaya başlanmıştır. Bu davranış eleştirildiğinden, atölyelerde yapılan imalatların pahalı olduğu söylenmeye başlanmıştır. Oysa gerek nitelik olarak, gerekse kapasite olarak çoğu özel sektörün sahip olduğu atölyelerden daha büyüktür Kurumun atölyeleri.

İşin bir başka yönü de, Kurumun altı Ticaret Şube Müdürlüğü ve Satınalma Daire Başkanlığı kanalıyla bu işleri sürdürmüş olması. Kurumda kesinkes sağlıklı bir ihtiyaç tesbiti yoktur. Bunun dışında Kurum, kendi ihtiyaçları haricinde alıma zorlanmaktadır. Fiilen bakan emriyle Kurum ihtiyacı olmayan malzemelerin alınması Kuruma yaptırılmaktadır. Bu alımlar içinde otomobil dahi vardır.

SONUÇ: Bütün dünya ülkelerinde tonu 160-165 dolara mal edilen taşkömürü ülkemizde 105 dolara mal edildiği halde, TTK yıl sonu hesaplarına göre zarar ediyor, deniliyor. Öte yandan Kurum ürettiği kömürü satmakta zorluk çekiyor. ANAP iktidarınca genel müdür muavinliğine atanan bir zatı-ı muhterem, aynı iktidarca görevden alınıp bir başka devlet kuruluşunun yönetim kurulu üyeliğine atanınca, TTK'yı düşman belleyip yeni kuruluşunun Kurumdan kömür alışını önleyebiliyor.

Şimdi bu verilerin ışığında konuya bir kez daha bakalım. TTK gerçekten zarar mı ediyor, yoksa birileri tarafından zarar mı ettiriliyor? Bir başka deyişle TTK'dan özel sektöre yasal kılıflarla kaynak mı aktarılıyor?

Bu soruların yanıtını bulmak çok kolay. Yeter ki, Kurumun tarafsız kişilerce denetlenmesine olanak tanınsın.

Seyit Soydan

ZONGULDAK GERÇEĞİ VE GENEL GREV

Uyuyan dev uyanıyor. 12 Eylül'le birlikte örgütlü gücü yok edilmek istenen bunun için her türlü engel ve baskıyla karşılaşan işçi sınıfı kabuğunu kırmaktadır. ABD desteğinde yönetime el koyan darbeciler İMF reçetelerini serbest piyasa ekonomisini çalışanların sırtında boza pişirerek uyguladılar. Geçtiğimiz on yıl emperyalizme bağlı tekellerin, banka sermayesinin, holdinglerin büyük işletmelerin karlarına kar kattıkları yıllar oldu. Çeşitli engelleme ve baskılarla toplu iş sözleşmesi ve grev kanunu fiilen işlemez hale getirildi. DİSK ve bağımsız devrimci demokrat sendikalar kapatıldı, yöneticileri tutuklandı. Baskı ve yıldırma ile sendikalı işçilerin iş akitleri fesh edildi. 1960 ve 70'li yıllarda sürekli yükseliş gösteren sendikalı işçi sayısında 80'li yıllarda büyük bir düşüş gözlendi. En büyük işletmelerde dahi taşeron sistemi vb. uygulamalarla geçici sözleşmeli adı altında hiçbir güvencesi olmayan işçiler alınarak sınıfın örgütlü gücü parçalandı. Fiilen işçi olarak çalışan binlerce işçi memur kadrosuna alınarak sendikalaşması engellendi. KİT'lerin özel işletmelere devredilmesi sırasında da yoğun işten çıkarmalar yaşandı. Hayat pahalılığı ve enflasyonun faturası sürekli işçilerin, emekçilerin üzerine çıkarıldı. İşçilerin sendikal mücadelesi engellenirken 80 öncesinde kazanılmış hakları da gasp edildi. Bütün bunların sonucunda işçi sınıfının yaşam seviyesi on yıl öncesine göre yarı yarıya düştü. Bazı arkadaşların 'teorik' tahlillerinde belirttiği gibi sınıflar arasında karşılıklı bağımlılık ilişkileri ve yakınlaşma değil tam da tersine sınıflararasında uçurum büyüdü. Emperyalizm gelişir ve modernleşirken yoksul ülkeler, işverenler büyürken işçiler daha da yoksullaştılar. Halen asgari ücret brüt 442.000 TL'dir. Bu ücretle sağlıklı bir gecekonduda kirada oturmak mümkün değildir. Büyük şehirlerde işçiler yaşayabilmek için birkaç işte birden çalışarak, geleneksel aile yapısının tersine bir evde kadın kız çoluk çocuk çalışarak geçim sağlayabilmektedir. Ayrıca gerçeği çok düşük ücretlerle yer altında çalışan maden işçilerinde de görmek mümkündür. Yeraltında çalışan işçinin bir ay dinlenmesi gerekirken açlık yerine ölüm tehlikesini göze alarak yer altına inmektedirler. Zonguldak maden işçileri bir yanda 30 yıldır değişmeyen geri teknoloji ve bunun sonucu sürekli ölüm tehlikesi, bir yanda yönetimle uzlaşarak kendilerini satan sarı sendikacılar ve açlık tehlikesi ile bıçak kemiğe dayanmış olarak greve çıktılar. 12 Eylül sonrasında doğrudan üretimi durdurma yönünde kararlı eylemler yapan maden işçileri bu kez Sendikalarını da yanına alarak insanca yaşama ve 1980 yılında sahip olduğu haklara kavuşmak amacıyla greve başladılar. Grevden önce yeraltı maden işçisinin eline geçen para 552.000 TL. yerüstü işçisinin eline geçen ise 406.000 TL.'sıdır. Yaşam şartları bakımından Güney Afrika'daki madencilerden bile daha zor şartlarda çalışan maden işçilerine "Yüzde 60 zam bile çoktur. Madenler kapatılmalıdır" diye tavır alan sözde tarafsız Özal işçilerin bir numaralı hedefi haline gelmiştir. 89 Bahar eylemlerinden sonra ilk kez bir grev doğrudan iktidarı hedef alarak siyasi bir nitelik kazanmıştır. 150 yıldır işçilerin ekmek teknesi olan madenlerin kapatılması tehlikesi karşısında esnafı, memuru ve çoluk çocuğuyla Zonguldak halkını da yanına alan maden işçileri tüm Türkiye'yi derinden etkileyen yalnızca ekonomik haklar için değil insan haklarına dayalı demokratik bir düzen için mücadele eden güçlü bir muhalefet odağı oluşturmuşlardır. İşçilerin düşmanı olan ABD yanlısı savaş kliğine karşı güçlü bir şekilde "Savaşa hayır" 12 Eylül'ün dar kalıplarından sıyrılamayan düzen partilerine "Meclis istifa" işçilerin içinde bulunduğu zor şartlardan ve ekonomik-siyasi krizden kurtulmak için sınıfa "işçiler elele genel greve" şiarları Zonguldak'dan dalga dalga tüm yurda yayılmıştır. Maden işçilerinin hergün onbinler halinde yürüyerek Zonguldak havzasında, meydanlarında vermiş olduğu demokrasi dersi bütün demokratik güçleri derinden etkilemiştir. Türkiye işçi sınıfı tarihinin bu en kararlı işçi eylemine burun kıvıran bu haklı mücadeleyi desteklemeyi "popülizmle" suçlayan, "ulusal mutabakatı sağlayacak güç" olarak ANAP'ı kendisine en yakın parti olarak gören H. Kutlu gibi arkadaşlara da mutabakatın nasıl sağlanması gerektiğini göstermiştir. Mutabakat geçmişte TİKP'nin de yaptığı gibi devlet ve ordu içinde hakim sınıflar içinde değil işçi sınıfı ve halk içinde aranmalıdır. Uzlaşma iktidara karşı meydanlarda sağlanmıştır. Gerçeğe uymayan teorileri dayatmak şabloncuIuktur ve ne yazık ki Türk solu bu hastalıktan kendisini henüz kurtaramamıştır. Geçmişte "Sovyetler Birliği'ni her halükarda savunma misyonunu üstlenmiş olduklarını" ifade eden H. Kutlu gibi arkadaşlar günümüzde de perestroyka şablonunu Türkiye'ye uyarlamaya çalışmaktadır. Bilimsel teknolojik devrim çağında modernleşen proleterya burjuvaziyle yakınlaşarak karşılıklı bağımlılık ilişkilerini geliştiriyor! "artık proleteryanın evi, arabası, banka da parası ve tahvilleri vardır." Avrupa gerçeğini Türkiye'ye uyarlamaya kalkıştınız mı karşınıza Türkiye gerçeği değil on yıldır TV'de pembe tablolar çizen İcraatın İçinden programı çıkar.

Dipten gelen dalga Zonguldak madencilerinin kararlı mücadelesi ile bütünleşti ve yakın zamana kadar bazı arkadaşlarımızın "solcu saplantısı" olarak gördükleri genel grev 3 Ocak 1991 de Türk-İş Başkanlar Kurulu'nun kararı ile ülke çapında uygulandı. Türk-İş'in bir günlük işi bırakma ve genel eylem kara-

rına karşı iktidarın tepkisi oldukça sert oldu. Bir yandan DGM harekete geçirilirken öbür yandan genel eylemin kırılması için baskı ve zor dahil her yol denendi ama başarılı olunamadı. İşçi sınıfı üretimden gelen gücünü kullanmanın tadını aldı ve iktidara karşı gerçek muhalefet odağı olduğunu gösterdi. İşveren cephesi kendi sınıfsal çıkarları açısından eyleme tepki göstermezken ve olayı yatıştırmaya çalışırken ABD dergilerinde bir ayağı çukurda topal ördeğe benzetilen ve gidici olduğu kanısı kesinleşen Özal iktidarı korku ve telaş içine düştü. Türk-İş'in genel eylem kararının ertesinde son on yılda iyice katmerleşen işçi düşmanı mutabakatı bozmak ve insanca yaşam koşulları elde etmek için 4 Ocak'ta Zonguldak maden işçileri işçi sınıfı tarihinin en büyük ve en uzun yürüyüşünü başlattılar. "Yolumuz Ankara, hedefimiz Çankaya." Ekmek ve onur için ,işçinin hakkını alabildiği demokratik ve özgür bir Türkiye için kadın erkek yaşlı genç onbinlerce Zonguldaklı hedefe varmak için yılmadan, korkmadan, bıkmadan gittikçe büyüyen bir çığ gibi halkı saflarına katarak yürüyüşe geçti. Geçmişte İran şahını, Marcos diktatörlüğünü, yakın zamanda Doğu Avrupa da diktatörlükleri kitleler, demokratik halk hareketleri yıkmıştır. Bugünden yıkılmasa bile ülkemizi haksız bir savaşın içine çekmek isteyen saltanat sevdalısı padişahın da sonu aynı olacaktır. Türkiye'de gelişen işçi sınıfı mücadelesinin boyutlarını ve genel grev gerçeğini göremeyen bazı arkadaşlar Özal'ın da hayal ettiği gibi Zonguldak mücadelelerinin başarısız olacağını öngörmektedir. ("Bir ay sonrası için ortam duruldugu zaman, toz duman durulduğu zaman, o zaman bizim söylediklerimizi daha iyi anlayacaklardır. Ne kazanacaklar, ne alacaklar görülecektir." H.Kutlu 18.12.1990 Cuma

Bu sözlerin üzerinden bir aya yakın zaman geçmesine rağmen mücadele durulmak şöyle dursun iktidara karşı her geçen gün daha da büyüyerek ve bunu emekçi populizmi olarak görenleri de içine katarak gelişmektedir.

Olay ekonomik olduğu kadar siyasi boyutludur. İşçi sınıfı on yıldır kaybetmiş olduğu haklarını aramaktadır. Bu hakları gasbeten de serbest rekabetçi sözde liberal ANAP iktidarıdır. Diyarbakır'dan Çerkezköy'e kadar yüzbinlerce işçi bu mücadeleyi desteklemektedir. Tüm muhalefet partileri sendikalar ve sosyalistler bu mücadelenin içindedir. Sınıf mücadelesinin bitmediği ve bütün çıplaklığı ile yaşandığı ayan beyan ortadadır. Bir yanda tankıyla topuyla panzeriyle jandarması ve polisiyle DGM'si ve TRT'siyle "son bağımsız" Türk devleti, öbür yanda bırakınız modernliği sadece insanca yaşamak isteyen il-kel ve zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi bulunmayan işçi sınıfı. Burada çağdaş sosyalist tavır 'ey işçiler ortalığı fazla bulandırıp tozu dumana katmayın, yeni çağ mutalakat çağıdır bizde arabulucu olalım' mı olmalıdır? Yoksa 'gemileri yaktık geri dönüş yok', "Ölmek ve dönmek yok" kararlılığını gösteren ve Çankaya'ya karşı yürüyüşe geçen "Üreten biz yöneten de biz olacağız" diyen işçi sınıfıyla birlikte safını tutacağız. Emeğin kurtuluşu sosyalizm olduğuna göre elbetteki bizim safımız işçilerin, emekçilerin safı olmalıdır. Proleteryanın klasik sorusudur: Beyler kimden yanasınız?

Kiminle mutabakat yapacaksınız? ANAP'la mı bizimle mi?

Önümüzdeki günlerde Zonguldak maden işçilerinin başlattığı uzun yürüyüş tüm Türkiye'yi içine alarak siyaseti meydanlara taşıyacaktır. Kabuk kırılmış dev uyanmıştır. Emperyalizmin ucuz emek cenneti mücadele içinde yok edilecek ve demokratik, özgür Türkiye'nin yolu açılacaktır. Meydanların, kitlelerin yaratıcı, değiştirici, etkili gücünü son iki yılda bütün dünya yaşadı ve gördü. Türkiye'de de siyaset mecliste değil meydanlar da belirlenecektir. Sosyalistlerin sınıfın mücadelesinden öğrenecekleri çok şey olacaktır. Öncelikle içinde bulunduğumuz somut şartları doğru tahlil etmeli ayağımızı Türkiye toprağına sağlam basmalıyız. Zonguldak gerçeği Türkiye'nin gerçeğidir. İşçi sınıfı kendisini kölelik düzenine mahkum eden iktidara karşı sınıf mücadelesi, iktidar mücadelesi vermektedir.

Zonguldak işçilerinin "işçiler birleşin, iktidara yerleşin" sloganı ile başlattıkları uzun yürüyüşün hedefi Çankaya'dır. İktidardır.

Bu kervan işçi sınıfının özgürlük ve demokrasi kavramıdır.

* H. Kutlu, Gazeteler
* H. Kutlu,Cuma 18.12.90

Grevdeki Zonguldak İşçilerine ZONGULDAK ZONGULDAK UÇUN MARTILAR

Irmak ırmak aktı Zonguldak tepelerinden
Aştı korku dağlarını madenci
Dolaştı havzayı dört bir yanından
Zonguldak Zonguldak aktı Türkiye
Aştık korku duvarını

Zonguldak bir martı
Zonguldak bir çığlık
Bir özgürlük çığlığı
Bir gelecek türküsü
Umut ve coşku dolu
Zonguldak bir destan
Lice'den aydın emekçisine uzanan
Yeraltından çıkıp gelen
Horon tepen, halay çeken
Güm güm toprağı delen
Ayak seslerinden
Yürekleri pas bağlamışlar titredi
Titredi saltanat sevdalıları
Bir ölüm sessizliği
-ki ölüm korkusudur-
Sardı kara vicdanlıları
Zonguldak Zonguldak uçun martılar
Muştu salın yer altında kalana
Muştu salın dağ başında sualsiz vurulana
Umarsız, sahipsiz, yoksul vatana
Karadeniz'in Laz teknecileri
ve Güney'in yoksul köylüleri
Zonguldak Zonguldak kucaklıyor
İstanbullu, İzmitli işçileri
Parçalarken çarkını
Dişli zincirlerinin
Sevgiyle ışıyor elleri
Sevgiyle yakıyor madenci fenerini
Dostluk ve kardeşlikle yakıyor
Yürek yüreğe kol kola
Bütün ırmakları ülkemin artık
Zonguldak Zonguldak akıyor.
Seyit Soydan
18.12.1990

Talat Ulusoy

Olmak Ya da Olmamak
DOĞA İLE İLİŞKİNİN YENİDEN DÜZENLENMESİ

İnsan doğanın kendini yeniden üretme gizilgücünü korumak zorundadır. İnsan doğanın bir parçası olduğu için ve insanın kendini yeniden üretmesinin bir önkoşuludur bu zorunluluk. Bir bütün olarak doğa kendini yeniden üretemezse, doğanın hiçbir bileşeni de kendini yeniden üretemez. Özetle sorun, insan için "Olmak ya da olmamak" sorunudur. Doğanın kendini yeniden üretme gizilgücünün dolayısıyla kendi varlığını sürdürebilmenin sınırlarını zorlayan insan, çizmeyi aşmaktadır.

Ekosfer'in Asfalyası: Ekolojik Devre

Yeryuvarlağının hava, toprak ve sudan oluşan ince kabuğuyla birlikte, bu kabuğun içinde yaşayan tüm canlıların (ve elbette insanın) birlikte oluşturdukları sisteme **ekosfer** adı veriliyor. Bu sistem, bir görüşe göre 4,6 milyar yıl geriye giden, bir süreç boyunca oluştu. Sistemin işleyişinde temel işlevsel öğe ekolojik **devre**'dir (kısaca ekodevre). Her **ekodevre** ekosferini kendiliğinden temizleme mekanizmasını oluşturur ve programlanmışçasına kendi kendini yönetir. Dıştan karışma olmadığı sürece bu dinamik yapı sonsuza dek sürecek bir stabiliteye sahiptir.

Ekodevre'deki her birim (örneğin insan) devrenin öteki birimlerinin davranışını etkiler ve öteki her birimin davranışından etkilenir. Etkileme-etkilenme zincirleme süreçlerinin tamamlanmasıyla ekedovre tamamlanmış olur. Ekodevre'nin tamamlanma hızı belirli ve sınırlıdır. Buna bağlı olarak ekosistemin birimlerinin kendini yeniden üretim ve türünü sürdürme hızı ve popülasyon ve miktar oranları dasınırlıdır.

Ekodevre doğa düzeninin anlatımı olarak bir doğa yasasıdır. Bu düzene karşı çıkamaz, bu yasayı çiğneyemezsin. Yoksa kısa devre yapar, ekodevrenin asfalyası atar, ekosfer karanlıklara gömülür.

Tahakküm Nereden Çıktı?

Geçen sayıda, "Global Ekolojik Sorunlara Yaklaşım" başlıklı yazıda insan-doğa çelişkisi ve insanın bu çelişkiyi sürekli kendinden yana (kendi lehine) değiştirme yeteneği üzerinde duruldu. Yinelememek için söyleyeceklerimi söylenmişlerin üzerine ekliyorum.

Doğayı sürekli kendinden yana değiştirme eyleminin adı, Birinci Sanayi Devrimi ile birlikte "tahakküm" oldu. Geleneksel Marksist de, pozitivist de, dinsel dünya görüşü sahibi de "tahakküm" konusunda görüşbirliği içindedir. İlk ikisinin bilimsel, sonuncunun tanrısal dayanakları vardır (İnsan "Eşref-i mahluk"tur). Doğa-insan ilişkisi açısından hepsi de deterministtir. Ekodevre'yi, ne olursa olsun, insan ne yaparsa yapsın sonsuza dek sürecek bir yapı olarak varsayarlar. Ancak, onları bu determinist yanlışa götüren nesnel gözlemleri vardır: Güneş her sabah doğudan doğmakta, her bahar ağaçlar donanmakta ve dutlar dalında ballanasıya bülbüller ağaran vakte kadar ağlamaktadır...

Artık yalnızca yeni (olumsuz) olguları gözlemekle çıkarılacak sonuç bile determinist tahakküm anlayışını terk etmenin gereğini göstermeye yetiyor.

Tahakküm'den Uyum'a

Tahakküm; baskı, zorbalık, hükmetme demek. Kimse doğa üzerinde baskı ve zorbalığı savunmaz. Ama çoğunluğumuz insanın doğaya egemen olabileceğine, olması gerektiğine, doğanın yönetilebileceğine inanır. Tartışılması gereken de bu. Doğa üstünde egemenlik kurulabilir mi? Doğa yönetilebilir mi?

Bu yazı çerçevesinde ancak tartışmaya giriş yapmakla yetinmek durumundayım.

Çağımızın bilimi olarak ekoloji gösterdi ki; ekosistemleri öğrenme/anlama yeteneğimiz ekosistemleri "değiştirme" (bozma olarak da alabilirsiniz) yeteneğimizin çok gerisinde kalmıştır. Bilimsel-teknik devrime karşın bu böyledir.

Son yirmi yıl içinde ekolojistler, ekosistemler de içinde olmak üzere popülasyonların ve komünotelerin incelenmesinde matematik modelleme yöntem ve istatistiki analitik tekniklerini yoğun olarak geliştirip kullanmalarına ve kimi başarılar elde etmelerine karşın, gördüler ve gösterdiler ki, ekosistem üzerinde egemen olmak bir yana, tehlikeyi sıfırlayacak bir yönetim sistemi belirlemek bile olanak dışıdır. Çünkü ekolojik parametreler (nicel değişgenler) sonsuzdur ve ekosistemler kapalı devre işliyor. Bu kapalı devreye ilişkin temel bilgilerimiz gözleme dayanıyor.

Ekosfere, bugüne değin ekodevresine girmedik ölçüde ve girmedik türden öylesine yeni ve aşırı miktarda öğeler katıyoruz ki, bu yeni nicel değişgenlerin (fazla miktarda CO_2, CFK'lar, kimyasal gübreler, deterjanlar, radyoaktif atıklar vd...), gözlemle edindiğimiz sonuçları, egemenin egemenliğinin sonuna yaklaştığını, yönetenin yönetemediğini, açıkçası doğanın da yönetilmek istemediğini gösteriyor.

"Doğaya ne yüklesen götürür" diyen "tahakkümcü" anlayış ya da egemen/yönetici anlayış yerine, gözlemlere dayalı bilgilerimiz ışığında doğaya ne yapmamamız gerektiğine göre davranan bir "uyum" anlayışı gerekiyor. Bu anlayış, Sosyalist Birlik Partisi'nin başta ekonomi alanı olmak üzere her alanda söz ve eyleminin dayanağı olmalıdır.

Etienne Balibar'la sosyalizm üzerine

Kapitalist Sistemde Demokrasi Sorunu Er Geç Gündeme Gelecektir

27-30 Ekim 1990 tarihlerinde Almanya'nın Hamburg kentinde yapılan "Avrupa'da Göç ve Irkçılık Kongresi"nin en etkili isimlerinden biri, ülkemiz solunun da yakından tanıdığı Etienne Balibar'dı. Geçtiğimiz aylarda "Proleterya Diktatörlüğü Üzerine" kitabının türkçe çevirisi yayınlanan Balibar'la Irkçılık Kongresi sırasında görüştük.

Balibar, 1970'li yıllarda Fransız Komünist Partisi içinde ortaya çıkan sol muhalefetin mensubu olarak tanındı. Partinin, proletarya diktatörlüğü teorisinden vazgeçmesi Stalinizmden değil, Leninizmden bir uzaklaşma olarak görenlerdendi. Geçtiğimiz günlerde ölen Louis Althusser'in yakın takipçisi ve öğrencisiydi. Kendi anlatımına göre, Fransız Komünist Partisi'ne 1960 yılında üye oluyor. İlk girdiği günlerde FKP'nin Cezayir'deki Ulusal Kurtuluş Savaşı'na karşı olumsuz tutum takınmasını eleştiriyor ve bu açıdan muhalefete başlıyor. 1970'lerde partinin göçmen sorununa ve proletarya diktatörlüğü teorisine yaklaşımın sert bir dille eleştiriyor. 1978'den itibaren parti ile bağları fiilen kopuyor. Polonya'daki işçi muhalefetine FKP yönetiminin karşı tutumu bardağı taşıran son damla oluyor Balibar için. Partiden resmen ihraç edildiği yıl: 1981.

Balibar ile röportaj yapmak istediğimizi kendisine söylediğimizde, "hangi konuda?" diye sordu. "Sosyalizm konusunda" dememiz üzerine, "Bu konuda ne söyleyebilirim ki?" Günümüz koşullarında herkes sosyalizmi hedef tahtası yapıyor. Olanların savunulacak tarafı da yok, ama olumsuz şeyler söylemek istemiyorum. İddialı konuşmak bunca altüst oluş içinde mümkün değil. Gelişmeleri biraz izlemek daha yararlı gibime geliyor" cevabını verdi. Hele "Proletarya Diktatörlüğü Üzerine" kitabının yakınlarda Türkiye'de yayınlandığını duyunca iyice şaşırdı. O yazıları 1975'li yıllarda Fransız Komünist Partisi'nin iç tartışmaları sırasında yazdığını ve bugün bir anlamı olmadığını söyledi.

Balibar'la dost ve sıcak bir ortam içinde görüştük. Sosyalizm üzerine endişe ve kaygılarımızın ortak olduğunu hisedince, aramızda samimi bir hava oluştu. İleride daha uzun zaman ayırabileceğimiz koşullarda yeniden buluşmak umuduyla kucaklaşarak vedalaştık.

İrfan CÜRE-Oral ÇALIŞLAR

Kasım 1990 Hamburg

■ Türkiye'de altı ay önce "Proletarya Diktatörlüğü Üzerine" adını taşıyan bir kitabınız yayınlandı. Tabii bu kitabı yıllar önce yazmıştınız ve dünya o günden bu yana değişti. Bu kitaba bugün nasıl bakıyorsunuz ve bugünkü politik yaklaşımınız ve konumunuz ne?

Stalinizm, proletarya üzerinde diktatörlüktü

BALİBAR: Tartışacak çok fazla zamanımız olmadığı için, bu yanıtlanması oldukça zor bir soru. Kısa ve olabildiğince açık konuşacağım. Türkiye'de durumun ne olduğu, insanların ne düşündüğü hakkında çok az bilgim var. Bu nedenle belirsiz veya ironik şeyler söyleyebilirim. Böyle bir kitabın tam da bu sırada yayınlanmış olmasına çok şaşırdığımı öncelikle belirtmeliyim. Kuşkusuz yayınlayanlara minnettarım, ama yine de çok şaşırdım. Bu kitap, artık tümüyle geride kalan 1970'ler dünyası koşullarında, Fransız Komünist Partisi içinde ve genel olarak da uluslararası komünist harekette yürütülmüş bir tartışmanın parçasıdır. Kitabın görünürdeki dolaysız amacı, Marksist-Leninist gelenekte proletarya diktatörlüğüne ilişkin tanımları, teorik düzeyde kavramların rolünü tartışmaktı. Kitap esas olarak Lenin üzerine bir yorumdu. Kitabın dolaysız amacı buydu. Kuşkusuz bunun politik bir arka planı da vardı ki bu, Fransız Komünist Partisi'nin proletarya diktatörlüğünü programından çıkarmaya karar vermiş olmasıydı. Ben FKP içinde hiçbir zaman Stalinizmin savunucusu olmadım ve hala da değilim. Partinin bu kararının temelinde muazzam ve tehlikeli bir kafa karışıklığı vardı. Fransız Komünist Partisi, Stalinizmi eleştirmek için, Leninist proletarya diktatörlüğü kavramını bir kenara atmayı öneriyordu. Bana göre ise Stalinizm, Marks ve Lenintarafından geliştirilen proletarya diktatörlüğü kavramının bir uygulaması değil, tersine, proletarya diktatörlüğüne hemen hemen tümüyle karşıt yönde bir sapmaydı. Kitapta da özetle belirttiğim FKP Kongresi sırasındaki tartışmalarda, Sovyetler Birliği'nde Stalin'den sonra olan şeyin, proletarya diktatörlüğü değil, proletarya üzerinde bir diktatörlük olduğunu savundum. O zaman aşağı yukarı düşündüklerim böyleydi. Proletarya diktatörlüğü gibi bir temel veya genel kavramı programdan çıkarıp atmak, FKP'nin kendisini, militanlarını, kadrolarını ve politikasını Stalinizmden kurtarmanın yolu olamazdı. Aslında bu, Stalinizmi

resmen reddeden ve sembolik olarak suçlarken, ancak onun birçok yönünü koruma ve sürdürmenin çok iyi bir yolu olabilirdi. Tehlikeli dediğim politik karışıklığı üreten buydu. Fransa'da o zamanki politik duruma ilişkin bilgi vermek istiyorum. Fransız, İtalyan ve başka komünist partiler içinde kendilerini Stalinizmin sol kanat eleştiricileri olarak niteleyen ve savunucularından birinin de ben olduğum bir muhalefet vardı. Kafamızda var olan -ki aslında kitapta da savunduğum- Leninizmin temel doğruları biraz skolastik bir tarzda da olsa savunmaktı. Şöyle düşünüyorduk: Stalinizm, sosyalist ülkelerde ve komünist partilerde demokrasiyi tahrip etmiştir. Oysa ki Marks ve Lenin'in proletarya diktatörlüğü olarak adlandırdıkları kendi kavrayışları, gerek devletin gerekse partinin komünizme yönelik geçiş döneminde radikal bir demokrasi anlayışıydı. Fakat demokrasinin reddinin sembolü haline gelmiş bir kavram adına, komünist hareket içinde demokrasiyi kanıtlamaya varan, muhtemelen tarihin kanıtladığını anlayamamaktan ileri gelen bir tür güçlükle de uğraşmak zorundaydım. Bu, aslında Leninizmin kurtarılması ve yeniden canlandırılması gerektiğine ilişkin bir düşünceydi. Her şeyden önce bu düşünce, komünist partisi içindeyken ve Marks ve Lenin'in yapıtlarını incelerken uzun yıllar boyunca hiçbir zaman terk etmediğim bir inanca dayanmaktaydı? Burjuva demokrasisi ile sosyalist demokrasi veya proletarya demokrasisi arasında doğaları gereği temel bir fark vardır. burjuva demokrasisi, parlamenter demokrasi görünümü altında sürekli olarak iktidarı burjuvaziye verir ve onu pekiştirir. Burjuva devletin bir de bastırma/baskı işlevi vardır. Oysa ki Marks ve Lenin'in anlattığı sosyalist demokrasi, devletin bastırma işlevlerinin giderek söneceği ve sonunda devletin olmadığı bir topluma götürecek bir süreç olacaktı. Birçok insan gibi ben de bu görüşlerin pratikte çok sorunlu olduğunu ve muazzam güçlüklere yol açtığının farkındaydım. Kitabımda da belirttiğim gibi şuna inanıyordum: Stalinist sapma, Stalin'in kendisinin kötü bir adam olmasının basit bir sonucu değildi. Aksine bu sapmaya yol açan toplumda var olan nesnel koşullar ve Marksizmin kendi içindeki çelişkilerdir. Bu bakımdan hala etkili bir ilke olan proletarya diktatörlüğü ve sosyalist demokrasi kavramı için daha somut ve diyalektik bir yaklaşıma gereksinmemiz var. En başta belirteyim ki bu yazdıklarımdan utanmıyorum, pişman da değilim. Son 20 yıl içinde, Komünist Partisi üyesi iken yapmamam gereken şeyler yaptığımdan söz edebilirim. Ama "1977 yılında bu kitabı yazmamalıydım" demiyorum. Bu kitap, Batı Komünist Partileri içinde "ya Stalinizm ya burjuva politikası" şeklinde basit ikilemden kurtulmaya, bir çıkış yolu bulmaya çalışan eleştirici bir kanadın inançları ve düşüncelerinin bir parçasıdır. Bu kitabı yazarak tartışmalara ve bu harekete katkı yapmaya çalışmış olmamdan dolayı kesinlikle pişman değilim. Fakat günümüzde durum tamamen değişiktir. Komünist partilerin çoğunluğunun kendilerine bir model olarak aldıkları sosyalist sistemin, komünist iktidarların ezilip çökmesi günümüzün belirleyici özelliğidir. Kuşkusuz bu sonuç, bizlerin ta o zaman eleştirdiği ve anlamaya çalıştığımız çelişilerin ve eksikliklerin bir ürünüdür. Dün buradaki sunuş konuşmamda söylediğim gibi, sosyalist ülkelerin ekonomik ve politik bunalımları, yani bir yanda merkezi planlamanın çökmesi, sistemin yetersizlikleri ve suistimal, öte yanda demokratik olmayan hükümetlerin bunalımları, vb. birbirini tamamlayarak, etkileyerek bugünkü sonucu belirlediler. 1968'in bu gidişe kestiği fatura nihayet ödenmeye başladı. Birçoğumuz uzun zamandır bunu bekliyorduk. Fakat yine birçoğumuz sosyalist sistemin kendi içinde bir alternatifi olduğunu düşünüyorduk. Ne var ki şimdi yüzyüze geldiğimiz şey, bu olmadı.

■ Ne tür bir alternatif?

Sosyalist ülkelerde alternatif çabaları

BALİBAR: Sosyalist ülkelerin kendi içinde bir alternatif üretebilecek ve önerebilecek toplumsal ve politik güçler oludğuna inanıyorduk. Burjuva yorumcular gülerek bu güçlerin hiçbir zaman var olmadığını söyleyeceklerdir. Benim tavrım bu değildir. Bu güçlerin farklı türden olsalar da, belli bir ölçüde var olmuş olduklarına inanıyorum. Yeterince bilgilendirilmediğimiz sosyalist ülke ve rejimlerin tarihine ve gelişim öyküsüne bakarsak, İkinci Dünya Savaşı ile 1968 arasındaki tarihe bakarsak, bir alternatif önermeye çalışan insanların var olduğunu görürüz. Bunları basitçe bir kenara koyamayız. Toplum içinde bunlar bir anlam ifade ediyorlardı.

■ Evet anlıyorum. Ama bgün sözgelimi Sovyetler birliği'nde politikacıların ve aydınların büyük çoğunluğu pazar ekonomisi öneriyorlar.

BALİBAR: Benim söylediğim şu: Bu güçler vardı ama yeterince güçlü değildi. Bugünkü duruma yanıt verecek ciddi bir politik programları da yoktu. Sonunda bu yöndeki bütün çabalar da boşa çıktı. Ben Çin Kültür Devrimi'nden aşırı ölçüde etkilenen Batıdaki birçok Marksistten biriydim? Bu bakış açısından ben Fransız Komünist Partisi'nin temel çizgisine bağlı değildim. Maoist örgütlerden birine bağlı olmak anlamında hiçbir zaman bir Maoist olmadım ama birçok bakımlardan pro-Maoist olduğum söylenebilir. Belki de bu Çin'de gerçekten nelerin olduğuna ilişkin çarpıtılmış bilgilere dayanıyordu.

Sosyalizme geçiş teorisinin yanlışları vardı

Şu anda şunu söyleyebilirim ki uzmanı olmadığım için Çin tarihini analiz edebilecek durumda değilim. Sadece o zamanlar ne tür hayallerimiz olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Fakat başkaları gibi Çin Kültür Devrimi'nin ta-

mamen gerici ve faşist karakterde olduğunu düşünmüyorum. Ama yine de bu beni, kendi içinde oldukça derindemokratik umutları taşıyan Kültür Devrimi'nin sonunda Çin'de demokrasinin toptan bastırılması sonucunu niçin ürettiğini anlamaya çalışmaktan alıkoymaz. Bu konuya ilişkin sorular benim için hala çözülmüş, yanıtlanmış değildir. Ayrıca bu sorular şu anda kimseyi pek ilgilendirmiyor. Ama hemen herkesin paylaştığı nokta şu: "Proletarya diktatörlüğünün sürekli hale getirilmesi ya da rejimlerin çöküşü dışında başka bir şey olması zaten olanaksızdı." yeniden kitabıma dönersek, şunu söylemek istiyorum: Sosyalist rejimlerin çökmesi ve bunun gerçekleşme tarzı; alternatiflerin çok zayıf, kapitalizmin çok güçlü ve sosyalizmden sapmalarığn da çok ileri noktalara vardığını vb. kanıtlamaktadır. Ayrıca bana öyle geliyor ki sosyalist rejimlerin çöküşü, sosyalizme geçişe ilişkin temel görüşlerin bazılarının yanlış olduğunu dakanıtladı ve bunlar bugün savunulamaz. Bu temel görüşlerden birinin, yani devletin doğası ve işlevi, devletin içinde yer aldığı toplumdaki rolüne ilişkin görüşün bu açıdan yaşamsal önemde oludğunu düşünüyorum. 1976'da yazdığım kitap, klasik Marksist devlet teorisinin kesinlikle doğru olduğu düşüncesine dayanıyordu. Ama bugün orada söylediklerim içinde temel bazı şeylerin yanlış olduğunu düşünüyorum. Kuşkusuz orada dile getirdiğim düşünce ve niyetlerin, argümanların hepsi yanlıştı demiyorum. Bu kitabı Stalinizme ve baskıya karşı olsun diye yazmadım. Beni harekete geçiren ve düşündüğüm şey, sosyalist demokrasi idi.

Althusser'e ilişkin bir sessizlik var

■ Sizin Althusser'in bir öğrencisi olduğunuzu biliyoruz.

BALİBAR: Evet, Althusser'in öğrencisi ve yakın çalışma arkadaşıydım.

■ Sosyalist sistemdeki ve hareketteki sapmaları anlamak ve açıklamak bakımından Althusser'in bu konuya ilişkin yaklaşımını bugün nasıl değerlendiriyorsunuz? Özellikle "ekonomizm" nitelemesi ve buna ilişkin değerlendirmeleri bugünküdurumu anlamak bakımından gerekli midir, ayrıca yeterli midir?

BALİBAR: Althusser'in bu konuya ilişkin yaklaşımının doğru olduğuna inanıyorum. Düşüncelerinin tümünün geçmişte ilerletici düşünceler oludğunu düşünüyorum. Fakat şimdi bir dönem değişikliği içindeyiz. Kitabıma ilişkin olarak söylediklerimi, Althusser'in yapıtları için de, hatta daha bir inançla söyleyebilirim. Çünkü ben nihayetinde Althusser'in hiçbir zaman yaratıcı bir Marksist olmayı tasarlamamış bir öğrencisiydim. Oysa Althusser'in düşüncesi Marksizm tarihi içindeki yerini koruyacaktır. Şu anda zaman sınırlılığı nedeniyle tartışamayacağımız birçok nedenden dolayı Althusser hemen hemen unutulmuştur. Althusser bir kenara kondu ya da ona ilişkin tam bir sessizlik var. Bunun hata olduğuna inanıyorum. Çünkü Althusser'in birçok düşüncesi bugün de üretken ve etkili olabilecek niteliktedir. Düşüncelerinin çoğunluğu tamamlanmamıştır. Gerek kişisel nedenler, gerekse Komünist Partisi içerisindeki çalışma koşulları nedeniyle tartışmaya tamamlanmış analizler, önermeler, programlar vedüşüncelerlekatılamamıştır. Bu konferansta uluşçuluk, ırkçılık ve dolayısıyla Althusser'in teori alanındaki başlıca uğraşı olan ideoloji ile ilgili ve Althusser'in düşünceleriyle uyuşmaş olmayan, hatta bana göre onun önermelerini doğrulayan şeyler işitmek çok ilginç. Çünkü Althusser'in kendisi bu türden sorunlarla özel olarak uğraşmamıştı. Belki bu yanlıştı ama o zaman bu tür sorunlarla uğraşmamıştı.

■ Dünkü konferansta "demokratik kapitalizmden" söz ettiniz. Bunu açar mısınız? Asıl olarak da Gorbaçov'un yapmak istedikleri, SSCB'nin durumu ve bunların Avrupa'nın geleceği üzerine etkileri konusunda düşünceleriniz neler?

"Demokratik kapitalizm"

BALİBAR: Dün konferansta "demokratik kapitalizmden söz etmedim. Bu zaten kendi içinde çelişkili bir söz. Yüzyıldır süren bir tartışmayı sürdürmek istiyorum. Yani şu alternatifler söz konusu: Bir yanda ortodoks komünizm (basitleştirerek, biraz karikatürize ederek ifade edeyim), demokrasi ve kapitalizmin birbiriyle uyuşmaz olduğunu, kapitalizmin oludğu yerde demokrasinin olamayacağını savunur. Gerçek demokrasinin, halk demokrasisinin vb. olamayacağını söyler. Öte yanda burjuva teorisyenleri, liberaller, politik bilimciler basit ve rahat bir biçimde demokrasi ve kapitalizmin birbirinden kesinlikle ayrılımaza olduğunu, aynı şeyin iki ayrı ifadesi olduğunu açıklamaya çalışırlar. Kuşkusuz bunlar özgür pazar, özgür girişim, vb.'leriyle uyumlu bir demokrasi kavramı sunarlar. Ve böylelikle özgür pazar kaldırılırsa demokrasinin de ortadan kaldırılacağını kanıtlamayı tasarlarlar. Son yılların olayları sonucu ortaya çıkan durum aslında budur.

Artık eski Marksist inançlarını, soylu gerekçelerini savunup dile getiren yok denecek kadar az insan var. Öte yandan burjuvalar ve liberaller zafer çığlıkları atıyorlar. Diyorlar ki "tarih, demokrasi ve kapitalizmin ayrılamaz olduğunu kanıtladı." Ama unuttukları bir şey var: Kapitalizmin var olduğu birçok ülkede demokrasinin zerresi yok. Sözgelimi Türkiye bu ülkelerden biri olarak örnek gösterilebilir. Burjuva iddialarına karşı kuşkusuz daha başka argümanlar ortaya koyabiliriz. Fakat söylemek istediğim başka bir şey. Eğer kapitalizm ve demokrasi ya da daha iyi bir ifadeyle demokratikleşme kesinlikle birbiriyle uyuşmaz olsaydı, bu bir anlamda korkunç umutsuz bir durum olurdu. Çünkü şimdi uzunca bir dönem kapitalizm altında ve sosyalizm olmaksızın

yaşayacağız. Liberal burjuva düşünürler ve politika teorisyenleri, sosyalizmin çöküşünün liberal kapitalist demokrasinin zaferi olduğunu, sanki bu kalıcı bir durummuşcasına, sanki liberal demokrasi görüşünün kendi içinde çelişkisiz olduğunu kanıtlamışcasına iddia ediyorlar.

Fakat biz de biraz farklı bir varsayımı gözönüne alabiliriz: Artık kapitalizmin varlığı ile demokrasi veya demokrasinin yokluğunun nasıl ilişkili olduğunu her gün gösterecek Sovyetler Birliği vb. gibi karşıt örnekler, yani bir ucube olmayacak. O zaman da liberal kapitalizm lehine tekrar tekrar kullanılan bu argüman giderek keskinliğini yitirip zayıfladıkça zayıflayacak. Çünkü bizim ülkelerimizdeki insanların somut yaşamlarında ilgisini, bizim sistemin mi yoksa öteki sistemin mi daha iyi olduğunu sorusunun yanıtı giderek daha az çekecek. Çünkü öteki sistem olmayacak artık. Ama bu kez de ilgileri giderek, kapitalist sistemimizin ne ölçüde demokratik olduğu, bu sistemde ne kadar demokrasi olduğu sorusuna yönelecek. Kısaca söylemek istediğim, kapitalist sistem içerisinde demokrasinin doğası ve derecesine ilişkin sorun er ya da geç gündeme gelecektir. Bu liberal sistemde demokrasinin yokluğundan acı çeken insanlardan giderek daha çok eleştiriler gelecektir. Bunlar kendilerini sosyalist olarak adlandırmayacaklar. Belki bu temel nokta olmayacak. Ama kesin olarak demokrasinin ne olduğunu soracaklar ve isteyecekler. Bütün klasik sorunlar, sözgelimi, hakların biçimsel olarak tanınmasıyla gerçekte kullanılabilirliği arasındaki fark, ekonomik özgürlük ile politik özgürlük arasındaki açıklık, halkın yaşam koşullarını doğrudan etkileyen ekonomik vb. devletçe alınan kararlarda halkın etklii veya nüfuzunun giderek azalması, vb. ilişkin klasik sorunlar ve yeni ortaya çıkacak sorunlar kendi yollarını açacak ve ifadelerini bulacaklardır.

Ülkelerimizde demokrasi ve kapitalizmin uyumundan çok, zorunlu olarak bunların çatışmasına ilişkin keskin tartışmalar olacaktır. Fakat burada geleceğe ilişkin kehanetlerde bulunmak istemiyorum.

Gorbaçov durumu kurtarabilirse politik deha sayılır

Şimdi Gorbaçov meselesine dönebiliriz. Bu benim için zor bir soru. Çünkü Sovyetler Birliği'nde şimdi neler olduğunu çok iyi bilmiyorum. Aslında bu konuda sizin ne düşündüğünüzü öğrenmek isterdim. Sosyalist hareketin içinde yer almış bir kişi olarak beklentimi sorarsanız, hayal kırıklığı içinde olduğumu söyleyebilirim. Sovyetler Birliği'nde ayrılma yanlısı ulusal hareketler veri iken, Sovyet devletinin varlığını sürdürüp sürdürmeyeceği sorusu ortaya geliyor. Çünkü yönelimi belirgin olmayan saf ulusal hareketlerin yıkıcı sonuçlar doğurmasından korkarım. Böylesi hareketler maddi ve ekonomik koşulları iyileştiremedikleri gibi, katliamlara kadar yol açacak nefretlere ve çatışmalara gebedirler. Sovyet devleti şöyle ya da böyle olsun mevcut durumu kontrol edebildiği sürece ehveni şer bir durum olacağını söyleyebilirim. Uluslar sorununu çözmüş olmak anlamında çok uluslu ve demokratik bir devlet olduğu iddiasındaki Sovyet Devleti'nin gerçekte kesinlikle demokratik olmadığının elbette bilincindeyim. Lenin'in bir zamanlar söylediğine benzer bir biçimde, Büyük Rus şovenizmiyle yoğrulmuş bir devlettir. Şovenizm Sovyet devletini çürütmüş ve her şeye egemen olmuştur. İşte bu yüzden hayal kırıklığı içindeyim. Eğer Gorbaçov durumu kontrol etmeyi başarırsa ki, bunu isteyip istemediğimi bilmiyorsun, son yüzyılların en büyük politik dehası sayılabilir.

■ Bugün Avrupa'da birçok komünist ya da eski komünist Honecker ve Çavuşesku'ları çok sert biçimde eleştirmekte ve hatta suçlamaktadır. Yakın geçmişte aramızdaki bütün ayrılıklara rağmen, aslında biz komünistlerin her biri bir Honecker veya Çavuşesku değil miydik?

BALİBAR: Söylemek istediğinizi çok iyi anlıyorum. Geçen yıl İtalyan Komünist Partisi Kongresi'ni izlemek için İtalya'ya gittim. Tanıdığım pek çok İtalyan yoldaş var. Tartışmalarını büyük bir dikkatle izliyordum. İki kanata ayrılmışlardı. Kongre çoğunluğu komünist sıfatının partinin isminden çıkarılmasını, azınlık ise korunmasını savunuyordu. Üstelik azınlık çok küçük bir bölümü hariç Stalinci de değildi. Bütün istedikleri kendilerini komünist olarak tanımlamaktı. Öte yandan çoğunluk ise kendilerini bir tür sosyal demokrat olarak tanımladıkları için komünist sıfatını reddediyorlardı. Bu arada şöyle bir olay oldu. Kongre delegelerinden biri önceden hazırlanmış bir metin okudu. Komünistlere hitaben yazılmış bu metinde, özetle şöyle deniyordu: İtalyan Komünist Partisi diğer partilerden çok daha demokratik olduğunu iddia etmiştir. Ama bu aslında onun iktidarda olmamasından kaynaklanmaktaydı. İktidara gelmiş olsalardı Stalin'in, Brejnev'in ve diğerlerinin yaptığını aynen tekrarlayacaklardı. Bu konuşma salonda homurtularla karşılandı ve çok tepki topladı. Anlayacağınız bu sorunu çözmek bir bakıma olanaksız. Aslında Batı'da tamemen kendi yolunda gittiği iddiasında olup da Stalinizmin değişik bir biçimini uygulayan komünistler vardı. Fransız Komünist Partisi bunun iyi bir örneğiydi.

■ FKP en Stalinci partiydi

BALİBAR: Ama bu söylediğiniz her zaman için geçerli sayılamaz. Eğer FKP özellikle 70'lerin başında en Stalinci parti olsaydı, yalnızca kendimden söz etmiyorum, onu terk edecek çok insan vardı. Bu meseleyi daha uzun boylu konuşmak gerek. Gorbaçov'la ilgili sözlerimi tamamlamak istiyorum. Ortadoğu'da Saddam'ın mı diğerlerinin mi haklı oludğu tartışmasına girmek istemiyorum. Bu konuda sizin düşüncesinz benim için önemli. Ama Ortadoğu'da çıkacak bir savaş hem bölge hem de Avrupa'da uzun sürecek dramatik sonuçlara yol açacaktır. Ben Sad-

dam Hüseyin'den yana değilim. BAAS nedeniyle onun politikalarını da benimsemiyorum. Ama muhtemel bir çatışmayı önleyecek güçlerin var olmasını istiyorum. Benimle aynı fikirde misiniz bilmem ama Gorbaçov'un Ortadoğu'daki duruma ilişkin etkili olmasını istiyorum. Ben Sovyet lideri ve Gorbaçov konusunda uzman bir kimse değilim. Ama Ortadoğu'daki duruma ilişkin Sovyet hükümetince önerilen uluslararası bir konferans önerisi oldukça akılcı. Başkaları gibi Gorbaçov'un hayranı değilim ama uluslararası olaylar konusunda etkinliğini korumasını tercih ediyorum.

■ Sovyetler yenildi. Yeni bir dünya kuruluyor. Önümüzdeki dönemin belirleyici dinamiği ve perspektifleri neler olabilir?

BALİBAR: Ne olacağını bilemem. Ama Ortadoğu'da çok önemli bir kriz yaşandığnı biliyorum. Bu konularda kompetan veya askeri bir uzman değilim. Ben sade bir yurttaşım.

■ Ne türden bir yurttaşsınız?

BALİBAR: Şunu demek istiyorum. Felsefe her sorunun yanıtını veremiyor. Ben son otuz yıl içinde ufak farklılıklar dışında aynen sizler gibi politikayla ilgilenmiş, marksizme ve sosyalizme gönül vermiş bir kişiyim.Dünyada olup biteni, dünyayı yöneten güçleri hep kavramaya çalıştım. Şu anda çok hassas ve çelişkili bir ortamda yaşıyoruz. Ayrıca yakın zamanlara kadar Marksistlerin çoğunun paylaştığı tek yönlü ve tek çizgili bir tarih anlayışı var ki; buna göre ufak tefek sapmaları dışında tarih özünde hep aynı ve tek doğrultuda gelişir. Bu yanlış bir düşüncedir. Süper devletle ilgili sorunuza dönersek... İki süper devlet, iki sistem var diyorduk. Bunlardan biri çöktü. Süper devlet sadece gücü olan devlet anlamına gelmiyor. Politik, ekonomik, askeri açılardan bir yoğunlaşmayı da ifade ediyor. Bu açılardan ikinci süper devletin çöküşü hızlı oldu. Ama dünyada Japonya, Avrupa ve Almanya gibi yeni beliren güçler var. Ve varlığını sürdüren öteki süper devlet, ABD? Fakat niyeti ne olursa olsun o geride kalan tek süper devlet ABD'nin istikrarlı bir dünya sağlayamayacağı bir durumdayız. ABD'nin dayandığı ve korumaya çalıştığı sistemin adaletsizlik, sömürü vb. üzerine kurulu olduğunu, ABD'nin dünyanın çeşitli yerlerine silah ve asker gönderebilecek durumda olduğunu biliyoruz. Ama kesin olan bir şey varsa, ABD buna rağmen mevcut dünya durumunu kontrol altında tutamaz.

■ İki Almanya'nın birleşmesi ya da Doğu'nun Batı tarafndan yutulması üzerine Almanya'da çeşitli tepkiler ortaya kondu. Alman solu bu "yeniden birleşmeye" karşı bir kampanya yürüttü, gösteriler yaptı. Birleşmiş bir Almanya'nın faşizm vb. tehditler getireceği düşünülüyor. Siz bu "birleşme" ve karşı tepkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Avrupa topluluğu fikrine karşı çıkmadım

BALİBAR: Dün konferansta belirttiğim gibi, bir yıl öncesine göre durum değişmiştir. Almanya, adım adım politik bütünleşmeye giden Avrupa Topluluğu'nun aşağı yukarı en güçlü öğesi olarak görülüyordu. Elbette Topluluk içinde çok büyük bir dengesizlik söz konusu değildi ama Almanya yine de geleceğin en güçlü öğesi olarak görülüyordu. Birleşmeyle, Almanya'nın ekonomik bir süper güç olarak durumunu pekiştirip pekiştirmeyeceği açık değil. Bu daha çok Alman kapitalizminin sadece kendi iç pazarında değil, Doğu Avrupa'da da gelişip pazarı kontrol edecek bir hale gelip gelmemesiyle ilgili bir soru. Fakat politik olarak değerlendirirsek, çok emin değilim ama, politik olarak şimdi çok daha büyük bir dengesizlik var görünüyor. Bir anlamda durumu çok net görmek olanaklı. Fransızlar, bu arada İngilizler de, Almanya'nın yeniden dünya çapında büyük bir güç haline gelmekte olduğu düşüncesini hiçbir zaman kabul etmediler. Onlar, bir yandan ekonomik olarak Almanya'nın gelişmesini kabullenirken, öte yandan da Avrupa Topluluğu'nu, Almanya'yı politik olarak kontrol etmenin bir yolu olarak görüyorlardı. Fakat artık bunlar geçersizdir. Er ya da geç Almanya olması zorunlu şeyi olacak: Yani Avrupa'nın en büyük ekonomik ve politik gücü. Hiç kimse Almanya'nın karşısına çıkmayacak. Demek istediğim Almanya'nın komşularını işgal edeceği vb. değil. Bunlar çılgınca ve şoven hayallerdir. Propaganda malzemesi olarak kullanılıyor, ama az da olsa samimi savunucuları yok değil. Almanya zaten her zaman güçlüydü. Dolayısıyla Almanya ne zaman daha da güçlenirse, aynısını yapar denemez. Ama kesin olan bir şey var: Almanya'nın kendisinin özellikle Doğu'da iç sorunları olacak.Kendi çıkarlarını izleyip dayatmaya çalışacaktır ve Avrupa'da başka herhangi bir liderliği kabul etmeyecektir.

Şunu söylemek istiyorum: Şu anda yüz yüze geldiğimiz durum yeni bir durumdur ve daha öncekilere kıyasla daha açık bir durum. Ne tür tehlikelerle karşılaşacağımızı çok iyi kestirebiliyorum. Milliyetçilik Avrupa'nın her yanında giderek daha güçleniyor. Aslında bu, bir anlamda nasıl karşılık vereceğimizi ve üstesinden geleceğimizi bilmediğimiz, daha doğrusu hazırlıklı olmadığımız yeni bir tehlikedir.

Ben hiç bir zaman Avrupa Topluluğu fikrine karşı çıkmadım, Fransız milliyetçisi de değilim. Her ne kadar Avrupa Birliği'nde egemen olacak güçler kapitalist güçler olsa da, ben birlik fikrini destekleyenlerdenim. Bunu bir anlamda gerekli ve kaçınılmaz buluyorum. Gelecekte solun etkili olmasını istiyorum ama solun kendi rolünü yakın gelecekte oynayıp oynayamayacağını bilmiyorum.

■Teşekkürler

CEZAEVLERİNDEKİ UTANÇ TABLOSU:

BU BÜTÜN İNSANLIĞIN, TOPLUMUN SORUNUDUR

Hükümetin son zamanlarda cezaevlerindeki siyasi tutuklulara karşı yürütüğü politikalar konusunda bizim açımızdan hayati önem taşıyan bir konuyu size anlatmak amacıyla bu mektubu yazıyoruz.

Konu şudur: Hükümet ve Adalet Bakanlığı'nda egemen olan belirli bir zihniyet, özellikle son zamanlarda cezaevlerindeki siyasi tutuklulara açlık grevi ve ölüm oruçlarına zorlayıcı bir taktik yürütmektedir. Bu yolla ulaşılmak itenen amaçlardan birinin (belki de asıl amaçlarının) zaten on yıldır en ağır koşular altında yaşayan, aylar süren işkencelerden, sayısız açlık grevlerinden ve ölüm oruçlarından geçen ve bu nedenle doğal olarak vücut dirençlerini, sağlıklarını önemli ölçüde yitiren tutukluları iyice yıpratmak, deyim yerindeyse azar azar, parça parça öldürmek olduğu anlaşılmaktadır.

Bu amaçla, cezaevlerinde siyasi tutukluların uzun direnişler, ölüm oruçları ve ölümler pahasına elde ettiği haklara yönelik kısıtlamalar (tutukluların bu hak gaspını asla kabul etmeyeceklerini bile bile) gündeme getirilmektedir. Böylece cezaevindeki tutuklular açlık grevlerine, ölüm oruçlarına zorlanmakta, diğer cezaevlerinde de kaçınılmaz olarak günlerce süren destek açlık grevleri gündeme gelmektedir. Otuzlu-kırklı günlere gelinceye dek beklenmekte, tutukluların kamuoyunun ilgisini çekmek için açlık grevleri yaptığı biçiminde gayrı ciddi açıklamalar yapılmakta, yeterli zaman geçtikten sonra ise gasp edilen haklar yeniden tanınarak eylem sona erdirilmektedir. Sonuçta ölüm olmamışsa bile ölüme birkaç adım yaklaşmış, bedenleri, karaciğerleri, mideleri, beyinleri biraz daha tahrip edilmiş insanlar kalmaktadır geriye. Ancak bir süre sonra gene bir başka bahaneyle bu kez bir başka cezaevinde aynı oyun sahnelenmekte, tutuklulara yönelik yeni saldırılar, yeni hak gaspları gündeme getirilmektedir.

Bizler bu durumu bilmemize rağmen önümüzde direnmekten başka bir yolumuz olmadığı için, her seferinde ya kendi bulunduğumuz cezaevindeki, ya da diğer cezaevlerindeki arkadaşlarımız için açlık grevlerine, ölüm oruçlarına başvurmak zorunda kalıyoruz. Çünkü hepsi uzun direnişler, ölüm oruçları ve ölümler pahasına kazanılmış hakların gasp edilmesini kabul etmenin ölümden beter olduğunun bilincindeyiz.

İşte, son günlerde kamuoyunun gündemine gelen cezaevi olayının gerçeği budur; ve cezaevlerinde açlık grevleri bu nedenle hiç bitmemektedir.

Dünyanın hiçbir yerinde Türkiyede'ki kadar çok açlık grevi yapılan bir başka ülke yoktur; açlık grevlerinde 15 kişinin öldüğü bir başka ülke yoktur. Bu durum, kuşkusuz ülkemiz açısından bir utanç tablosudur. Sorumlusu da cezaevlerindeki siyasi tutuklulara karşı siyasi kin duyguları besleyen, onları rahat bırakmak istemeyen, böyle azar azar öldürmenin yollarını arayanlardır; çağdaş insani değerlerden yoksun olan iktidardaki belirli zihniyettir.

Cezaevlerinin bir toplumun aynası olduğu söylenir. Bu yüzden sorun sadece bizim değil, ülkemizin bütün insanlarının, bütün bir toplumun sorunudur.

Biz ülkemizin ve bir parçası olduğumuz halklarımızın, bu utanç tablosuna müstahak olmadığına inanıyoruz.

Size bunun için yazıyoruz.

Bu soruna sahip çıkın.

"Asmayalım da besleyelim mi?", "Devletin bunlara teslim olmasını mı isteyelim?", "Merhametten marazat doğar" diye düşünen, bu yüzden içerideki insanlara karşı sinsice cinayetler planlayan, ya da Eskişehir'deki tabutluklarda çıldırtmanın yollarını arayan bir iktidar zihniyetine karşı çıkın.

Bize böyle bir zihniyetin yeniden yeniden açlık grevleri dayatmasına karşı çıkın.

Bu sorunun çözülmesi, toplumumuzun hiç durmadan kanayan bu yarasının sarılması, bu utanç tablosunun ortadan kaldırılması için bir şeyleryapın.

Yoksa, daha çok ölümler olacak, bu tablo daha çok kararacaktır.

Bize göre, sorunun çözüm yolu açıktır. İktidar çevreleri var olan hakların yasal güvence altına alınmamış olmasından yararlanarak sık sık hak gasplarına yönelik uygulamalar gündeme getirmektedir. Örneğin 29 Ekim öncesinde açık görüşleri fiilen ortadan kaldır-

ma anlamına gelen kısıtlamalar dayatarak, bütün cezaevlerinde huzursuzluk yaratılmıştır. Bu ve benzeri konuların önümüzdeki dönemlerde yeniden ortaya atılması da muhtemel bir durum olarak görülmektedir.

Kazanılmış hakların geri alınamayacağı bugün bütün toplumlarda genel kabul gören bir hukuk normudur. Bu yüzden zaten çözülmemiş pek çok sorunu bulunan cezaevlerinde var olan hakların şu ya da bu gerekçeyle geri alınmasına yönelik hiçbir uygulamanın asla kabul edilemeyeceği ve ancak tutukluların lehine olan değişikliklerin yapılabileceği açıklıkla ortaya konulmalıdır. Bu hususun kamuoyuna mal olan bir ilke haline gelmesi önemli bir kazanç olacaktır.

Var olan hakların yasal güvence altına alınması yetkililerin keyfi uygulamalar getirmesini ve bu şekilde sık sık huzursuzluk çıkarmalarını önleyebilecektir.

12 Eylül'den sonra on yıl geçmiştir.

12 Eylül faşizminin en ağır baskı ve işkencelerine maruz kalan bizler en zor koşullar altında geçen on yıl boyunca içeride bütün insani değerlerimizi koruyarak yaşayabilmenin savaşını veriyoruz.

Bugün yapılması gereken, 12 Eylül döneminin sorumlularından, yaptıkları işkencelerin, haksızlıkların hesabının sorulması ve yasa ve hukuk dışı uygulamalarında yapılan haksızlıkların ortadan kaldırılmasıdır.

İktidar çevreleri ise, 12 Eylül hapishanelerinden beter tabutluklar yaparak içerideki insanları oraya doldurmanın, sinsice cinayetlerle yok etmenin peşinde.

Bu sorunun çözümü doğrultusunda ortaya koyacağınız çabanın böyle çağdışı anlayışlara karşı ülkemizde insan haklarına ve insani değerlere saygılı bir anlayışın yerleşmesine de katkıda bulunacağı inancıyla, teşekkür ediyor, saygılarımızı sunuyoruz.

4.12.1990

Oğuzhan Müftüoğlu, Ali Başpınar, M. Ali Yılmaz, Metin Şahin, Mustafa Aslan, Necmettin Özdemir, Hacı Saygılı, Süleyman Eryılmaz, Muhittin Çoban, Ali Rıza Solmaz, Zeki Konyalı, Hasan Sarıkaya, Naci Zaman, Levent Yakış, Mithat Gönenç, Zeynel Orduzu, Mehmet Beyaztaş, Tümay Durukan, Cevdet Uçar, Ahmet Yaprak, Yücel Taş, Bilal Yıldız, Münür Hocaoğlu, Ziya Arıkan, Mehmet Üresin, Hakan Eğri, Nihat Ballı, Mustafa Durak, Ertuğrul Ak, Cebrail Köksal, Yusuf Keleş, Nedim Avcı, Cemal Akın, Mustafa Kantaş, Tevfik Güneş, Nedim Soylu, M. Memduh Uyan, Özgür Ovacık, Erol Kartal, Aydın Ateş, Özgür Şahin, Ömer Tunca, Hüseyin Cihan, Seyit Kocakuşak, Fikret Doğan, Mustafa Öcal, Mehmet Ayyıldız, Zakir Baykam, Ayhan Sümbül.

İMZA KAMPANYASINA KATIL

Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesine Atılan İmzaların Gerekleri Yerine Getirilsin

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NA,

Ülkemizde bir tarihi süreç, 12 Eylül süreci yaşandı, yaşanıyor. Her türlü baskı, işkence, zorun uygulandığı bu süreçte, copa, dipciğe, yerlerde sürüklenmelere, gözaltlarına karşın cezaevleri kapılarından ayrılmayıp evlatlarına sahip çıkan tutuklu aileleri tarafından 1986 Şubatı'nda kurulan TAYAD, insan hakları ve temel özgürlüklerin savunucusu bir kuruluş niteliği kazandı.

Kurulduğundan bugüne;

✓ Demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla işletilmesi,

✓İnsan hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi,

✓ Her türlü işkence ve baskının son bulması

✓ Cinayetten öte bir anlam taşımayan idam cezalarının kaldırılması, hücre tipi cezaevi statüsüne son verilmesi,

✓ Cezaevlerinde, tutuklu ve hükümlülere insanca yaşam olanağının sağlanması yönünde mücadeleler örneği verdi.

Temel İnsan Hak ve Özgürlüklerinin savunucusu bir dernek olan TAYAD'ın insan hakları haftasında kapatılması, insan haklarına verilen önemin göstergesidir.

Bu anlamda TAYAD'ın kapısındaki mühür asılı durduğu sürece insan haklarına saygıdan söz etmek hiçbir anlam taşımayacaktır. TAYAD'ın kapısına vurulan bu mührü, insan hak ve özgürlüklerine vurulan bir mühür olarak ele alıyoruz.

Biz aşağıda imzası bulunanlar tarihe kara bir leke olarak geçecek bu kararın kaldırılmasını ve uluslararası insan hakları sözleşmesine atılan imzaların gereklerinin yerine getirilmesini istiyoruz.

TAYAD'A SALDIRI, İNSAN HAKLARINA SALDIRIDIR!

KAMUOYUNA AÇIKLAMA

141, 142 ve 163. maddeler yıl sonuna kadar kaldırılmazsa, Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın yalan ve ikiyüzlülüklerini protesto etmek amacıyla açlık grevi yapacağım.

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 1989'da Cumhurbaşkanlığı'na yeni seçildiği günlerde yaptığı açıklamalarla 141, 142 ve 163. maddelerin Türk Ceza Kanunu'ndan çıkarılması gerektiğine ilişkin zemin yaratmış ve Başbakan Yıldırım Akbulut da bu maddelerin 1990 yılı içinde mutlaka halledileceğinin sözünü vermiştir.

Fakat hükümet, bugüne kadar bu sözünü yerine getirecek bir çaba içinde görünmemektedir. Bu çabasızlık, ülkede insanlar politik düşüncelerinden ve ulusal kimliklerinden dolayı soruşturmalara, işkencelere maruz kalıyor ve yıllardır cezaevinde tutuluyor, en son Zonguldak maden işçilerinin grevinde olduğu gibi işçilerin grevlerine Cumhurbaşkanı ve hükümet tarafından grev kırıcı açıklamalarda bulunuluyorsa doğaldır. Bu ülkede savaşa hayır diyenler tutuklanabiliyorsa bu çabasızlık doğaldır. Ancak, sanki bu ülkede bunlar olmuyormuş gibi, Cumhurbaşkanı ve Başbakan uluslararası sözleşmelere barış, demokrasi ve insan hak ve özgürlüklerine sadakatlerinin devam edeceği anlamında imzalar atmakta, ulusal ve uluslararası platformlarda Türkiye'de demokrasi ve insan hak ve özgürlüklerinin var olduğuna ilişkin açıklamalarda bulunmaktadırlar. Ülkemizin yıllardır süren bu yalan ve ikiyüzlü politikaların tümünden kurtuluşu demokratik bir iktidarı yönetime getirmesiyle mümkündür. Ancak, Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın 141, 142 ve 163. maddeler konusunda içine düştükleri durumdan kendilerini kurtarmalarına henüz vakitleri vardır. İcraatın asıl başı gibi davranması ve imzalar atması nedenleriyle Cumhurbaşkanı, görev ve yetkileri nedenleriyle Başbakan ve hükümeti, yıl sonuna kadar sözlerine ve imzalarına sahip çıkabilirler. Aksi halde yalan ve ikiyüzlülüklerini 1 OCAK 1991 günü bir günlük açlık grevimle protesto ve teşhir edeceğimi ülkemiz ve dünya kamuoyunun bilgilerine ilgilerini bekleyerek sunuyorum.

Saygılarımla.

İlker Demir Kitle ve İlke dergileri eski Yazı İşleri Müdürü

E Tipi Özel Cezaevi

NAZİLLİ

M.E.BAKANLIĞI'NIN KAMİL ATEŞOĞULLARI'NIN SORU ÖNERGESİNE YANITI:

"Bunlar ders kitabı değildir"

T.C
MİLLİ EĞİTİM
BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve
Koordinasyon
Kurulu Başkanlığı
ANKARA

25.11.1990

SAYI: 022.1.Arş.Pln.Dai. Bşk. 90/5248

KONU: Yazılı Soru Önergesi

2. Prof. Dr. Sayın Aysel Ekşi'nin 21.8.1990 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ndeki makalesi incelenmiştir. Bu makalede sergilenen bilgiler ve özellikle alıntılar Bakanlığımızın **görev alanı** dışında bulunmuştur.

3. Makalede adı geçen kitaplar **ders kitabı** değildir.

Bu kitaplardan;

a) Sabri Akdeniz, Dr. Beyza Bilgin ve Dr. Halis Ayhan'ın kitaplarının okutulması için Bakanlığımız herhangi **bir öneride** bulunmamıştır.

b) İmam Burhanutdim Ez-Zernuci'ye ait ve Dr. Y. Vehbi Yavuz tarafından yayımlanan **Tal'lim'ül Müteallim** adlı kitabın 29.3.1985 tarih ve 1851 sayı ile Bakanlığımızca tavsiye edildiği hususunun doğru olduğu anlaşılmıştır.

Yazar, bu kitabın 153-157 sayfaları arasından uzunca bir alıntı yapmıştır. Bu alıntılara çağdaş açıdan bakıldığında bir çoklarını normal bulmak mümkün değildir. Ancak söz konusu eser ve makaledeki alıntılara ait bilgiler 13. veya 12. yüzyıla aittir. Eserin baş tarafında bu husus açıklanmaktadır. Eser, çağımızın yaklaşık 700 yıl öncesinin dini bilgi ve yorumlarını belirlemek bakımından önemli bulunmuş ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerine kaynak kitap olarak tavsiye edilmesinde bu açıdan bir sakınca görülmemiştir.

Ne var ki, yazı "Din adamı yetiştiren okullardaki ders kitaplarından..." demek suretiyle okuyucuya söz konusu alıntıların İmam Hatip Liselerinin ders kitaplarında varmış gibi bir intiba vermektedir.

Bilindiği gibi, öğrencilerin yararlanması için tavsiye edilen kitaplar, ders kitabı değildir. Ders kitaplarının özellikleri ve nitelikleri çok farklıdır. Kaldı ki 12. ve 13. yüzyıllarda yazılmış bir kitabın, Cumhuriyetimizin 67. yılında, Cumhuriyet Türkiye'si Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitabı olarak okutulabileceğinin düşünülmemesi gerekir.

4. Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Türk gençliğinin uydurma ve çağ dışı bilgilerle yetiştirilmesi düşünülemez. Böyle bir uygulama ne vardır, ne de olabilir. Halen, İmam-Hatip liselerinde uygulanan programlar ile okutulan ders kitapları Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

İmam-Hatip lisesi mezunları Ö.S.S. ve Ö.Y.S. sınavları ile başta İlahiyat Fakültesi olmak üzere çeşitli Yüksek Öğretim Kurumlarına gidebilmektedirler.

5. Gençliğimizi bilime ve tekniğe dayanan, kişilikli, bilinçli ve yeterli araştırmacı, çağdaş bir insan olarak yetiştirme çabamız devam etmektedir. Buna aykırı bir uygulama söz konusu değildir.

Bilgilerinize arz ederim.

Avni AKYOL

Milli Eğitim Bakanı

Emin Turan

ÇEŞİTLEMELER

YENİ POLİTİKA (!)

Özal, muhalefet liderlerini, hükümetin izlediği Körfez politikasına karşı tutumlarından ötürü eleştiriyor. Özal, Körfez'de sıcak savaşa yakın durmak ve en aktif desteği vermek olarak özetlenen politikanın Türkiye için iyi bir yatırım olduğunu düşünüyor. Türkiye'nin uluslararası platformda büyük devletlere yakışır biçimde yeni ve aktif politikalar izlemesi gerektiğini savunuyor.

Ancak sesini duyurabilen birçok insan aktif ve yeni politikaların, barışın sağlanması ve Türkiye'nin savaştan uzak tutulması olarak anlıyor. Zira o denli iç içe geçtiğimiz ABD ve NATO'dan farklı bir söyleme ve politikaya sahip olmak son derece zor. Türkiye bunu başarabilseydi yeni bir politikayı aktif bir biçimde uygulardı. Diğer yandan ABD'nin savaş stratejisinin bir parçası olmak hiç de yeni değil. Zira biz bu filmi Lübnan bunalımında ve Kore savaşında yıllar önce gördük. Bize neye mal olduğunu da...

KÖRFEZDEKİ KADER BİRLİĞİ

Son bir yıl içinde dünyada halk desteğini yitiren ve koltukları sallanan belli başlı liderlikler sayıldığında hemen ABD Başkanı, İngiliz hükümeti, Türkiye hükümeti ve Cumhurbaşkanı, Suudi Kralı ve Saddam rejimi hatırlanıyor.

İlginç bir rastlantı. Adı geçen hükümetler ve liderler Körfez'de savaşı en çok isteyenler. Anlamlı bir kaderbirliği değil mi?

BALTIK'TA BATAN DA VAR

Körfez'de füze atışları ve savaş teknolojisinin en son harikaları Bağdat üzerinde 'sorti' yaparken yer gök inliyor. Herkesin gözü kulağı Körfez'e çevrilmiş durumda. Savaş tamtamları ve gök gürültüleri sürerken arada bir tank paletlerinin gıcırtıları duyuluyor. Ancak sesler bu kez Körfez'den değil, Kuzeyden, Baltık kıyılarından, Litvanya'dan geliyor.

Ajanslar, bağımsızlık gösterileri yapan Litvanyalıların üzerinden Sovyet tanklarının geçtiğini bildiriyor. Resmi rakamlara göre 13 kişi ezilmiş.

Evet, devlet başkanı diktatör yetkileriyle donatıldığında ve hemen ardından basına sansür uygulandığında ortalıkta palet sesleri duymak şaşırtıcı olmuyor. Bunu Gorbaçov yapsa bile.

DEMOKRASİ İHRACI

Başbakan Akbulut, Körfez politikasının içeriğini özetlemiş: "Irak'a demokrasi götürüyoruz."

Bizde demokrasinin neden çabuk tükendiği şimdi daha iyi anlaşılıyor.

SADDAM'A YARDIM

Kriz başladığından bu yana Saddam, Arap halklarını, Ortadoğu'nun geleceğini ne çok düşündüğünü ve ne denli anti-emperyalist olduğunu yineliyor.

Yine bu açıklamaların birçok insanın anti-emperyalist duygularını okşadığı da bir gerçek. Hatta bunların içinden Saddam'a yardım etmek isteyenler bile çıkabilir.

Savaş sırasında Saddam'ı bulmak güç olacağı için kestirme bir yol önerilebilir: Evet, Saddam'ın nerede olduğu Halepçe'de sağ kalan Kürtlere sorulabilir...

BİR FIKRA

Moskova'da dünyanın en büyük ve en modern eğlence merkezi kurulmuş. Sovyet hükümeti bu muhteşem merkezin yapımı ve donanımı için hiçbir fedakarlıktan, hatta bütçenin önemli bir kısmını buraya aktarmaktan kaçınmamış... Eğlence merkezi tanımı olanaksız bir zenginlik ve ihtişam örneği.

Gel gör ki olağanüstü bir açılış yapılmasına ve aylardır açık olmasına karşın tek bir müşteri dahi kazanamamış. Bu durum PB'nun olağanüstü toplantısında ele alınarak sorumlu sekreterlerden raporları istenmiş;

Mimari sekreter, yapının onbinlerce mimarın, onbinlerce projesi arasından titizlikle seçildiğini, dünyanın 8. harikası olduğunu,

İç dekorasyon sekreteri; binlerce dekoratörün en seçkin ve en pahalı malzemelerle çalıştığını, yeni bir stilyaratıldığını,

Oyun salonları sekreteri; Monte Carlo'yu da aşan zenginliğe ve teknolojiye ulaşıldığını, dünyanın en modern makinelerinin temin edildiğini,

Mutfak sekreteri; Çin mutfağından, Fransız mutağına dünyanın bütün yemek çeşitlerine sahip olunduğunu, yine dünyanın en usta aşçılarının tutulduğunu,

İçki sekreteri; bilinen ve bilinmeyen bütün içki çeşitlerinin büfelerinde bulunduğunu büyük bir kıvançla anlatmış.

Yine diğer tüm alanlardaki sekreterler organizasyonlarındaki kusursuzlukları ve mükemmellikleri bir bir saymışlar...

En son personel sekreteri söz almış ve büyük bir içtenlikle; "Eğlence merkezinde Rusya'nın en iyi kızları çalışıyor. Hepsi de 1917'den beri parti üyesi."

***

Bu fıkrayı SBP'nin Genel Yönetim Kurulu seçiminden sonra bir kurucu anlattı. Sonra ekledi; "Bizim 'kızlar' da öyle. Akibetimiz benzemese bari.

"Sosyalist Birlik Partisi'nin Kuruluşunu Kutluyoruz"

Sayın Sadun Aren

Sosyalist Birlik Partisi Genel Başkanlığına seçilmenizi candan kutluyorum. Çabalarınızın halkın yararına işleyen bir demokratik düzenin oluşmasına yeni katkılar yapacağını umarak, başarılar diliyorum.

Erdal İnönü

SHP Genel Başkanı

Sayın Sadun Aren

Sosyalist Birlik Partisi'nin kuruluşunu ve sizinde bu partinin Genel Başkanı seçilmenizi yürekten kutlar başarı dileklerimle sevgi ve saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı

SHP Grup Başkanvekili

Sayın Hocam,

Sosyalist Birlik Partisi'nin Genel Başkanlığı'na seçilmenizi içtenlikle kutluyorum.

Yaşamınızın her alanındaki başarınızın bundan böyle de devam etmesi dileğiyle size ve çalışma arkadaşlarınıza selam ve saygılarımı sunuyorum.

Hikmet Çetin

SHP Genel Sekreteri

Sayın Sadun Aren

Sosyalist Birlik Partisi'nin kuruluşunu ve Genel Başkanlığa seçilmenizi yürekten kutlarız. Kıbrıs sorununun adil ve kalıcı bir çözüme ulaştırılarak Kıbrıs'ın kendi insanını huzura kavuştururken Türkiye ile Yunanistan arasında bir barış köprüsüne dönüşmesini sağlamada Sosyalist Birlik Partisi ile birlikte hepimize büyük görev düşmektedir.

Emeği en yüce değer olarak kabul eden SBP ile CTP'nin barış ve demokrasi savaşımları koşuttur. Aynı gerici mekanizmaların baskı ve kısıtlamalarına karşı insan haklarını savunan iki parti olarak kardeşce işbirliği ve dayanışma içinde olacağımıza inanıyorum.

SBP'nin kuruluşunu sizin de Genel Başkanlığınızı içtenlikle kutlar, barış, demokrasi ve bağımsızlık yolunda başarılar diler, saygı ve sevgilerimizi iletiriz.

Özker Özgür

CTP Genel Başkanı

Profesör Sadun Aren

Sayın Başkan,

Partinizin kuruluşunu kutluyor, sempatiyle desteklerimi ve başarı dileklerimi gönderiyorum.

Dostlukla,

İlker Demir

Kitle Dergisi eski yazı işleri md.

Nazilli E Tipi Cezaevi

Sayın Sadun Aren

Sosyalist Birlik Partisi Genel Başkanlığı'na seçilmenizi candan kutlar, size ve partinize halk hizmetinde üstün başarılar dilerim.

Mahmut Dikerdem